

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

Jūratė DAMSKYTĖ

Viešojo administravimo studijų programos studentė

PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS
ADMINISTRAVIMAS AKMENĖS RAJONO KRUOPIŲ
SENIŪNIJOJE

Bakalauro baigiamasis darbas

Šiauliai, 2012

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

Jūratė DAMSKYTĖ

PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS
ADMINISTRAVIMAS AKMENĖS RAJONO KRUOPIŲ
SENIŪNIJOJE

Bakalauro baigiamasis darbas
Socialiniai mokslai, Viešasis administravimas (03S2)

Darbo vadovas:
doc. dr. Rimantas KRANKALIS

Teigiu, kad bakalauro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu viešojo administravimo studijų programos bakalauro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Damskytė, J (2012). Piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono Kruopių seniūnijoje: Viešojo administravimo bakalauro studijų baigiamasis darbas, baigiamojo darbo vadovas doc. dr. R. Krankalis. Šiaulių universitetas, Viešojo administravimo katedra, p. 69 (p.100).

SANTRAUKA

Bakalauro baigiamajame darbe nagrinėjamas piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono Kruopių seniūnijoje. Teorinėje darbo dalyje analizuojama piniginės socialinės paramos samprata, identifikuojama piniginės socialinės paramos paskirtis socialinės apsaugos sistemoje. Pateikta, piniginę socialinę paramą reglamentuojančių įstatymų, raida. Apžvelgtos piniginės socialinės paramos teikimo sąlygos, vykdant savarakiškąją savivaldybių funkciją.

Praktinėje darbo dalyje išanalizuotas naujasis ir senasis piniginės socialinės paramos administravimo modeliai. Remiantis tyrimo metu gautais duomenimis, įvertintos naujojo Piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo galimybės Akmenės rajono savivaldybėje Kruopių seniūnijos pavyzdžiu. Pateiktas rekomendacinis Akmenės rajono savivaldybės piniginės socialinės paramos administravimo modelis.

Pagrindinės sąvokos: socialinė parama, administravimas, vietos savivalda.

SUMMARY

The administration of Monetary Social Assistance in Akmenė district Kruopiai municipality

The Final Bachelor's Degree Work analyses the administration of monetary social assistance in Akmenė district Kruopiai municipality. Theoretical part analyses the conception of monetary social assistance, identified social assistance function in the system of social protection. Monetary social assistance, provided by the law governing process, is presented. Overview of the monetary conditions for granting social assistance, in the context of the autonomous function of the municipalities.

In the practical part of the work analyzed the new and the old administration models of monetary social assistance. On the basis of data obtained during the investigation, evaluated the new opportunities for the improvement of the administration of monetary social assistance Akmenė district Kruopiai municipality model. Presented recommendatory model for administration of monetary social assistance in Akmenė district.

Key words: social assistance, administration, local self - government.

TURINYS

LENTELĖS	5
PAVEIKSLAI.....	6
SAVOKOS	7
ĮVADAS	9
1. SOCIALINĖS PARAMOS TEORINIAI ASPEKTAI.....	11
1.1. Socialinės apsaugos sistema.....	11
1.2. Socialinė parama – socialinės apsaugos sistemos kontekste.....	14
1.3. Piniginės socialinės paramos samprata	17
1.4. Socialinės paramos administravimas	21
2. PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS REFORMA.....	24
2.1. Naujosios ir senosios Piniginės socialinės paramos teisiniai aspektai.....	24
2.2. Piniginės socialinės paramos administravimo modeliai	28
3. PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS GYVENTOJAMS ADMINISTRAVIMO TOBULINIMAS AKMENĖS RAJONO KRUOPIŲ SENIŪNIJOJE	33
3.1. Piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje.....	33
3.2. Tyrimo dizainas.....	37
3.3. Tyrimo rezultatų analizė: ekspertų apklausa	40
3.3.1. Informuotumas	40
3.3.2. Įstatymo nuostatos	43
3.3.3. Įgyvendinimas (Akmenės eksperimentas).....	49
3.4. Tyrimo rezultatų analizė: socialinės paramos gavėjų apklausa	51
3.4.1. Informuotumas	51
3.4.2. Įstatymo nuostatos	52
3.4.3. Įgyvendinimas (Akmenės eksperimentas).....	55
3.5. Piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo galimybės Akmenės rajono savivaldybėje Kruopių seniūnijos pavyzdžiu	56
3.5.1 Piniginės socialinės paramos administravimo modelis Akmenės rajono savivaldybėje	60
IŠVADOS	62
REKOMENDACIJOS	64
LITERATŪRA	65
PRIEDAI	69

LENTELĖS

1.1 lentelė. „Idealios” socialinės paramos principai.....	15
2.1 lentelė. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius ir išlaidos socialinei pašalpai 2008 m.-2011 m.....	24
2.2 lentelė. Sąlygos, pretenduojantiems į kompensacijas ir į piniginę socialinę išmoką.....	26
2.3 lentelė. Piniginės socialinės paramos dydžiai.....	27
2.4 lentelė. Piniginės socialinės pašalpos mažinimas.....	28
2.5 lentelė. Normatyvai kompensacijoms apskaičiuoti.....	28
3.3.1 lentelė Informacijos valdymas socialinės paramos administravimo lygmenyse.....	42
3.3.2 lentelė. Ekspertų nuomonė apie informacijos pakankamumą ir pasirengimą bandomajam projektui.....	43
3.3.3 lentelė. Pagrindinių Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimų ir naujovių vertinimas ekspertų atžvilgiu.....	44
3.3.4 lentelė. Ekspertų vertinimas apie socialinės paramos teikimo komisijos sudarymą ir svarbą.....	46
3.3.5 lentelė. Seniūnės, seniūnaičio, bendruomenės pirmininko nuomonė apie problemas socialinės paramos teikimo komisijos veikloje.....	47
3.3.6 lentelė. Ekspertų nuomonė apie Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumus ir privalumus.....	47
3.3.7 lentelė. Ekspertų siūlymai Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo tobulinimui.....	49
3.3.8 lentelė. Ekspertų nuomonė, kokie bandomojo projekto trūkumai ir privalumai.....	51
3.4.1 lentelė. Informantų nuomonė ar pakanka informacijos apie naująją socialinės paramos tvarką, ar žino kas pasikeitė.....	52
3.4.2 lentelė. Informantų Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatų vertinimas.....	53
3.4.3 lentelė. Socialinės paramos gavėjų nuomone, Piniginės socialinės paramos įstatymo trūkumai ir privalumai.....	55
3.4.4 lentelė Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo stiprybės ir silpnybės.....	58
3.4.5 lentelė Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo stiprybės ir silpnybės.....	60

PAVEIKSLAI

1.1 pav. Lietuvos socialinės apsaugos sistema.....	13
2.2 pav. Valstybinis piniginės socialinės paramos administravimo modelis (kaip valstybės deleguota savivaldybės funkcija).....	30
2.3 pav. Savarankiškas savivaldybių piniginės socialinės paramos administravimo modelis, kaip savarankiška savivaldybės funkcija.....	32
3.3.1 pav. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000-iui gyventojų.....	42
3.5.1 pav. Rekomendacinis Akmenės rajono savivaldybės piniginės socialinės paramos administravimo modelis.....	62

SAVOKOS

Būsto išlaidų kompensacija – Lietuvoje dalinis gyvenamųjų patalpų šildymo, karšto vandens ir kitų išlaidų apmokėjimas mažas pajamas turinčioms šeimoms.

Gerovės valstybė – valstybė, kurioje rūpinamasi visapusiška gyventojų apsauga, įskaitant valstybės išmokas bei paslaugas, ir laiduojama žmonių gerovė.

Išmoka – bet kuri piniginis arba natūrinis išmokėjimas, įskaitant lengvatas.

Lėšos – pinigų ištekliai, įskaitant ir pajamas, ir santaupas.

Parama – pagalbos priemonės, kuriomis siekiama pagerinti tam tikrų visuomenės grupių gerovę.

Pašalpa – reguliari piniginė socialinės apsaugos sistemos garantuojama išmoka, padedanti gavėjui patenkinti būtiniausius poreikius ar kompensuoti nepakankamas pajamas (jeigu gavėjas turi teisę į pašalpą).

Piniginė išmoka – pensija ar kuri kita išmoka, mokama pinigais, įskaitant visas išmokų dalis, jų padidinimą, priedus, išlyginamąsias sumas ir priemokas, taip pat vienkartinės išmokas bei atsiskaitymus.

Poreikiai – visuomenėje nusistovėjusio vartojimo lygio reikmė; į objektyvius poreikius atsižvelgiama planuojant bei vykdant socialinės apsaugos priemones.

Socialinė apsauga – visapusiška socialinės apsaugos sistema, padedanti valstybei laiduoti gyventojų aprūpinimą ligos, sužalojimo, senatvės, nedarbi ir kitais atvejais, suteikti papildomų pajamų nustatytiems šeimos poreikiams tenkinti.

Socialinė parama – pagalba, teikiama pinigais arba natūra asmenims, kurie neturi išteklių būtiniesiems poreikiams patenkinti.

Socialinė pašalpa – nesiejama su įmokomis valstybės mokama pašalpa neturintiems nustatytų pajamų asmenims. Lietuvoje piniginė pašalpa, skiriama asmeniui, jei dėl tam tikrų priežasčių jo šeimos pajamos yra mažesnės už nustatytas valstybės remiamas pajamas.

Socialinė politika – visuma priemonių bei politinių veiksmų, kuriais siekiama socialinės gerovės; apima socialinę apsaugą bei priemones, taikomas užimtumo, mokymo bei aprūpinimo būsto srityse.

Socialinės apsaugos išlaidos – išlaidų socialinės apsaugos priemonėms suma, pavyzdžiui, socialinės apsaugos išmokos, sistemos tvarkymo išlaidos.

Socialinis darbuotojas – asmuo, kuris dirba bendruomenėje, padėdamas gerinti atskirų asmenų ar jų grupių socialines sąlygas.

Socialinis draudimas – visuma suderintų valstybinių privalomųjų draudimo sistemų, garantuojančių išmokas ligos, invalidumo, senatvės, mirties, maitintojo netekimo, motinystės ir pan.

Teisės įgijimas – įstatymų nustatyta galimybė asmenims ar jų grupėms atlikti tam tikrus veiksmus ar naudotis teikiamais dalykais, pavyzdžiui, gauti išmokas.

Viešieji darbai – iš valstybės lėšų finansuojami darbai, kuriais dažnai siekiama suteikti darbo bedarbiams.

IVADAS

Tyrimo aktualumas

Kiekvienos valstybės pagrindinis tikslas yra užtikrinti savo piliečiams visapusiškai kokybiškas gyvenimo sąlygas. Tačiau globalizacijos procesų, viešojo sektoriaus reformų, aukšto nedarbo lygio ir vis augančių vartojimo prekių kainų kontekste, tai padaryti darosi vis sunkiau. Todėl labai svarbu formuoti efektyvią socialinę politiką, kuri užtikrintų visuomenės poreikių tenkinimą ir apsaugotų nuo socialinių rizikų.

Socialinė apsauga yra tarsi instrumentas per kurį vykdoma socialinė politika ir teikiama socialinė pagalba. Šiuo metu socialinės apsaugos sistemą Lietuvoje sudaro dvi posistemės: socialinis draudimas ir socialinė parama. Socialinės paramos paskirtis teikti pašalpas tiems asmenims, kurie negauna valstybinio socialinio draudimo išmokų ir kurių pragyvenimo lygis yra žemas. Svarbu pabrėžti, kad socialinė parama negali užtikrinti ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo, ji tik padeda išgyventi ekstremaliomis sąlygomis. Socialinė parama turi būti tokia, kad skatintų asmenis dirbti.

Socialinės paramos tikslas - tenkinti būtiniausius poreikius tų asmenų, kurių gaunamos pajamos yra nepakankamos ir gebėjimas pasirūpinti savimi yra minimalus. Lietuvoje socialinė parama skirstoma: 1) piniginę socialinę paramą ir 2) socialines paslaugas. Piniginė socialinė parama tai įvairios išmokos: šalpos socialinė pensija, socialinė pašalpa, laidojimo pašalpa, šeimos pašalpos ir pan. Pažymėtina, kad paskutiniaisiais metais dažniausiai teikiamos piniginės išmokos.

Ekonominis nuosmukis, augantis nedarbas, didėjanti socialinė atskirtis, sąlygojo socialiai remtinų asmenų skaičiaus augimą. Todėl šiandien Lietuvoje piniginės išmokos ir jų skyrimo tvarka tapo viena svarbiausių aktualijų socialinėje politikoje. Socialinę apsaugą įgyvendinančios Lietuvos institucijos ieško racionaliausių sprendimų ir būdų, kaip turėtų būti teikiama socialinė parama, kuri užtikrintų asmens poreikių tenkinimą socialinės rizikos atveju, tačiau tuo pačiu skatintų būti aktyviais darbo rinkos dalyviais. Socialinės paramos sistemos efektyvumui nustatyti atlikinėjami ir moksliniai tyrimai (Lazutka, R., Žalimienė, L., Skučienė, D. ir kt., 2008, Karpuškienė, V. 2002.)

Siekiant socialiai teisingesnio piniginės socialinės paramos teikimo modelio, nuo 2012 m. pradėta įgyvendinti socialinės paramos sistemos reforma. Piniginė socialinė parama nepasiturintiems šalies gyventojams teikiama pagal du modelius: kaip valstybinė (valstybės perduota savivaldybėms) ir kaip savarankiška savivaldybių funkcija Akmenės, Radviliškio, Raseinių, Panevėžio ir Šilalės rajonų savivaldybėse, vadinamose pilotinėse, kurios yra priėmusios sprendimą dalyvauti bandomajame projekte. Tokiu būdu siekiama sumažinti socialinės paramos kaštus ir tikslingiau įgyvendinti socialinę politiką, paliekant socialinės paramos administravimą

vietos savivaldos lygmenyje. Savarankiškas funkcijas vykdančios savivaldybės privalės tartis su seniūnijomis, bendruomenėmis, nevyriausybėmis organizacijomis, ar socialinės paramos gavėjui ji tikrai reikalinga.

Tyrimo objektas – piniginės socialinės paramos administravimas savivaldybėje.

Tyrimo dalykas - piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono Kruopių seniūnijoje.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti piniginės socialinės paramos administravimą Akmenės rajono Kruopių seniūnijoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Analizuojant mokslinę literatūrą, atskleisti socialinės paramos sampratą, teikimo sąlygas ir paskirtį socialinės apsaugos sistemoje.
2. Išanalizuoti piniginės socialinės paramos administravimo ypatumus savivaldybėse.
3. Išnagrinėti piniginės socialinės paramos administravimo aspektus Akmenės rajono savivaldybėje.
4. Apibrėžti piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo Akmenės rajono savivaldybėje galimybes (Kruopių seniūnijos pavyzdžiu).

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė ir apibendrinimas.
2. Duomenų sisteminimas.
3. Įstatymų ir teisės aktų lyginamojo analizė.
4. Pusiaus struktūruotas kokybinis interviu.

Praktinis darbo reikšmingumas: Tyrimo Kruopių seniūnijoje pagrindu, Akmenės rajono savivaldybei teikiamos piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo rekomendacijos.

Darbo struktūra: Bakalauro baigiamasis darbas sudarytas iš trijų pagrindinių dalių. Pirmojoje analizuojama piniginė socialinė parama samprata teoriniu aspektu. Atskleidžiama piniginės socialinės paramos paskirtis socialinės apsaugos sistemoje, pateikiama jos samprata, teikimo sąlygos ir administravimas. Antrojoje dalyje pateikiama dokumentų analizė: lyginamosios analizės metu nurodomi pagrindiniai naujosios ir senosios Piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos skirtumai. Trečiojoje darbo dalyje pristatomas piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams administravimo tobulinimas Akmenės rajono savivaldybės Kruopių seniūnijoje: aprašomas piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje, pateikiamos piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo galimybės Akmenės rajono savivaldybėje Kruopių seniūnijos pavyzdžiu ir pristatomas rekomendacinis piniginės socialinės paramos administravimo modelis Akmenės rajono savivaldybėje.

1. SOCIALINĖS PARAMOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Socialinės apsaugos sistema

Demokratinė visuomenė nuolat veikiama įvairių socialinių-ekonominių veiksnių (išsilavinimas, pajamos, sveikata ir t.t.), kurie lemia žmonių gyvenimo sąlygas. Kiekvienos valstybės pagrindinis tikslas yra užtikrinti visapusiškai kokybišką piliečių gyvenimą. Tam tikslui realizuoti valstybė įgyvendina socialinę politiką, kuri tarsi instrumentas padedantis sukurti visuomenės gerovę. Spicker (2008) nurodo pagrindines socialinės politikos sritis: politika, sveikatos apsauga, švietimas, įdarbinimo tarnybos, socialinės paslaugos ir socialinė apsauga.

Teigtina, kad socialinė apsauga ir socialinė politika tarpusavyje siejasi, tačiau sutapatinti šias sąvokas būtų netikslinga. Socialinė apsauga dažnai interpretuojama įvairiai ne tik teoretikų, bet ir kiekvienoje šalyje ji turi savitą sampratą. Dažnai socialinės apsaugos sąvoka apibrėžiama teisės aktuose. Bitinas ir kt., (2011), Tartilas (2005), Pieters (1998) pažymi, kad socialinės apsaugos apibrėžimas pateikiamas įstatyme tokiose šalyse, kur siekiama socialinės saugos teisinius pagrindus įtvirtinti viename kodekse ar dokumentų rinkinyje. Kitose šalyse kartais net nėra teisinio socialinės apsaugos apibrėžimo. Pažymėtina, kad mokslinėje literatūroje (Bernotas D., Guogis A. (2006); Karpuškienė, V. (2002); Žalimienė, L. (2004)) socialinė apsauga traktuojama, kaip socialinių ekonominių priemonių visuma, kurių pagalba valstybė garantuoja socialinę paramą ir užtikrina saugumą socialinės rizikos atvejais.

Socialinė rizika dažnai pasireiškia įvairose gyvenimo sferose. Nei vienas žmogus nėra apsaugotas nuo galimų sveikatos sutrikimų, pajamų praradimo, netekus darbo ir pan. Bitinas ir kt., (2011) nurodo pagrindinius socialinius pavojus: liga, senatvė, invalidumas, darbingumo netekimas, maitintojo praradimas ir kt. Teigtina, kad tokie socialiniai pavojai atsiranda nepriklausomai nuo žmogaus, tačiau jie gali stipriai įtakoti socialinį jo stabilumą. Tačiau svarbu pabrėžti, kad valstybė pati išskiria atvejus, kuriems esant ji teikia pagalbą. Lietuvos Respublikos Konstitucijos (1992) 52 straipsnis nurodo, kad „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“ Tokiais atvejais valstybė skiria valstybines pensijas, socialines paslaugas ir socialinę paramą siekdama panaikinti socialines rizikas arba sumažinti jų poveikį. Pažymėtina, kad svarbiausia visų pirma užkirsti kelią socialinei rizikai ar socialiniams pavojams atsirasti, o tik tada imtis priemonių siekiant grąžinti asmenį į buvusią padėtį ir tik blogiausiu atveju skirti materialinę paramą (Bitinas, A., Tartilas, J., Litvaitienė, J., 2011; Tartilas, J., 2005; Žmogaus socialinė raida, 2001). Tačiau galima teigti, kad minėtų socialinių rizikų teisinis reglamentavimas jau laikytinas pagrindiniu žingsniu siekiant užkirsti kelią socialiniams pavojams atsirasti.

Svarbu paminėti, kad dažniausiai socialinė rizika siejasi su materialinės padėties pablogėjimu. Todėl valstybė nustato tam tikrus finansinius asignavimus socialiai pažeistiems asmenims. Remiantis Holzmann, Jorgensen (2001) teigimu, vienas iš svarbiausių valstybės tikslų turi būti teisingas pajamų paskirstymas tarp socialinės rizikos pažeistų individų. Kiekviena valstybė įgyvendindama socialinę apsaugą remiasi tam tikrais principais. Lazutka (2001) išskiria tris principus, kuriais paremtas socialinės apsaugos vykdymas:

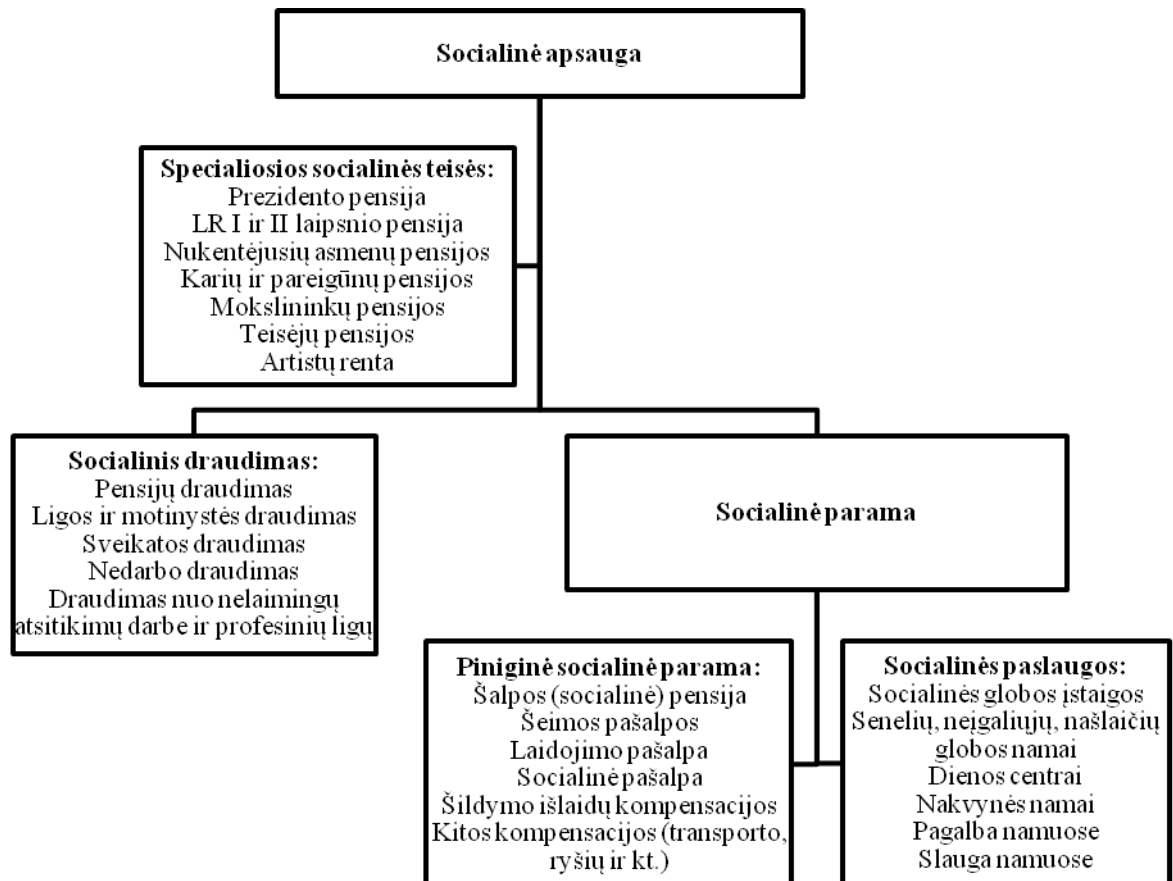
- **Nuopelnų principas.** Pagal jį teisė į apsaugą ir apsaugos dydis priklauso nuo asmens išankstinio įnašo (įmokos) į socialinės apsaugos sistemą. Įmoka paprastai nustatoma procentine dalimi nuo buvusio darbo užmokesčio, kuris atspindi, ar/ir kiek asmuo įdėjo pastangų dalyvaudamas darbo rinkoje iki susidūrimo su socialine rizika.
- **Kategorinis principas.** Remiantis juo paramą gauna tie asmenys, kurie priklauso tam tikrai iš anksto numatytai kategorijai (seni žmonės, vaikus auginančios šeimos ir pan.). Kategorijos nustatomos atsižvelgiant į tai, ar joms gali grėsti pragyvenimo sunkumai ir skurdas. Tačiau susitaikoma su tuo, kad ne kiekvienas į kat kategoriją patekęs asmuo skursta.
- **Stokos, arba skurdo principas.** Pagal jį remiami tik tie, kurių pragyvenimo šaltiniai yra nepakankami. Tai ištiriama kiekvienu atskiru atveju prieš nusprendžiant suteikti socialinę paramą.
- Kiekviena šalis vykdydama socialinę apsaugą renkasi, kokiais principais ji gali būti paremta. Tačiau svarbu pabrėžti, kad socialinio solidarumo ir socialinio teisingumo principai turi būti įgyvendinami bet kurioje socialinės apsaugos teisės sistemoje. Tarptautinių žodžių žodynas sąvoką „solidarumas“ (pranc. *solidaire*) tapatina su bendruomeniškumu, vieningumu, interesų bendrumu, bendra atsakomybe ir tarpusavio parama.

Bitinas ir kt. (2011) pažymi, kad socialinis solidarumas socialinės apsaugos sistemoje laikomas kaip skirtingų socialinės apsaugos sistemos grupių tarpusavio priklausomybė ir bendri įsipareigojimai, moralinė ir materialinė parama tarp grupių siekiant bendrų tikslų. Galima teigti, kad šis principas pasireiškia tiek socialinio draudimo vykdyme, tiek ir socialinės paramos teikime. Dirbantys ir socialinio draudimo įmokas mokantys asmenys išlaiko dabar nedirbančius, tačiau pareityje įmokas mokėjusius asmenis bei sudaro galimybę socialinę riziką patyrusiems asmenims gauti socialinę paramą.

Socialinis teisingumas, tai socialinė lygybė. Kiekvienas asmuo, kurio gerovė veikiama tam tikrų, nuo jo nepriklausančių aplinkybių, turi gauti kompensaciją, kuri kiekvienam asmeniui skiriama vienodai ir pagal tuos pačius parametrus (Social justice, social protection and social security, 2011). Kitaip tariant, socialinis teisingumas socialinės apsaugos sistemos atžvilgiu gali būti interpretuojamas kaip kiekvieno žmogaus vienoda galimybė gauti paramą. Svarbu pabrėžti, kad

paramos teikimas esant socialinei rizikai laikytinas socialine integracija. Vaišvila (2002) nurodo, kad socialinio teisingumo paskirtis yra integruoti asmenį į visuomenę. Galima teigti, kad socialinio teisingumo ir socialinio solidarumo principai užtikrina lygiomis teisėmis tenkinamus socialinius poreikius.

Lietuvoje socialinės apsaugos sistemą sudaro: valstybinis (privalomasis) socialinis draudimas ir socialinė parama (žr. 1.1 pav.).

1.1 pav. Lietuvos socialinės apsaugos sistema

Šaltinis: Dromantienė, L., 2008, p. 92.

Bitinas, A., Tartilas, J., Litvaitienė, J., (2011) pažymi, kad socialinis draudimas psichologiškai priimtinausia ir pasaulyje labiausiai paplitusi pajamų perskirstymo forma, kai kiekvienas asmuo žino, jog jo mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos bus naudojamos įstatymo reglamentuotoms socialinės paskirties išmokoms. Remiantis Lazutka (2001), tokia socialinio draudimo sistema pagrįsta kontrakto principu: asmuo socialinę išmoką, socialinės rizikos atveju, gaus tik tada, jei buvo socialinio draudimo dalyvis t.y., mokėjo įmokas socialinio draudimo sistemai finansuoti. Svarbu pažymėti, kad solidarizuojantis su visuomene tam tikrais atvejais socialinio draudimo išmokos gali būti didesnės nei įmokos. Socialinio draudimo sektorius yra finansuojamas išankstinėmis pinigėmis gyventojų įmokomis, apskaičiuojamomis nuo darbo užmokesčio, ir

mokantis su tomis įmokomis susijusias socialines išmokas (socialinius transferus) (Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, 2004 m.).

Socialinė parama skirta tenkinti būtiniausius poreikius tų asmenų, kurių gaunamos pajamos yra nepakankamos ir gebėjimas pasirūpinti savimi yra minimalus. Socialinė parama paremta stokos principu – asmeniui suteikiama pagalba, kai jis neturi lėšų pragyventi ir nepajėgia pasirūpinti savimi (Lazutka, 2001, p. 137). Svarbu pabrėžti, kad socialinė parama yra laikina parama, teikiama tam tikros socialinės rizikos situacijoje. Dromantienės (2008) teigimu, socialinė parama neužtikrina žmogui ilgalaikio ekonominio bei socialinio saugumo, o tik padeda išgyventi ekstremaliomis sąlygomis. Socialinę paramą finansuoja valstybė ir savivaldybės savo biudžetų lėšomis.

Mokslinėje literatūroje (Bitinas, A., Tartilas, J., Litvaitienė, J., 2011; Tartilas, J., 2005; Pieters, D., 1998) nurodoma, kad socialinis draudimas ir socialinė parama yra tikslingai jungiami į vieną socialinės apsaugos sąvoką. Pažymėtina, socialinė parama užtikrina pagalbą tais atvejais, kai socialinis draudimas negali patenkinti asmens socialinių poreikių. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad abi socialinės apsaugos sistemos dalys yra labai svarbios ir kartu papildo viena kitą. Siekiant efektyvaus socialinės apsaugos sistemos funkcionavimo, tiek socialinis draudimas, tiek socialinė parama turi veikti sutartinai tikslingai.

1.2. Socialinė parama – socialinės apsaugos sistemos kontekste

Socialinė parama, kaip viena iš socialinės apsaugos sistemos dalių, yra orientuota į pašalpų teikimą tiems asmenims, kurie negauna valstybinio socialinio draudimo išmokų ir kurių pragyvenimo lygis yra žemas. 1942 m. Tarptautinė darbo organizacija socialinę paramą apibrėžė taip: „Tarnyba arba schema, kuri asmenims teikia teisę į mažas išmokas, kurios yra pakankamo dydžio patenkinti minimalius poreikius ir finansuojamos iš mokesčių“ (Lazutka, R., 2001, p. 138).

Bitinas, A., Tartilas, J., Litvaitienė, J. (2011) socialinės paramos tikslą įvardija, kaip pagalbą žmonėms, kurie neturi finansinių išteklių bei nurodo, kad socialinės išmokos yra skirtos užtikrinti minimalųjį gyvenimo lygį. Galima pastebėti, kad esminis bruožas minimas, kalbant apie socialinę paramą, yra minimalių pajamų arba minimalaus pragyvenimo lygio užtikrinimas. Tačiau svarbu pažymėti, jog tokia socialinė parama nėra skirta užtikrinti ilgalaikį ekonominį saugumą, jos paskirtis tam tikru momentu padėti žmogui esančiam sudėtingoje gyvenimo situacijoje.

Lietuvos Respublikos socialinės paramos koncepcijoje (1994) nurodoma, kad socialinė parama yra valstybinė ir nevalstybinė. Pirmoji teikiama remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija bei solidarumo principu, kuris įpareigoja valstybę rūpintis kiekvienu žmogumi. O nevalstybinės paramos esminis principas yra tai, kad ji teikiama savanoriškai. Toks savanoriškas pagalbos teikimas nemaža parama valstybei sprendžiant socialines problemas.

Socialinė parama organizuojama tam tikrais principais (Lietuvos Respublikos socialinės paramos koncepcijoje, 1994):

- parama teikiama vadovaujantis socialiniais ir ekonominiais normatyvais (standartais), užtikrinančiais kiekvieno asmens socialinę saugą;
- teikiama parama turi kuo tiksliau atitikti remiamo asmens poreikius nepriklausomai nuo jo politinių, religinių pažiūrų, tautybės ir socialinės padėties;
- remiamiems asmenims turi būti sudarytos socialinės integracijos sąlygos, kad jie taptų visiškai arba iš dalies savarankiški;
- parama gyvenamojoje vietoje pranašesnė už centralizuotą, pirmenybė teikama šeimos globai, o ne institucijų paramai;
- asmeniui užtikrinama teisė pasirinkti socialinės paramos būdą atsižvelgiant į esamas galimybes.

Socialinės paramos organizavimo principų analizė rodo, kad socialinė parama teikiama asmeniui, tik tada kai jis negali savimi pasirūpinti bei patikrinus jo galimybes išsiversti savarankiškai. Svarbu pažymėti, jog socialinė parama teikiama tikslingai, siekiant asmenį integruoti į visuomenę ir skatinant būti aktyviu darbo rinkos dalyviu. Galima teigti, kad šie reglamentuoti socialinės paramos organizavimo principai užtikrina pagrindines žmogaus teises į socialinę saugumą, bei tuo pačiu sudaro reikiamas sąlygas asmens socialinei integracijai. Lietuvos Respublikos socialinės paramos koncepcijoje (1994) labiau vertinamas decentralizacijos principas. Pranašesne parama laikoma ta, kuri teikiama gyvenamojoje vietovėje, o ne centralizuotai. Pažymėtina, kad teorijoje pateikti socialinės paramos principai apima įvairesnes socialinės paramos sritis (žr. 1.1 lentelę).

1.1 lentelė

„Idealios” socialinės paramos principai

Principas	Trumpas apibūdinimas
Socialinės paramos skatinimo padėjimui sau principas.	Socialinė parama turi skatinti žmogų tobulėti, mokytis, visapusiškai integruotis į visuomenę.
Papildomos paramos principas.	Tokia parama skiriama asmenims, atsidūrusiems ypatingose gyvenimo situacijose. Tai parama ligos, negalios, nėštumo atveju ir pan.
Integracijos į kitas socialinės apsaugos sistemas palaikymo principas.	Šio principo esmė, kad šalia minimalių pajamų užtikrinimo turi būti užtikrinamos ir minimalios įmokos kitoms privalomų išmokų sistemoms (sveikatos draudimas, senatvės, invalidumo pensijų draudimo sistemos).
Skatinimo dirbti ir išimčių numatymo principas.	Tie socialinės paramos gavėjai, kurie dirba, turi gauti pašalpą, įskaitant papildomas jų išlaidas, susijusias su darbu, ir tokiu būdu skatinti išlaikyti darbinį statusą. O asmenims, kuriems reikalingas socialinė parama, tačiau jie nedirba ne dėl ligos, negalios, senyvo amžiaus, rūpinimosi mažais vaikais ar šeimos narių slaugymo, turėtų būti numatytos paramos teikimo išimties.

1.1 lentelės tęsinys

Užbaigtumo principas.	Jeigu yra nustatytas poreikis, tai parama turėtų būti teikiama neribotą laikotarpį arba turėtų būti reguliariai pratęsiama, tačiau neturėtų būti grąžinama jei asmens padėtis pagerėja.
-----------------------	---

Optimalaus socialinės paramos administravimo valdymo principas.	Kiekvienas asmuo turėtų būti informuotas apie jo teises gauti socialinę paramą. Paramos administravimo procedūros turėtų būti paprastos, greitos ir veiksmingos, kad kiekvienas asmuo, kuriam reikia išmokų jas gautų ir taip efektyviai būtų kovojama su skurdu ir atskirtimi.
Centralizacijos ir nacionalinio įteisinimo principas.	Šis principas numato, kad teisė į išmokas, administravimo gairės ir minimalių pajamų nustatymas šalyje turėtų būti centralizuotas.
Centralizuoto finansavimo principas.	Socialinės paramos išmokų finansavimas turi būti iš valstybės biudžeto, kadangi valstybė prisiima atsakomybę visiems šalies gyventojams užtikrinti asmens orumo nežeminantį gyvenimo būdą.
Decentralizuoto administravimo principas.	Individualių atvejų svarstymas turėtų būti pateiktas vietinės valdžios arba bendruomenės atsovams.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lazutka, R., Žalimienė, L., Skučienė, D., Tamošiūnė-Ivaškaitė V., Šumskaitė, L., (2008, p. 18-19).

Socialinės paramos teikimas gali būti diferencijuojamas. Tartilas, J. (2005) nurodo du skirtingus socialinės paramos teikimo principus:

- **Kategorinis principas.** Šis principas taikomas kai socialinė pašalpa skirta remti tam tikras gyventojų grupes (šeimos pašalpos, socialinė pensija, laidojimo pašalpa). Socialinės paslaugos taip pat teikiamos remiantis kategoriniu principu. Tokia parama teikiama nepinigine forma neįgaliems, pagyvenusiems asmenims, įvairioms rizikos grupėms bei probleminėms šeimoms.
- **Pajamų testavimo principas.** Tokiu būdu socialinė parama teikiama tiems gyventojams, kurių pajamos nepasiekia tam tiko valstybės nustatyto pajamų dydžio (socialinė pašalpa, šildymo išlaidų kompensacijos, kitos vienkartinės savivaldybių išmokos).

Šiuo metu socialinė parama Lietuvoje skirstoma į:

1. Piniginę socialinę paramą.
2. Socialines paslaugas.

Piniginę socialinę paramą apima įvairias pinigines išmokas (šalpos socialinė pensija, socialinė pašalpa, laidojimo pašalpa, šeimos pašalpos ir pan.). O socialinės paslaugos apima visas reikalingas priemones, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006). Tokia pagalba pasireiškia natūrinėmis paslaugomis – slauga namuose, pagalba namuose, nakvynės namai, dienos centrai, senelių, neįgaliųjų, našlaičių globos namai ir pan. Pažymėtina, kad paskutiniųjų metų bėgyje dažniausiai teikiamos piniginės išmokos. Krizės, augančio nedarbo kontekste piniginę socialinę paramą tapo vienu iš svarbiausių socialinės apsaugos sistemos komponentų.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinė parama tai pagalbos teikimas pinigine ir nepinigine forma. Piniginę socialinę paramą teikiama dviem būdais: įvertinus pajamas ir turtą bei nepriklausomai nuo pajamų ir turto. Socialinė parama yra viena iš svarbiausių socialinės apsaugos

sistemos dalių, kuri teikia paramą asmenims, negaunantiems valstybinio socialinio draudimo išmokų. Mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė parodė, kad socialinės paramos esminis bruožas - tenkinti asmens poreikius, sudarant minimalaus pragyvenimo lygio sąlygas. Pažymėtina, kad parama vien tik piniginėmis išmokomis negali visada užtikrinti asmens socialinio saugumo. Taigi, tam šalyje plėtojama ir socialinių paslaugų sistema.

1.3. Piniginės socialinės paramos samprata

Socialinės paramos koncepsija

Socialinės paramos sąvoka yra labai plati ir interpretuojama įvairiai. Skirtingi autoriai, skirtingai nagrinėja socialinę paramą (Bartkevičienė ir kt., 2010):

- *Socialinė parama kaip emocinė parama.* Asmuo, kuris gauna paramą lengviau išgyvena patiriamas emocijas. Socialinis darbuotojas sąveikaudamas su klientu leidžia jam suprasti, kad jo problema svarbi, kad norima ją suprasti ir pan. Galima teigti, kad tokia tarpusavio sąveika laikytina socialine interakcija (Vaux, 1988; Cameron, Vanderwoerd, 1997; Budde, Schene, 2004; House, 1981).
- *Socialinė parama – instrumentinė parama.* Šiuo aspektu socialinė parama suvokiama, kaip tam tikrų priemonių visuma, kurių pagalba atliekami socialinės integracijos veiksmai. Instrumentais laikomi socialinio darbo metodai: individualus socialinis darbas; socialinis darbas grupėje; socialinis darbas bendruomenėje (Vaux, 1988; Cameron, Vanderwoerd, 1997; House, 1981).
- *Socialinė parama, kaip pagalba iš socialinių tinklų.* Socialine parama laikytina ir pagalba šeimai, kuri teikiama profesionalių specialistų. Šiuo atveju socialinis tinklas apima žmonių grupes su kuriomis asmuo palaiko kokius nors ryšius. Socialinis darbuotojas laikomas grandimi tarp vadovų ir asmenų. Jo tikslas skatinti asmenis bendrauti ir kurti ryšius. Taigi, socialinę paramą, kaip pagalbą iš socialinių tinklų gali teikti konkretūs asmenys arba organizacijos, palaikančios socialinius ryšius su asmeniu, kuris turi socialinių problemų (Cullen, 1994; Lin, 1986; Littel, Tajima, 2000).
- *Socialinė parama – formali ir neformali.* Formalia socialine parama laikoma valstybinė socialinė parama, kurią teikia valstybinės institucijos (įmonės, įstaigos, socialinės organizacijos ir pan.). Neformalia socialine parama laikytina nevalstybinė socialinė parama. Tai šeimos, artimųjų, draugų, giminaičių teikiama pagalba (Gideon, 2007; Jiang, Winfree, 2006; Budde, Schene, 2004).
- *Socialinė parama, kaip informavimas.* Siekiant visapusišką žmogaus funkcionavimą visuomenėje socialinė parama teikia įvairiomis formomis: per socialines paslaugas, socialinę globą ir kt. Socialinės paslaugos gali būti bendrosios ir specialiosios. Šiuo atveju

bendrosioms socialinėms paslaugoms priskiriamos informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, atstovavimo ir kt., paslaugos. Taigi, socialinė parama sudaryta iš ekonominių, teisinių, socialinių pagalbos būdų (House, 1981).

- *Socialinė parama, kaip procesas.* Socialinės paramos sistema susideda iš vykdomų programų. Taigi, nuoseklus tokių programų vykdymas reikalauja tam tikro procesiškumo (Cullen, 1994).
- *Socialinė parama, kaip rūpinimasis ir vertės jausmas.* Socialinė parama teikiama asmeniui, kai jis jaučia įtampą, stresą. Siekiama sušvelninti neigiamą organizmo reakciją į ištikusius socialinius pavojus (Heard, Lake, 1986; Sarason ir kt., 1983).
- *Socialinė parama, kaip strategija.* Siekiant efektyvaus socialinės paramos teikimo būtina suplanuoti tam tikrą veiksmų eigą ir jų pobūdį. Šiuo atveju socialinės paramos kokybiškumą lemia socialinio darbuotojo įgūdžiai, pakankama jo asmeninė, socialinė ir vadybinė kompetencija (Budde, Schene, 2004).

Apibendrinant mokslininkų pateiktas socialinės paramos interpretacijos, galima teigti, kad socialinė parama laikytina formalia arba neformalia pagalbos forma. Parama teikiama pasitelkus socialinius, ekonominius, teisinius socialinės pagalbos teikimo būdus. Siekiant efektyvios socialinės paramos jos eiga planuojama, rengiamas veiksmų planas ir jo įgyvendinimas. Visi socialinės paramos teikimo būdai orientuoti į pagrindinį socialinės paramos tikslą – į visuomenę reintegruotas asmuo.

Piniginės socialinės paramos koncepcija

Piniginė socialinė parama yra viena iš socialinės paramos sudedamųjų dalių. Remiantis Socialinės apsaugos terminų žodynu piniginė socialinė parama įvardijama, kaip pagalba teikiama pinigais asmenims, kurie neturi išteklių būtiniausiems poreikiams patenkinti. Piniginės socialinės paramos išmokos teikiamos siekiant sumažinti skirtumą tarp asmens vidutinių pajamų ir valstybės remiamų pajamų dydžio. Svarbu pažymėti, kad siekiant išsiaiškinti piniginės socialinės paramos aspektus būtina apžvelgti piniginės socialinės paramos raidą socialinės apsaugos sistemoje.

1991 m. priimtas Pašalpos šeimai valstybinių pašalpų įstatymas reglamentavo pašalpų mokėjamą šeimoms, auginančioms vaikus, ir likusiems be tėvų globos vaikams. Remiantis šiuo įstatymu buvo mokamos nėštumo ir gimdymo pašalpos moterims, esančioms nėštumo ir gimdymo atostogose. Taip pat vaiko priežiūros pašalpa iki vaikui sukaks vieni ir treji metai. Šis įstatymas skatino šeimas auginti vaikus namuose iki jiems sukaks septyneri metai. Buvo nustatyta ikimokyklinio auklėjimo išlaidų kompensacija už kiekvieną valstybinės ikimokyklinės įstaigos nelankantį vaiką. Taip pat numatyta pašalpa įvaikintiems ir globojamiems vaikams bei vienkartinė įsikūrimo pašalpa našlaičiams bei be tėvų globos vaikams. 1993 m. įteisintos naujos išmokos

šeimoms. Numatyta kompensacija kūdikių iki vieno metų produktams pirkti, pašalpa tikrosios krašto apsaugos karių vaikams bei pašalpa vienam iš tėvų (globėjų), nedarbingam ir prižiūrinčiam neįgalų vaiką, kuriam nustatyta nuolatinė slauga. Pažymėtina, kad pašalpos šeimoms auginančioms vaikus buvo teikiamos neatsižvelgiant į pajamas. Galima teigti, kad tokia piniginė parama šeimai iš esmės tik didino šeimų finansinę priklausomybę nuo piniginių išmokų, bet neskatino pačios šeimos savarankiškumo, nebuvo sukurtos sąlygos didinti asmenų užimtumą. Taigi, tokia piniginių socialinės paramos sistema nepasiteisino.

1994 m. gegužės 9d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Socialinės paramos koncepciją, kurioje numatytas socialinės paramos plėtojimas (Bitinas, A., Tartilas, J., Litvaitienė, J. 2011, p. 149). Pašalpų sistema buvo pertvarkyta siekiant išmokas mokėti tik toms gyventojų kategorijoms, kurios remtinos labiausiai. Socialinės paramos koncepcijoje (1994) iškelti pagrindiniai uždaviniai:

- Siekti, kad socialinė parama būtų teikiama tik tiems asmenims, kurie negali be jos išsiversti (įvesti remiamų asmenų (šeimų) pajamų ir turto vertinimą – testavimą);
- Socialinės paramos sistemą organizuoti taip, kad būtų stiprinamas pačių asmenų aktyvumas ir atsakomybė už save ir savo šeimą, siekiant sumažinti priklausomybę nuo socialinės paramos;
- Pinigines socialines išmokas derinti su socialinėmis paslaugomis.

Galima teigti, kad tokia pašalpų sistemos pertvarka leido tikslingiau skirti pinigines išmokas tiems asmenims (šeimoms), kuriems jų iš tikrųjų reikalingos. Nustatyta, kad prieš teikiant socialinę paramą būtina atsižvelgti į gaunamas asmens pajamas. Tokiu būdu išvengiama neteisingo socialinės paramos skyrimo ir sudaroma galimybė teikti svaresnę paramą šeimoms, kurios dėl objektyvių priežasčių neturi pakankamai pajamų pragyvenimui. Numatytas asmenų aktyvumo didinimas, siekiant sumažinti atsiradusią priklausomybę nuo piniginių išmokų.

1997 m. – 1998 m. įteisintos pašalpos daugiavaikėms šeimoms (auginančioms tris vaikus) bei padidinta vaiko globos pašalpa skiriama vaikams, netekusiems tėvų globos. Išmokos daugiavaikėms šeimoms įteisintos remiantis sunkia daugumos gausių šeimų materialine padėtimi. O vaiko globos pašalpos padidinimas pagrįstas paskatinti šeimas paaimti vaikus globon. Manytina, kad toks pašalpos didinimas gali paskatinti asmenis globoti vaikus siekiant tik finansinės naudos, o tai sukeltų rimtą moralinę žalą globojamiems vaikams.

1999 m. Piniginių socialinės paramos sistema pradėta vykdyti nauja kryptimi. 1999 m. priimtas Buto (individualaus gyvenamojo namo) šildymo išlaidų, išlaidų šaltam ir karštam vandeniui kompensavimo gyventojams, turintiems mažas pajamas, įstatymas. Šiame įstatyme numatytos kompensacijos, kurios priklauso ne tik nuo bendros šeimos pajamų sumos, bet ir nuo šeimos narių skaičiaus. Pažymėtina, kad šių kompensacijų įteisinimas paremtas energetinių ir komunalinių paslaugų kainų kilimu.

2000 m. – 2001 m. priimti nauji bei patobulinti galiojantys teisės aktai, reglamentuojantys piniginę socialinę paramą gyventojams. Bedarbiams suteikta teisė gauti socialinę pašalpą nepriklausomai nuo registravimosi darbo biržoje trukmės, patikslintos šeimos pašalpos, mokamos už kiekvieną vaiką iki trejų metų, padidinta laidojimo pašalpa ir kt.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė savo 1997–2000 metų ir 2000–2004 metų veiklos programose prioritetiniu uždaviniu numatė paramos didinimą šeimoms, auginančioms vaikus ir turinčioms mažas pajamas, sukurti tokią šeimos sistemą, kuri garantuotų šeimos savarankiškumą ir stabilumą, užtikrintų kartų kaitą. Numatyta pagrindinį dėmesį skirti jaunoms šeimoms. Siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programose numatytą prioritetinį uždavinį 2003 metais priimtas Piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymas, kuris įsigaliojo 2004 m. balandžio 1 d. Įstatymu nustatyta bendra pajamų ir turto įvertinimo principu teikiamos piniginės socialinės paramos sistema, garantuojanti nepasiturintiems gyventojams minimalias lėšas prasimaitinti bei pagrindinėms komunalinėms paslaugoms apmokėti. Taip pat numatytas socialiai teisingesnis socialinei paramai skirtų lėšų pasiskirstymas.

2004 m. priimtas Išmokų vaikams įstatymas, kuriuo buvo reformuota valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, sistema. Išmokų vaikams įstatymo (2004) tikslas – užtikrinti socialinį saugumą visoms vaikų auginančioms šeimoms, padedant šeimoms su vaikais materialiai, skatinant šeimas auginti ir išlaikyti savo vaikus. Bitinas, A., Tartilas, J., Litvaitienė, J. (2011) teigia, kad toks paramos šeimoms, auginančioms vaikus, modelis tapo artimesnis Europos Sąjungos šalių šeimos rėmimo sistemoms. Svarbu pažymėti, kad Europos sąjungos Socialinėje chartijoje (2001) 13 straipsnio pirmoje dalyje numatyta nuostata „užtikrinti, kad kiekvienas asmuo, kuris neturi pakankamai lėšų pragyventi ir negali tokių lėšų gauti savo pastangomis, gautų reikiamą paramą, o susirgęs - priežiūrą, būtiną pagal jo sveikatos būklę.“.

2006 m. priimtas Socialinės paramos mokiniams įstatymas, kurio paskirtis yra užtikrinti visavertį maitinimą mokymosi įstaigose nepasiturinčių šeimų vaikams. Taigi šiuo įstatymu numatytas socialinės paramos reguliavimas užtikrinant efektyvų valstybės ir savivaldybės lėšų panaudojimą.

2012 m. įvestas naujas Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas. Pagrindinė naujovė – piniginei socialinei paramai bus teikiama įgyvendinant savarankiškąją savivaldybių funkciją. Svarbu paminėti, kad šis įstatymo modelis paruoštas kaip eksperimentinis ir tik penkios savivaldybės (Akmenės, Radviliškio, Raseinių, Panevėžio, Šilalės) įgyvendins naująją piniginės socialinės paramos teikimo tvarką. Naujasis eksperimentinio įstatymo modelis skatins žmones būti aktyviais darbo rinkos dalyviais, o ne gyventi iš pašalpų. Numatytas socialinės paramos teikimo sugriežtinimas ir nelegalaus darbo kontrolė.

Apibendrinant galima teigti, piniginė socialinė parama, kaip viena iš socialinės paramos sudedamųjų dalių, yra labai reikšminga. Dažniausiai socialinė parama teikiama piniginėmis išmokomis: pašalpos šeimoms, globos vaiko pašalpos, vienkartinės pašalpos, įvairios kompensacijos ir pan. Įstatymų, reglamentuojančių pinigines išmokas, raidos analizė parodė, kad socialinės paramos teisinė bazė nuolat kito: buvo tikslinamos socialinės paramos teikimo sąlygos, didinami ar mažinami socialinių išmokų dydžiai, įvestas pajamų ir turto vertinimas, ir kt. Darytina išvada, kad tokį piniginės socialinės paramos dinamiškumą lėmė socialinė ekonominė šalies situacija, pragyvenimo lygis, bedarbių mastai ir pan.

1.4. Socialinės paramos administravimas

Kiekvienos šalies įstatymai, savitas administracinis suskirstymas įtakoja skirtingą socialinės paramos funkcijų ir atsakomybės pasidalijimą tarp administracinių vienetų ir skirtingo valdymo lygio institucijų. Lietuvos Respublikos socialinės paramos koncepcijoje (1994) atsakomybė padalijama tarp visuomenės, bendruomenės ir asmens (šėimos). Taip pat į šią socialinės paramos sistemą įeina centrinės bei vietos valdžios institucijos ir nevyriausybinės organizacijos.

Teorijoje socialinės paramos administravimas tapatinamas su socialinės gerovės politikos modelių įgyvendinimu valstybėje. Socialinės gerovės politikos modeliai klasifikuojami remiantis socialinėmis teisėmis, socialine stratifikacija bei valstybės ir šėimos santykiu (Išoraitė, M., 2005, p. 214). G. Esping –Andersen išskyrė tris gerovės valstybių tipus (Guogis, A., 2000):

- **Liberalaus modelio gerovės valstybės.** Šio modelio valstybės laikosi principo, kad rinka, o ne valstybė, garantuoja didžiausią gerovės dalį. Todėl pirmenybę teikiama rinkai, o asmenys skatinami patys užsitikrinti savo gerovę. Valstybė suteikia minimalią paramą žmonėms esant skurdo, nedarbo ar kitoms problemoms. Socialinės išmokos taip pat minimalios.
- **Konservatyvaus - korporatyvinio modelio valstybės.** Įgyvendinant šį modelį socialinės paslaugos teikiamos tik tada, kai šėima negali savarankiškai išspręsti savo problemų. Vyrauja principas, kad skirtingų klasių ir statuso šėimos turi teisės į skirtingas paslaugas ir išmokas. Šio modelio gerovės valstybių socialinės išmokos kur kas didesnės negu liberaliųjų.
- **Socialdemokratinio modelio gerovės valstybės.** Šiuo modeliu visiems piliečiams suteikiamos vienodos teisės į socialines pašalpas ir išmokas. Socialdemokratinio modelio valstybė prisiima didžiulę atsakomybę, siekdama užtikrinti savo piliečiams materialinę gerovę. Pašalpų gavėjui sudaromos galimybės, kiek įmanoma pradėti greičiau dirbti ir mokėti mokesčius. Šio modelio valstybės vykdo aktyvią darbo rinkos politiką, moka universalias pašalpas bei įtraukia visus gyventojus į socialinės apsaugos sistemą, taip formuodama tarp piliečių solidarumo jausmą.

Išoraitės, M. (2005) teigimu, visi socialinės gerovės politikos modeliai pateikiami kaip idealūs variantai, nors realiai tokių modelių santvarkos įgyvendinamos remiantis suderintų skirtingų ideologijų, vertybių ir politikų samplaika. Taigi, realybėje idealus socialinės gerovės politikos modelis neegzistuoja. Kiekviena valstybė pasirenka savitą, jai priimtina socialinės politikos įgyvendinimo būdą. Lietuvos socialinė politika artimiausia konservatyvaus-korporatyvinio modelio valstybėms. Pasak Guogio (2008), tokiam modeliui būdinga socialinių išmokų sistema, kuri remiasi buvusio dirbančiojo (ar esamo) dalyvavimo darbo rinkoje rezultatais. Taigi, valstybė savo piliečiams materialinę gerovę užtikrina atsižvelgdama į tam tikrus kriterijus.

Socialinę politiką Lietuvoje formuoja centrinės valdžios institucijos – Lietuvos Respublikos Seimas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Remiantis Pieters, D. (1998) teigimu, tik užtikrintas socialinės apsaugos valdymas padeda surinkti būtinų lėšų socialinėms išmokoms skirti. Tokį valdymą Lietuvoje įgyvendina ministerijos ir savivaldybės. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija atsakinga už socialinės paramos sistemos funkcionavimą.

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos funkcijos, organizuojant ir valdant socialinės paramos sistemą (Socialinės paramos koncepcijoje, 1994):

- Nustato visoje Lietuvoje privalomus socialinės paramos standartus;
- Analizuoja, kaip įgyvendinama valstybinės socialinės paramos politika;
- Keičiasi informacija su bendruomeninėmis institucijomis, teikia joms rekomendacijas ir patarimus;
- Numato rengti ir finansuoti valstybines programas bei mokslo tyrimus;
- Nustato asmenų, kurie kreipiasi paramos, pajamų ir turto testavimo tvarką;
- Užtikrina, kad visuomenė būtų informuojama visais socialinės paramos klausimais.

Teritorinės decentralizacijos principu savivaldybėms deleguota socialinės paramos administravimo kompetencija, kurią įgyvendina savivaldybių socialinės paramos skyriai. Pieters, D., (1998) teigimu, tokios institucijos dažniausiai įpareigojamos administruoti vietinės reikšmės socialinės paramos schemas. Šis teiginys pasitvirtina analizuojant Socialinės paramos koncepcijoje (1994) nustatytą savivaldybių kompetenciją – savivaldybės atsakingos už socialinės paramos teikimą savo teritorijoje. Būtina pažymėti, kad deleguota savivaldybių kompetencija yra detalizuojama t.y. nustatyti tam tikri uždaviniai:

- Užtikrinti įstatymų numatytą minimalios socialinės paramos teikimą;
- Organizuoti privalomųjų paslaugų teikimą;
- Mokėti pašalpas;
- Steigti bendruomenėse reikiamas tarnybas;
- Rinkti ir analizuoti informaciją apie asmenis, kuriems reikia paramos;

- Tvarkyti remtinų asmenų įskaitą;
- Kaupti remtinų asmenų duomenų bazę;
- Nustatyti reikiamos paramos mastą ir jos būdus, atsižvelgiant į poreikius ir savo galimybes;
- Sudaryti metines bei perspektyvines socialinės paramos programas, kuriose numatoma kokia parama bus teikiama vaikams ir šeimoms, neįgaliesiems ir seneliams, taip pat kitiems šios paramos reikalingiems asmenims;
- Nuolat informuoti visuomenę apie socialinės paramos poreikį bendruomenėje ir galimybes šį poreikį patenkinti, taip pat apie išmokamas pašalpas, teikiamas paslaugas, jų gavimo tvarką, bei kokybę.

Galima teigti, kad savivaldybėms deleguotos aiškios ir nesudėtingos socialinės paramos administravimo užduotys. Nustatytos konkrečios veiklos leidžia institucijai dirbti jai priskirtos kompetencijos ribose. Svarbu paminėti, kad savivaldybėms nustatyta atsakomybė nuolat komunikuoti su vietos bendruomenėmis bei visuomene, pateikiant naujausią informaciją apie socialinės paramos įgyvendinimą.

Būtina pažymėti, kad socialinės paramos sistema įgyvendinama pasitelkus tradicinį, hierarchinį socialinio administravimo modelį. Tačiau, kaip teigia Guogis A. (2011) šis modelis buvo papildomas Naujosios viešosios vadybos elementais, kurie pasireiškė labiausiai decentralizuotoje valdymo grandyje - savivaldybių socialinės paramos skyriuose. Naujosios viešosios vadybos ypatumams galima priskirti platesnį piliečių dalyvavimą socialinės paramos valdyme, tyrimų naudojimą siekiant išsiaiškinti teikiamų socialinių paslaugų kokybę bei klientų poreikių nustatinėjimą teikiamai socialinei paramai.

Apibendrinant darytina išvada, kad Lietuvoje veikia decentralizuota socialinės paramos sistema. Socialinės paramos sistemos administravimas pavestas vietinės valdžios ir valdymo institucijoms. Tokiu būdu siekiama užtikrinti teikiamos socialinės paramos ir socialinių paslaugų kokybę, įvertinant vietinių gyventojų poreikius. Būtina pažymėti, kad decentralizuotos institucijos veikia prižiūrimos centrinės valdžios organų. Tradicinis socialinio administravimo modelis Lietuvoje paremtas naujosios viešosios vadybos koncepcijomis. Dar vienas svarbus aspektas yra tas, kad socialinės paramos sistema vaidina ganėtinai svarbų vaidmenį šiuolaikinėje valstybėje, todėl siekiant efektyvaus socialinės paramos sistemos funkcionavimo būtinas nuolatinis visuomenėje vykstančių procesų stebėjimas.

2. PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS REFORMA

2.1. Naujosios ir senosios Piniginės socialinės paramos teisiniai aspektai

2004 m. balandžio 4d. įsigaliojęs Piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymas buvo pagrindinis teisės aktas, kuris reglamentavo piniginę socialinę paramą ir jos teikimo būdus. Šio įstatymo analizė parodė, kad pagrindinė siekiamybė yra garantuoti socialiai teisingą lėšų socialinei paramai skirstymą, tačiau įstatyme nenumatytos priemonės skatinančios asmenų įsidarbinimą. Socialinės apsaugos ir Darbo ministerija (*Neteisėtos socialinės išmokos nyks*, 2012) teigia, kad „Teisinė sistema sudarė sąlygas paramą gauti ir tiems, kurie neturėtų jos gauti.“. Taigi darytina išvada, jog galimybė gyventi iš pašalpų nesiekiant įsidarbinti - buvo vienas iš pagrindinių veiksnių įtakojusių socialinės paramos gavėjų skaičiaus ir išlaidų socialinei paramai augimą (žr. 2.1 lentelę). 2008-2011 m. laikotarpiu socialinės paramos gavėjų skaičius išaugo penkis kartus nuo 37292 iki 221062 gavėjų. Išlaidos socialinei paramai taip pat didėjo. 2008 m.- išlaidos siekė 78927 Lt, o 2011 m. išaugo iki 612272.7 Lt. Svarbu paminėti, kad ekonominis nuosmukis taip pat turėjo įtakos išaugusiam socialinės paramos poreikiui.

2.1 lentelė

Socialinės pašalpos gavėjų skaičius ir išlaidos socialinei pašalpai 2008-2011 m.

Metai	2008	2009	2010	2011
Gavėjų skaičius	37292	73512	181285	221062
Išlaidos, tūkst. Lt	78927.3	190660.2	510585.9	612272.7

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, 2012m.
Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1366>>

Siekiant sugriežtinti socialinės paramos teikimą, sumažinti piktnaudžiavimo socialine parama mastus, pradėti skatinti asmenų įsidarbinimą - 2012 m. pradėta piniginės socialinės paramos sistemos reforma, kurios tikslas - skatinti asmenis aktyviai ieškoti darbo, o ne mėgautis ilgalaikę socialinę paramą. Įgyvendinant eksperimentinį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį keičiasi ne tik socialinės paramos finansavimas, administravimas, bet ir socialinės paramos dydžiai bei jos teikimo kriterijai. Šiame skyriuje apžvelgiami pagrindiniai senosios ir naujosios piniginės socialinės paramos sistemos teisiniai skirtumai.

Naujajame įstatymo modelyje atsisakyta reikalavimo pusę metų registruotis teritorinėje darbo biržoje ir tik tuomet turėti teisę į socialinę pašalpą. Šiuo pakeitimu, asmuo įsiregistravęs teritorinėje darbo biržoje iš karto įgyja teisę į socialinę pašalpą, kuri bus teikiama tris mėnesius nuo prašymo gavimo dienos. Svarbu pažymėti, kad naujasis įstatymo modelis numato teisę į kompensacijas ir

nuomojame būste gyvenantiems asmenims. Tai labai reikšmingas pakeitimas jaunų šeimų atžvilgiu, kurios dar neturi pakankamai lėšų įsigyti nuosavą būstą ir taip praranda galimybę gauti kompensacijas už būsto šildymą, karštą ir šaltą vandenį (žr. 2.2 lentelę).

2.2 lentelė

Sąlygos, pretenduojantiems į kompensacijas ir į piniginę socialinę išmoką

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2012 m.)	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas (2004 m.)
Asmenys įsiregistravę teritorinėje darbo biržoje iš karto įgyja teisę kreiptis dėl piniginės socialinės paramos.	Asmenys, kurie yra ne trumpiau kaip 6 mėnesius įsiregistravę teritorinėje darbo biržoje įgyja teisę kreiptis dėl piniginės socialinės paramos.
Būstą nuomojantys bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo, jeigu atitinka įstatymo reikalavimus.	Asmenys, nuomojantys būstą, teisės į kompensacijas neturi.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą (2003 m. liepos 1 d. Nr. IX-1675) ir Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą (2011 m. gruodžio 1 d. Nr. XIP-3743(2)).

2.2 lentelėje pateikti piniginės socialinės paramos dydžio skirtumai. Senajame įstatymo modelyje socialinė pašalpa sudaro 90 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų ir vidutinių pajamų per mėnesį, tiek bendrai gyvenantiems asmenims, tiek vienam gyvenančiam asmeniui. Pažymėtina, kad taikant naująjį įstatymo modelį vienas gyvenantis asmuo gaus 100% socialinę pašalpą, o šeimai, kurioje ne vienas bedarbis socialinė pašalpa bus diferencijuojama atitinkamai pagal šeimos narių skaičių. Taigi, tokių šeimų pajamos iš socialinių pašalpų sumažės, o vienu gyvenančių asmenų padidės. Galima teigti, kad toks socialinės paramos skirstymas paremtas mąsto ekonomijos principu t.y. daugiau asmenų turinčias šeimas savivaldybėms remti reikės mažiau lėšų, negu remiant pavienius asmenis. Svarbu pažymėti, kad perspektyvoje galima sulaukti tendencijos kartu gyvenančių asmenų registruoti skirtingas gyvenamąsias vietas, nes bus norima gauti didesnę socialinę pašalpą. Nedideliuose miesteliuose, kaimuose tokius įstatymo pažeidimus paprasčiau susekti ir išaiškinti. Tačiau didesniuose miestuose sudėtingiau sukontroliuoti tokį procesą. Taigi, tikėtina, kad tai bus įstatymo spraga, kuria mėgins piktnaudžiauti asmenys pretenduojantys į socialines pašalpas. Naujajame įstatymo modelyje numatoma ir papildoma pašalpa. Ji bus skirta įsidarbinusiems ilgalaikiams bedarbiams bei teikiama pusę metų po įsidarbinimo. Teigtina, kad šios papildomos pašalpos įteisinimas skatins asmenis įsidarbinti, o ne gyventi iš gaunamų pašalpų visiškai nedalyvaujant darbo rinkoje (žr. 2.3 lentelę).

Piniginės socialinės paramos dydžiai

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011 m.)	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas (2003 m.)
Socialinė pašalpa vienam gyvenančiam asmeniui, turinčiam teisę ją gauti, sudaro 100 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį	Socialinė pašalpa sudaro 90 % skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų šeimai arba vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių šeimos arba vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį.
Socialinė pašalpa bendrai gyvenantiems asmenims, turintiems teisę ją gauti, sudaro: 1) pirmam bendrai gyvenančiam asmeniui – 100 % skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų dydžio vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ir vidutinių bendrai gyvenančių asmenų pajamų vienam iš bendrai gyvenančių asmenų per mėnesį;	
2) antram bendrai gyvenančiam asmeniui – 80 % skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų dydžio vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ir vidutinių bendrai gyvenančių asmenų pajamų vienam iš bendrai gyvenančių asmenų per mėnesį; 3) trečiam ir paskesniems bendrai gyvenantiems asmenims – 70 % skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų dydžio vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ir vidutinių bendrai gyvenančių asmenų pajamų vienam iš bendrai gyvenančių asmenų per mėnesį.	
Papildoma pašalpa. Ji bus teikiama įsidarbinus ilgalaikiams bedarbiams ir teikiama pusę metų (bendrai gyvenantiems asmenims – kai nedirbo daugiau kaip 12 mėnesių ir buvo registruoti darbo biržoje). Pašalpos dydis siekia 50 % vidutinio dydžio buvusios socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki įsidarbinimo.	Papildoma pašalpa numatyta.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymu (2003) ir Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011).

Socialinės pašalpos mažinimas yra viena iš esminių naujovių naujajame Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projekte. Pažymėtina, kad proporcingai mažinama socialinė pašalpa darbingo amžiaus, bet nedirbantiems žmonėms sumažins galimybes piktnaudžiauti socialine pašalpa. Tokiu būdu asmenys skatinami būti aktyviais darbo rinko dalyviais, dalyvauti visuomenei naudingoje veikloje, o ne tenkintis ilgalaikiu socialinės paramos teikimu. Iki šiol pinigine socialine parama buvo teikiama neribotą laiką (žr. 2.4 lentelę).

Piniginės socialinės pašalpos mažinimas

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011 m.)	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas (2003 m.)
Socialinė pašalpa mažinama asmenims ar asmeniui: gaunančiam (gaunantiems) socialinę pašalpą nuo 36 mėnesių iki 48 mėnesių – socialinės pašalpos dydis mažinamas 20 procentų; 2) gaunančiam (gaunantiems) socialinę pašalpą nuo 48 mėnesių iki 60 mėnesių – socialinės pašalpos dydis mažinamas 30 procentų;	Piniginė socialinė pašalpa mokama neribotą laiką. Socialinės pašalpos mažinimas nenumatytas.
3) gaunančiam (gaunantiems) socialinę pašalpą ilgiau kaip 60 mėnesių – socialinės pašalpos dydis bendrai gyvenantiems asmenims, auginantiems vaiką (įvaikį) ar vaikus (įvaikius), mažinamas 40 procentų; socialinė pašalpa vienam gyvenančiam asmeniui ir vaikų (įvaikių) neauginantiems bendrai gyvenantiems asmenims neskiriama.	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymu (2003) ir Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011).

Naujasis įstatymo modelis reglamentuoja naujus normatyvus būsto šildymo, geriamojo ir karšto vandens kompensacijoms apskaičiuoti. Vienam gyvenančiam asmeniui suteiktas didesnis naudingojo būsto ploto normatyvas, o bendrai gyvenantiems asmenims kompensacija išskirstyta. Galima pastebėti, kad kompensuojamojo būsto ploto diferencijavimas remiasi socialinės pašalpos diferencijavimu. Svarbu pažymėti, kad socialinės pašalpos, būsto šildymo, geriamojo ir karšto vandens išlaidų kompensacijos teikiamos atsižvelgiant į bendrą šeimos išlaidų pasiskirstymą ir šeimos narių skaičių. Naujosios socialinės paramos teikimo tvarkos analizė parodė, kad toks įstatymo pakeitimas sumažina vienišų asmenų išlaidas būsto šildymui ir vandeniui, tačiau gausesnės šeimos lieka su mažesnėmis kompensacijomis ir socialinėmis išmokomis (žr. 2.5 lentelę)

Normatyvai kompensacijoms apskaičiuoti

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011 m.)	Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas (2003 m.)
Naudingojo būsto ploto normatyvas: 50 kvadratinų metrų vienam gyvenančiam asmeniui.	Naudingojo būsto ploto normatyvas: 38 kvadratiniai metrai vienam gyvenančiam asmeniui, kiekvienam kitam šeimos nariui – 12 kvadratinų metrų.
Bute bendrai gyvenantiems asmenims kompensuojama: 38 kvadratiniai metrai pirmam gyvenančiam asmeniui, 12 kvadratinų metrų antram ir 10 kvadratinų metrų - trečiam bei paskesniems bendrai gyvenantiems asmenims.	

1,5 kubinio metro pirmam bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį; 1 kubinis metras antram ir 0,5 kubinio metro trečiam bei paskesniems bendrai gyvenantiems asmenims per mėnesį.	Karšto vandens – po 1,5 kubinio metro kiekvienam šeimos nariui arba vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį.
Šalto vandens ir nuotekų - 2 kubiniai metrai pirmam bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį, 1,5 kubinio metro antram ir 1 kubinis metras trečiam bei paskesniems bendrai gyvenantiems asmenims per mėnesį (kai karštam vandeniui paruošti naudojama centralizuotai tiekiamą šilumą).	Šalto vandens ir nuotekų – po 2 kubinius metrus kiekvienam šeimos nariui arba vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį (kai karštam vandeniui paruošti naudojama centralizuotai tiekiamą šilumą).
3,5 kubinio metro pirmam bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį, 2,5 kubinio metro antram ir 1,5 kubinio metro trečiam bei paskesniems bendrai gyvenantiems asmenims per mėnesį, kai karštam vandeniui paruošti naudojamos kitos energijos ar kuro rūšys.	Po 3,5 kubinio metro kiekvienam šeimos nariui arba vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį, kai karštam vandeniui paruošti naudojamos kitos energijos ar kuro rūšys.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymu (2003) ir Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011).

Svarbu paminėti, kad naujajame įstatymo modelyje numatyta ir socialinė parama nepinigine forma: maisto talonai, nemokamas maitinimas, komunalinių mokesčių sumokėjimas, kietojo kuro nupirkimas ir pan. Darytina išvada, kad tokiu būdu siekiama išvengti netinkamo grynųjų pinigų panaudojimo. Pažymėtina, kad senajame įstatymo modelyje numatytas visuomenei naudingų darbų atlikimas. Tačiau jei asmuo atsisako juos atlikti pinigine socialinė pašalpa pinigais nebeteikiama, bet parama asmeniui teikiama maisto talonais. Naujajame įstatymo modelyje nurodyta, jog asmeniui, kuris neatliko visuomenei naudingų darbų pinigine socialinės paramos teikimas išvis nutraukiamas.

Apibendrinant galima teigti, kad pastarųjų metų laikotarpyje socialinė parama daugeliui asmenų tapo vienu iš pagrindinių pragyvenimo šaltinių. Tačiau remiantis Dromantienės L. (2008) teiginiu, kad socialinė parama negali užtikrinti ilgalaikio asmens ekonominio ir socialinio saugumo, jos paskirtis – padėti žmogui išgyventi ekstremaliomis sąlygomis, taigi būtina pažymėti socialinės paramos sistemos reformos reikšmingumą ir svarbą. Išanalizavus pagrindinius naujojo ir senojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo skirtumus teigtina, kad svarbiausias socialinės paramos reformos pakeitimas yra priemonių, skatinančių žmones dirbti, o ne gyventi iš pašalpų, nustatymas. Viena iš svarbiausių tokių priemonių yra socialinės pašalpos mažinimas. Darytina išvada, kad sugriežtinta socialinių pašalpų teikimo tvarka siekiama tikslingiau skirti pinigine socialinę paramą ir kompensacijas tiems asmenims, kuriems jos iš tikrųjų reikia.

2.2. Piniginės socialinės paramos administravimo modeliai

2011 m. gruodžio 1d. Seime priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas, įsigaliojęs 2012 m sausio 1 dieną.

Remiantis šiuo įstatymu, piniginė socialinė parama nepasiturintiems gyventojams teikiama įgyvendinant du modelius:

- Valstybės perduota savivaldybėms funkcija (valstybinė).
- Savarankiškoji savivaldybių funkcija.

Savarankiškąją savivaldybių funkciją įgyvendina Akmenės, Radviliškio, Raseinių, Panevėžio ir Šilalės rajonų savivaldybės, vadinamos bandomosiomis arba eksperimentinėmis. O valstybinę funkciją įgyvendina - likusios 55 Lietuvos savivaldybės. Numatyta piniginės socialinės paramos reformą vykdyti 2012-2014 metais. Taigi, trejus metus eksperimentinėms savivaldybėms lėšų piniginei socialinei paramai finansuoti suma skiriama 2011 m. lygyje valstybės biudžete patvirtintomis sumomis, kurios nebus didinamos (Savivaldybių žinios, 2012).

Siekiant išsiaiškinti naujosios piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos administravimo ypatumus, būtina išanalizuoti iki šiol veikusį valstybinį piniginės socialinės paramos administravimo modelį (žr. 2.2 pav.).

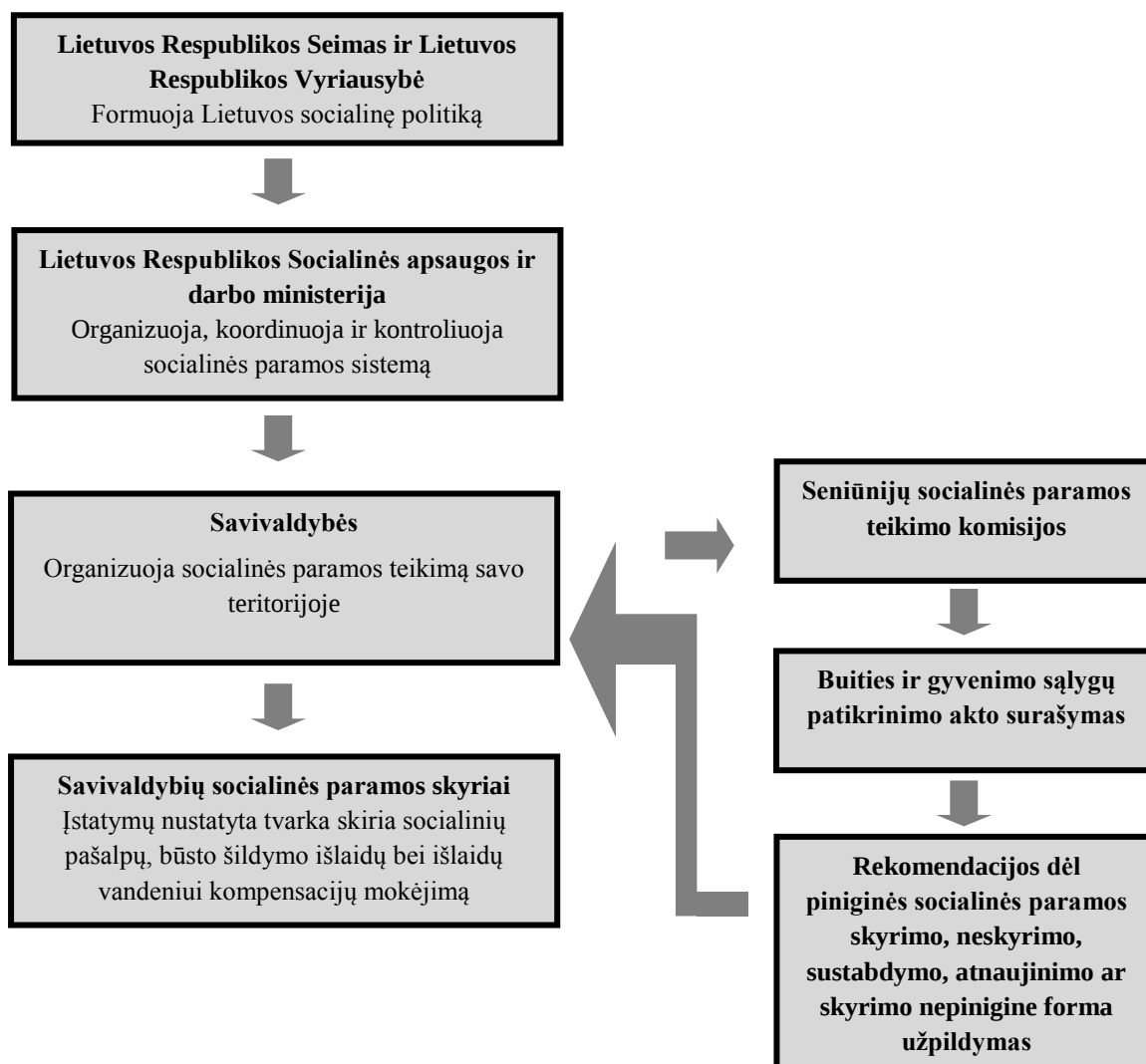
2.2 pav. Valstybinis piniginės socialinės paramos administravimo modelis (kaip valstybės deleguota savivaldybėms funkcija)

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymu (2003).

Socialinės paramos sistema paremta atsakomybės pasidalijimu tarp visuomenės, bendruomenės ir asmens (šeimos) (Socialinė paramos koncepsija, 1994). Į šią sistemą įeina centrinės valdžios institucijos - Lietuvos Respublikos Seimas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė, kurios formuoja socialinės paramos politiką. Vyriausybė taip pat koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklą, tvirtina ir teisės aktų nustatyta tvarka keičia ministerijos nuostatus (Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, 1998). Mokslinėje literatūroje (Bitinas, A ir kt., 2011, Žmogaus socialinė raida, 2001, Pieters, D, 1998) nurodoma, kad aukščiausia už socialinę apsaugą atsakinga institucija yra tam tikra ministerija. Lietuvoje tokia atsakomybė tenka Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. Bendrąja prasme ši institucija yra atsakinga už socialinės politikos įgyvendinimą. Tačiau detalizavus Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklą piniginės socialinės paramos srityje, svarbu išskirti pagrindines jos funkcijas: nustatyti visoje Lietuvoje privalomus socialinės paramos standartus ir užtikrinti piniginės socialinės paramos sistemos funkcionavimą, reguliavimą ir tobulinimą. Savivaldybės – tai vietinės valdžios institucijos, kurios yra atsakingos už socialinės paramos teikimą savo teritorijoje. Įstatymų nustatyta tvarka savivaldybių socialinės paramos skyriai skirsto piniginę socialinę paramą tiems asmenims, kurie įstatymų nustatyta tvarka turi teisę pretenduoti į minėtą paramą. Svarbu paminėti, kad socialinė parama finansuojama valstybės lėšomis.

Valstybinio piniginės socialinės paramos administravimo modelio analizė atskleidė, kad piniginės socialinės paramos administravimas paremtas teritorinės decentralizacijos principu. Remiantis Bitino, A ir kt., (2011, p. 102) teigimu, teritorine decentralizacija laikoma centrinės valdžios institucijų administravimo kompetencijos perdavimas žemesnio lygio grandims. Taigi, šiuo atveju savivaldybės įgyvendina Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos priskirtas kompetencijas. Svarbu paminėti, kad tokios deleguotos kompetencijos paprastai būna detalizuojamos (Pieters, D., 1998, p. 29). Savivaldybių, įgyvendinančių piniginės socialinės paramos teikimą teritorinės decentralizacijos principu, pagrindinė užduotis yra socialinių pašalpų ir kompensacijų mokėjimas.

Piniginės socialinės paramos reforma iš esmės pakeitė piniginės socialinės paramos administravimą. Įgyvendinant naująjį Piniginės socialinės paramos įstatymo modelį socialinės paramos teikimas laikomas kaip savarankiška savivaldybių funkcija (žr. 2.3 pav.).

2.3 pav. Piniginės socialinės paramos administravimo modelis, kaip savarankiška savivaldybės funkcija

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011).

Vykdant savarankiškąją savivaldybių funkciją savivaldybės įgavo išimtinių kompetencijų. Nuo 2012 m. savivaldybės taryba turi teisę savarankiškai (Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas, 2011): tvirtinti lėšų piniginei socialinei paramai nustatymo metodiką; priimti sprendimus dėl lėšų piniginei socialinei paramai įgyvendinti skyrimo; tvirtinti piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą. Analizuodamas valdymo struktūras Pieters, D., (1998, p. 26) pastebi, kad teritorinė decentralizacija dažnai siejasi su funkcinė valdymo struktūrų decentralizacija. Taigi, galima teigti, kad jei valstybinis piniginės socialinės paramos administravimo modelis paremtas teritorine decentralizacija, tai įgyvendinant savarankiškąją savivaldybės funkciją taikoma ir teritorinė, ir funkcinė valdymo struktūrų decentralizacija. Funkcinė

decentralizacija paremta kompetencijų perdavimu atitinkamoms valstybės valdymo struktūroms (Bitinas, A ir kt., 2011, p. 102).

Svarbu pažymėti, kad savivaldybės vykdydamos savarankiškąsias funkcijas privalo tartis su seniūnijomis ar socialinė parama gavėjui yra tikrai reikalinga. Praktikoje tokia funkcija įgyvendinama seniūnijose sudarius socialinės paramos teikimo komisijas, kurias tvirtina savivaldybės administracijos direktorius. Socialinės paramos teikimo komisijos sudaromos iš seniūnijos darbuotojų, seniūnaičių, bendruomeninių ir nevyriausybinių organizacijų atstovų ir kitų suinteresuotų asmenų (Šiurkuvienė, J., 2012). Socialinės paramos teikimo komisijos veiklos pagrindas yra išsamiai išnagrinėti asmens socialinę, materialinę situaciją bei gyvenimo sąlygas. Gauta informacija oficialiai įforminama buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akte. Pažymėtina, kad viena iš pagrindinių naujovių naujoje piniginės socialinės paramos teikimo tvarkoje, yra tai, jog socialinės paramos teikimo komisijos, patikrinusios visas minėtas sąlygas, turi teisę savivaldybėms teikti rekomendacijas dėl piniginės socialinės paramos skyrimo, neskyrimo, sustabdymo, atnaujinimo ar skyrimo nepinigine forma. Taigi, sprendimas dėl piniginės socialinės paramos skyrimo savivaldybėje priimamas remiantis seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijų pateiktomis rekomendacijomis. Pažymėtina, jog Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems asmenims (2011) įstatymas numato ribotas valstybės skiriamas lėšas piniginei socialinei paramai finansuoti. Savivaldybėms, įgyvendinančioms savarankiškąją funkciją, lėšų sumos piniginei socialinei paramai finansuoti 2012-2014 metais teikiamos 2011 metų lygyje. Dar vienas svarbus aspektas, savivaldybėms neužtekus minėtų lėšų pašalpoms ir kompensacijoms išmokėti, trūkstama dalis dengiama iš savivaldybės biudžeto.

3. PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS GYVENTOJAMS ADMINISTRAVIMO TOBULINIMAS AKMENĖS RAJONO KRUOPIŲ SENIŪNIJOJE

3.1. Piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje

Akmenės rajono savivaldybė yra Šiaulių apskrities Šiaurės vakarinėje dalyje, netoli sienos su Latvijos Respublika. Savivaldybės teritorija vakarinėje dalyje ribojasi su Mažeikių r. sav., šiaurinėje – su Latvijos Respublikos teritorija (Saldaus ir Duobelės rajonais), rytinėje – Joniškio r. sav., pietrytinėje – Šiaulių r. sav. bei pietvakarinėje – Telšių r. sav. Akmenės rajono savivaldybės plotas 844 kvadratiniai kilometrai, tai sudaro 1,2 proc. Lietuvos teritorijos. Savivaldybėje yra 3 miestai – Akmenė, Venta, Naujoji Akmenė, du miesteliai – Kruopių ir Papilės bei 165 kaimai. Akmenės rajono savivaldybės teritorija suskirstyta į 6 seniūnijas (Akmenės rajono savivaldybės 2010-105 metų strateginis plėtros planas).

Administracinis rajono centras – Naujosios Akmenės miestas. Vykdomoji valdžia – Akmenės rajono savivaldybės administracija. Tai biudžetinė įstaiga, ribotos civilinės atsakomybės viešas juridinis asmuo, kurį sudaro struktūriniai ir struktūriniai teritoriniai padaliniai – seniūnijos. Administracijos tikslas – užtikrinti Savivaldybės institucijų sprendimų įgyvendinimą. O vienas iš svarbiausių uždavinių – administruoti viešųjų paslaugų teikimą. Remiantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme (1999) pateiktu viešųjų paslaugų apibrėžimu, svarbu paminėti, kad piniginė socialinė parama yra viena iš viešųjų paslaugų rūšių. Taigi, Savivaldybė yra atsakinga už socialinių paslaugų organizavimą ir socialinės paramos teikimą.

2011 m. gruodžio 1d. Seimui priėmus naujos redakcijos Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo projektą (Nr. XIP-3743(2)) nustatyta, kad trejų metų laikotarpiu – 2012–2014 m. piniginės socialinė paramos teikimas bus organizuojamas įgyvendinant du modelius: kaip valstybės perduota savivaldybėms funkcija; kaip savarankiška savivaldybių funkcija bandomosiose savivaldybėse. Šias funkcijas finansuojant iš savivaldybių biudžetų lėšų, įtraukiant vietos bendruomenes į paramos teikimo ir organizavimo procesus, tikimasi gerokai tikslingesnio ir veiksmingesnio paramos teikimo.

2011 m. rugsėjo 28 d., Akmenės rajono savivaldybės taryba nusprendžia (Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-210) pritarti, kad Akmenės rajono savivaldybė dalyvautų įgyvendinant Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projekto devintame skirsnyje „Piniginės socialinės paramos vykdant savarankiškąją

savivaldybių funkciją“ numatytas funkcijas. Priėmus tokį sprendimą savivaldybės taryba ir savivaldybės administracija įgaliota vykdyti išimtinės kompetencijas.

Remiantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011), Akmenės rajono savivaldybės taryba įgyvendindama savarankiškąją savivaldybės funkciją:

1. Tvirtina lėšų piniginei socialinei paramai nustatymo metodiką.
2. Priima sprendimus dėl lėšų piniginei socialinei paramai įgyvendinti skyrimo.
3. Tvirtina piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą.

2011 m. gruodžio 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimu (T-276) patvirtintas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams teikimo vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašas, kuris įsigaliojo 2012 m. sausio 1 d.

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams teikimo vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos apraše (2011) nustatyta:

- piniginės socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo tvarka;
- pajamų piniginei socialinei paramai gauti apskaičiavimas;
- piniginę socialinę paramą gaunančių asmenų pareigos;
- savivaldybės administracijos pareigos ir teisės teikiant piniginę socialinę paramą;
- pagrindai, kuriems esant piniginę socialinę paramą skiriama papildomai arba ji mažinama, sustabdoma, nutraukiama, atnaujinama;
- seniūnijų galios sprendžiant piniginės socialinės paramos klausimu.

Svarbu pažymėti, kad Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimais minėtas aprašas dar ne kartą buvo papildomas.

2012 m. kovo 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Dėl Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo dalinio pakeitimo ir papildymo (Nr. T-87) :

- Apskaičiuota kompensacija būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti naudojant kietąjį ar kitokį kurą, kurio faktinės sąnaudos kiekvieną mėnesį nenustatomos vienam gyvenančiam ar bendrai gyvenantiems asmenims pateikus sąskaitą faktūrą apie įsigytą kurą, pervedama į jų nurodytas sąskaitas banke.
- Įsigijusiems ir dirbusiems pagal verslo liudijimą vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skirti socialinę pašalpą, kurios dydis lygus 30 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki verslo liudijimo įsigijimo, vidutinio dydžio už kiekvieną su verslo liudijimu dirbusį mėnesį, bet neilgiau kaip 6 mėnesius, jei per tą laiką nesikreipė socialinės pašalpos.

- Neskirti socialinės pašalpos ir kompensacijos 3 mėnesius vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims, jeigu vienas ar bent vienas iš bendrai gyvenančių asmenų per 6 mėnesius nuo teisės į piniginę socialinę paramą atsiradimo nutraukė registraciją teritorinėje darbo biržoje arba registraciją teritorinėje darbo biržoje jam buvo nutraukta. Šie asmenys pakartotinai turi teisę kreiptis dėl piniginės socialinės paramos, jei ne trumpiau kaip 3 mėnesius registruojasi darbo biržoje.
- Kitais atvejais skirti socialinę pašalpą ir kompensaciją vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims, atsidūrusiems sunkioje materialinėje padėtyje, neturintiems jokio pragyvenimo šaltinio arba gaunantiems nepakankamas pajamas, kai jų gebėjimas pasirūpinti savimi dėl objektyvių priežasčių yra ribotas.

2012 m. balandžio 25 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Dėl Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankišką savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo (Nr. T-107) :

- Neskirti piniginės socialinės paramos bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, jeigu asmens buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akto išvadose ir seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos rekomendacijose nurodyta, kad bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens faktinė gyvenamoji vieta nėra Akmenės rajono savivaldybėje.

2012 m. gegužės 15 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimo projektas (ATSP-134) Dėl piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankišką savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo:

- Neskirti piniginės socialinės paramos bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, jeigu nuo 2012 m. metų nemoka vietinės rinkliavos mokesčių už komunalinių atliekų tvarkymą.
- Bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, kuriems paskirta socialinę pašalpą, tačiau dėl vaikų nepriežiūros jų vaikai (vaikas) apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėją ir kt., socialinė pašalpa tėvų atžvilgiu mokama 50 procentų.

Remiantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011), Akmenės rajono savivaldybės administracija įgyvendindama savarankišką savivaldybės funkciją turi teisę:

1. Skirti ir mokėti piniginę socialinę paramą ir apmokėti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 8 dalyje numatytą kreditą ir palūkanas savivaldybės gyventojams;

2. Kontroliuoti piniginės socialinės paramos teikimą;
3. Pasitelkti piniginę socialinę paramą gaunančius asmenis visuomenei naudingai veiklai atlikti Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka;
4. Teikti duomenis apie nepasiturinčius gyventojus, jiems teikiamą ar nepaskirtą piniginę socialinę paramą, nurodyti jos neskyrimo priežastis, Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (SPIS).

Akmenės rajono savivaldybės administracijos direktorius tvirtina seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijos veiklos nuostatus ir paveda seniūnijų seniūnams sudaryti socialinės paramos teikimo komisijas. Administracijos direktorius taip pat tvirtina socialinės paramos teikimo komisijos pirmininką bei keičia Komisijos sudėtį. Akmenės rajono savivaldybės administracijos seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijos veiklos nuostatais reglamentuotas (Patvirtinta Akmenės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2012 m. sausio d. įsakymu Nr.) :

- Piniginės socialinės paramos teikimas nepasiturintiems gyventojams tam tikroje seniūnijoje;
- Komisijos sudarymas, jos darbo organizavimas, uždaviniai ir funkcijos, teisės, pareigos ir atsakomybė.

Akmenės rajono savivaldybės administracijos seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijos veiklos nuostatuose (2012) nustatyta, kad komisijos nariais gali būti bendruomeninių organizacijų, religinių bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų atstovai, seniūnaičiai ir kiti suinteresuoti asmenys. Komisija posėdžius organizuoja esant reikalui, bet ne mažiau kaip 1 kartą per mėnesį. Komisijos sprendimai įforminti protokole, kurį pasirašo visi Komisijos posėdyje dalyvavę komisijos nariai. Svarbu paminėti, kad Seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijos nagrinėja ir teikia rekomendacijas Savivaldybės administracijai dėl piniginės socialinės paramos teikimo. Rekomendacijos dėl piniginės socialinės paramos skyrimo, nutraukimo arba sustabdymo teikiamos iki einamojo mėnesio 25 d. Rekomendacijos yra pildomos remiantis surašytu buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktu.

Apibendrinant Akmenės rajono savivaldybės piniginės socialinės paramos administravimą, galima teigti, kad pradėjus įgyvendinti savarankiškąją savivaldybės funkciją Akmenės rajono savivaldybė buvo įgaliota savarankiškai priimti sprendimus dėl socialinės paramos įgyvendinimo. Akmenės savivaldybės tarybos sprendimu patvirtintas Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą (2011), kuriuo nustatyta piniginės socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo tvarka. Siekiant užtikrinti teikiamos socialinės paramos taiklumą nepasiturintiems gyventojams, Akmenės rajono administracijos direktoriaus įsakymu patvirtinti Seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijų veiklos nuostatai (2012).

3.2. Tyrimo dizainas

Tyrimu siekiama sužinoti socialinės paramos teikėjų ir socialinės paramos gavėjų nuomone apie pasikeitusį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti paramos gavėjų ir paramos teikėjų nuomonę dėl naujo piniginės socialinės paramos administravimo įvedimo Akmenės rajone.
2. Apibrėžti piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo galimybes Akmenės rajono savivaldybėje Kruopių seniūnijos pavyzdžiu.

Tyrimo metodai – dokumentų analizė ir interviu metodas.

Dokumentų analizės metodas

Dokumentų rinkimas laikomas labai plačiai tyrimuose taikomu duomenų rinkimo metodu (Bitinas, B. ir kt., 2008). Remiantis Bitinu, B. ir kt. (2008) dokumentai gali būti naudingi:

- kaip pagrindinis duomenų rinkimo metodas;
- kaip papildomas duomenų rinkimo metodas;
- kaip vienas iš duomenų rinkimo metodų.

Šiam tyrimui naudojami dokumentai kaip vienas iš papildomų duomenų rinkimo metodų. Analizuojami savivaldybės dokumentai susiję su socialinės paramos administravimu nuo 2012 metų.

Interviu metodas

Pagal Tidikį R. (2003), interviu yra vienas iš efektyviausių kokybinio tyrimo metodų. Pasitelkus interviu metodą, siekiama suvokti informantų patirtį, sužinoti jų nuomones, vertinimus tiriamu klausimu, kuriuos jie aiškina savais žodžiais (Bitinas, B. ir kt., 2008, p. 152). Pagrindinis interviu privalumas tai, kad informacija gaunama žodžiu. Kardelis, K. (2002, p. 195) tiriamąjį interviu apibrėžia kaip tyrėjo inicijuotą dviejų asmenų pokalbį, kurio tikslas gauti tyrimo uždaviniams būtiną informaciją. Individualus pokalbis su informantu užtikrina informacijos kokybę ir patikimumą. Tai yra platesnės galimybės pažinti asmenį nei anketinės apklausos būdu.

Kardelis, K. (2002, p. 196) pateikia keturis praktikoje dažniausiai pasitaikančius interviu tipus:

1. **Struktūrizuotas.** Klausimai ir visa procedūra numatoma iš anksto, o interviu eigoje mažai kas keičiama. Situacija dažniausiai apibrėžta.
2. **Nestruktūrizuotas.** Nėra detalaus plano, klausinėjama laisva forma. Situacija laisva, galinti keistis.
3. **Neprimestinis.** Kilęs iš psichiatrijos. Klausinėjantysis nesistengia išlaikyti numatytos pokalbio linijos. Pasiduoda ligoio pokalbio eigai.

4. **Kryptingas.** Klausinėjantysis ypatingą dėmesį kreipia į subjektyvius respondento atsakymus apie jam žinomą situaciją su kuria buvo supažindintas prieš interviu. Iš gautų atsakymų tyrėjas gali spręsti, ar pasitvirtino jo iškelta hipotezė.

Tuo tarpu Bitinas, B. ir kt. (2008) nurodo du pagrindinius interviu tipus: formalizuotą ir neformalizuotą. Formalizuotas interviu dažniausiai taikomas kiekybiniuose tyrimuose. Tokio interviu pagrindas iš anksto numatyti klausimai ir atsakymai, bei jų tvarka. O neformalizuotas interviu yra laisvesnės formos. Tyrėjas neturi paruoštų klausimų, juos formuoja pačio interviu metu, atsižvelgdamas į situaciją. Bitino, B. ir kt. (2008) teigimu, vis dėl to negalima visų interviu priskirti vien tiek formalizuotiems arba neformalizuotiems interviu tipams. Pasitaiko interviu, kuriuose dalis ar visi klausimai numatomi iš anksto, tačiau nepateikti atsakymai. Dažniausiai tokius interviu metodologai vadina iš dalies struktūruotais arba iš dalies standartizuotais interviu (Bitinas, B. ir kt., 2008). Pasak Tidikio, R. (2003), ši tipologija nėra galutinė, interviu dar gali būti klasifikuojami pagal apklausiamųjų subjektų tipą, tikslinę paskirtį ir kt.

Interviu metodas turi savų privalumų ir trūkumų. Bitinas, B. ir kt., (2008) išskiria tokius privalumus:

- galimybė surinkti daug naudingos informacijos, svarbių detalių, dažnai nulemiančių ir naujas įžvalgas;
- regimasis sąlytis su informantu;
- galimybė kruopščiai ištirti problemą;
- matomi ne tik kognityviniai, bet ir emociniai atsakymų aspektai;
- tyrėjas gali paaiškinti savo klausimus, padidindamas tikimybę gauti naudingos informacijos;
- tyrėjas gali lanksčiai bendrauti su informantais.
- Bitino, B. ir kt., (2008) išskirti tokie interviu metodo trūkumai:
- tyrėjo kompetencija, šališkumas;
- sąmoningas ar nesąmoningas informantų pateikiamos informacijos iškraipymas;
- finansinių ir laiko išteklių stoka;
- gaunamų duomenų nenuoseklumas;
- gautų duomenų transkribavimas ir analizavimo sudėtingumas.

Tyrimui pasirinktas pusiau struktūruotas interviu, nes jo forma nėra griežta. Dalis klausimų numatoma iš anksto, o kiti kyla interviu metu. Pusiau struktūruotas interviu sudaro galimybes lankstesne forma vesti interviu, atsižvelgti į informantų atsakymus ir tada formuluoti kitą klausimą, atskleisti informanto nuomonę, jo žinių gilumą ir pan. (Kardelis, K., 2002, p. 197-198). Pažymėtina, kad tokiu interviu metu tyrėjas iš anksto numato aptariamas temas arba problemas, tačiau klausimai informantui pateikiami laisvai, jei reikia užduodami papildomi klausimai (Bitinas, B. ir kt., 2008).

Duomenų rinkimo metodas – pusiau struktūruotas interviu klausimynas sudarytas iš trijų klausimų blokų: 1) Informuotumas apie naująją pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį; 2) Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos; 3) Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įgyvendinimas (Akmenės rajono savivaldybės eksperimentas). Kadangi tyrime dalyvauja skirtingos apklausiamųjų grupės, klausimynas ekspertams ir respondentams (socialinės paramos gavėjams) formuluotas skirtingai (žr. 1 priedą).

Tyrimo laikas – Ekspertai apklausti balandžio 24 - 25 dienomis. Socialinės paramos gavėjų apklausa vykdyta gegužės 2 – 3 dienomis.

Tyrimo vieta – Akmenės rajono savivaldybės socialinės paramos skyrius ir Kruopių seniūnija.

Informantų atranka – Tyrimui atlikti pasirinktos dvi apklausiamųjų grupės: socialinės paramos teikėjai ir socialinės paramos gavėjai. Socialinės paramos gavėjai parinkti pagal tam tikrus tyrėjo iškelto kriterijus. Ekspertai parinkti, remiantis socialinės paramos administravimo lygmenimis:

- Akmenės rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriaus vedėja.
- Kruopių seniūnijos seniūnė.
- Kruopių seniūnijos seniūnaitis.
- Kruopių seniūnijos bendruomenės pirmininkė.

Informantai atrinkti, remiantis kriterinės atrankos principu. Kriterinė atranka, pasak Bitino, B. ir kt., (2008) taikoma tada, kai imties vienetai iš populiacijos atrenkami laikantis tyrėjo nustatytų kriterijų. Kriterinė atranka laikoma veiksminga, nes taip surenkami kokybiški duomenys (Bitinas, B. ir kt., 2008, p. 102). Šiam tyrimui išskirti trys kriterijai:

- Informantas gyvena Kruopių miestelyje.
- Informantas yra socialinės paramos gavėjas.
- Informantas gauna socialinę paramą ne mažiau kaip 2 metus.

Tyrimo imtis. Tyrimui atlikti pasirinktos dvi apklausiamųjų grupės: ekspertai ir socialinės paramos gavėjai (atrinkti pagal tam tikrus kriterijus). Interviu metu apklausti 4 ekspertai ir 5 socialinės paramos gavėjai.

Duomenų analizės metodas. Gauta informacija analizuota kokybinės turinio analizės metodu. Kokybinė turinio analizė susitelkia į kategorijų ar kodų skirtumus bei panašumus (Bitinas, B. ir kt., 2008, p. 136). Kadangi klausimyną sudaro tam tikros klausimų temos, tyrimo metu gauti duomenys analizuoti pagal jas.

Duomenų fiksavimas. Pagrindiniai duomenys ir informacija rinkta pusiau struktūruoto interviu metodu. Ekspertai apklausiami jų darbo vietoje, išskyrus bendruomenės pirmininkę, kuri kaip ir socialinės paramos gavėjai, buvo apklausiami jų namuose. Gavus apklausiamųjų sutikimą, duomenys fiksuoti diktofonu, o po to gauta informacija surinkta kompiuteriu. Interviu trukmė nuo 40 min iki 1val. 30 min.

Tyrimo etika. Visi tiriamieji buvo informuoti ir supažindinti su tyrimo esme, todėl laisva valia sutiko dalyvauti tyrime. Pažymėtina, kad informantams garantuotas konfidencialumas ir anonimiškumas.

3.3. Tyrimo rezultatų analizė: ekspertų apklausa

3.3.1. Informuotumas

Siekiant išsiaiškinti, kaip praktikoje įgyvendinamas naujasis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011) apklausti ekspertai skirtingose socialinės paramos administravimo lygmenyse. Klausimynas suskirstytas į 3 pagrindines temas su temą atskleidžiančiais klausimais.

Nuo 2012 m. sausio 1d. šalyje įsigaliojo naujas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas, kurio pagrindu Akmenės rajono savivaldybė dalyvauja bandomajame projekte, įgyvendinant savarankiškąją savivaldybių funkciją. Taigi, visų pirma būtų tikslinga sužinoti, kaip tiriamieji ekspertai buvo informuoti, kaip susipažino su pasikeitusia socialinės paramos skyrimo tvarka.

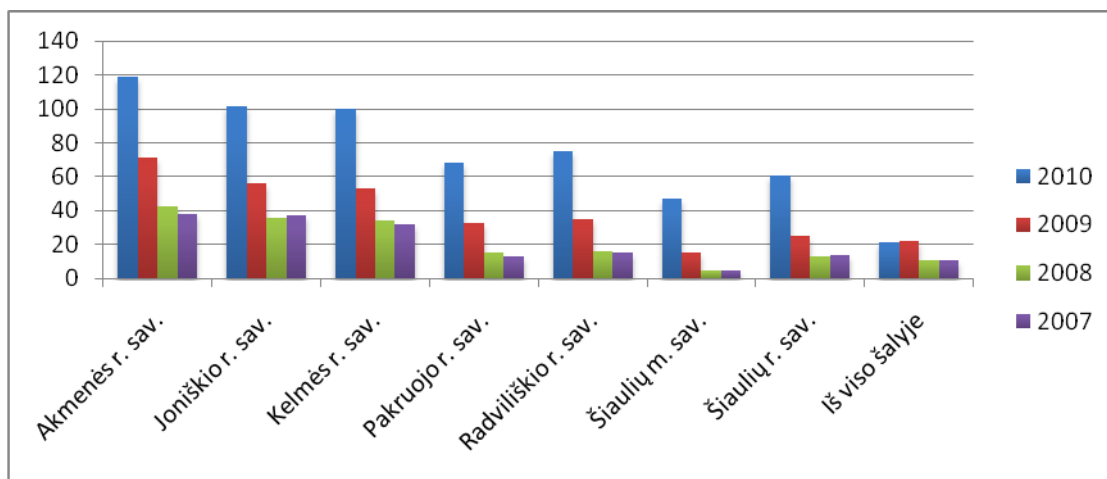
Pirmoji klausimyno tema - „Informuotumas apie Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą“. Ekspertų buvo klausiama **„Kas ir kaip informavo apie piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą“**. Akmenės rajono savivaldybės socialinės paramos skyriaus vedėja teigė, kad „<...> *Piniginės socialinės paramos įstatymo projekto ruošimo eigoje mes jau žinojome, kad toks įstatymas bus <...>*“. Kruopių seniūnijos seniūnės teigimu „<...> *buvo suorganizuoti net keli pasitarimai Akmenės rajono savivaldybėje. Juose dalyvavo Socialinės apsaugos ir darbo ministras, Akmenės rajono savivaldybės meras, Akmenės rajono seniūnijų seniūnai <...>*“. O Kruopių seniūnijos seniūnaitis ir bendruomenės pirmininkė taigė, kad „<...> *Seniūnė informavo <...>*“. Seniūnė taip pat paminėjo, kad Akmenės rajono meras buvo atvažiavęs į miestelį ir pats visuomenei pristatė bandomąjį projektą. Galime pastebėti, kad informacija tolygiai leidžiasi žemyn valdymo hierarchijos principu (žr. 3.3.1 lentelę).

Informacijos valdymas socialinės paramos administravimo lygmenyse

Ekspertai Informacijos šaltinis	Socialinės paramos skyriaus vedėja	Seniūnė	Seniūnaitis	Bendruomenės pirmininkė
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	<i>Socialinės apsaugos ir darbo ministerija</i>			
Akmenės rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriaus vedėja		<i>Socialinės paramos skyriaus vedėja</i>		
Seniūnė			<i>Seniūnė</i>	<i>Seniūnė</i>
Seniūnaitis				
Bendruomenės pirmininkė				

Remiantis 3.3.1 lentelės duomenis pažymėtina, kad, dalinantis informacija pateiktose administravimo lygmenyse, išryškėja viešojo valdymo principas – kolegialumas. Tradiciškai šis principas suprantamas kaip administracinio valstybės valdymo įstaigų bendradarbiavimas (Viešasis valdymas, 2010). Galima teigti, kad visose socialinės paramos administravimo lygmenyse inoformuotumas apie naują Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį ir jo įgyvendinimą buvo užtikrintas.

Siekiant išsiaiškinti, kaip Savivaldybė ruošėsi naujosios tvarkos įgyvendinimui, socialinės paramos skyriaus vedėjos papildomai buvo paklausta „**Kaip buvo rengiamasi bandomojo projekto įgyvendinimui?**“. Vedėja teigė, kad, prieš priimant šį sprendimą buvo daug galvota, tartasi, taip pat atlikti skaičiavimai „<...> atlikome tam tikrus skaičiavimus, ar mums užtektų nustatytos lėšų sumos socialinei paramai išmokėti. Taip pat pasižiūrėjome socialinės paramos gavėjų kaitą, kiek jiniai kinta, ar mes galėtume sutaupyti, o gal lėšų net pritrūktų ir finansavimą socialinei paramai reiktų skirti iš Savivaldybės biudžeto<...>“. Įvertinus visas rizikas, Savivaldybė nusprendė dalyvauti eksperimente. Svarbu pažymėti vedėjos akcentavimą, jog Savivaldybė įgyvendina savarankiškąją funkciją „<...> ne tam kad kažką sutaupyti, bet labiau orientuotasi į tą socialinį teisingumą, kad socialinę paramą gautų tie asmenys, kam jos iš tikrųjų reikia <...>“. Vedėjos teiginį galima pagrįsti ir statistiniais skaičiais apie vis augantį socialinės paramos gavėjų skaičių Akmenės rajone (žr. 3.3.1 pav.).

3.1 pav. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000-iai gyventojų.

Remiantis 3.3.1 pav. duomenimis, galima teigti, kad Akmenės rajone socialinių pašalpų gavėjų skaičius, tenkanti 1000-iai gyventojų, yra didžiausias. Visais pateiktais metais Akmenės rajone šis rodiklis buvo didžiausias, o 2010 m., palyginti su 2009 m., socialinių pašalpų gavėjų skaičius, tenkantis 1000-iai gyventojų, dar labiau išaugo (121) ir tris kartus viršijo šalies vidurkį (22).

Norint sužinoti ar informacijos kiekis apie vykdomą pinigines socialinės paramos eksperimentą buvo pakankamas, ekspertams užduoti klausimai „**Ar ruošiantis įgyvendinimui pakako informacijos apie bandomąją pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą ?**“, „**Ar pakankamai pasirengta naujosios tvarkos įgyvendinimui ?**“. Visų valdymo grandžių ekspertai nesiskundė informacijos trūkumu, priešingai – informacijos kiekį įvardino kaip pagrindinį aspektą, kuris leido pakankamai pasirengti bandomojo projekto įgyvendinimui (žr. 3.3.2 lentelė). Būtina pažymėti, jog bendruomenės pirmininkė, paklausta apie informacijos pakankamumą, paminėjo, jog „<...> teko pastebėti, kad gyventojai dar nelabai susipažinę su naująja tvarka ir ne visi žino, kad yra pakeitimų <...>“.

3.3.2 lentelė

Ekspertų nuomonė apie informacijos pakankamumą ir pasirengimą bandomajam projektui

Ekspertai	„Ar ruošiantis įgyvendinimui pakako informacijos apie bandomąją pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą ?“	„Ar pakankamai pasirengta naujosios tvarkos įgyvendinimui ?“
Socialinės paramos skyriaus vedėja	„<...>Taip, informacijos tikrai pakako <...>“	„<...> Manau, kad taip, pakankamai pasirengta <...>“
Seniūnė	„<...> Taip, pakako informacijos <...>“	„<...> Tikrai pakankamai <...>“
Seniūnaitis	„<...> Pakanko informacijos <...>“	„<...> Pakankamai <...>“
Bendruomenės pirmininkė	„<...> Pakako <...>“	„<...> Manau, pakankamai <...>“

Apibendrinant rezultatų analizės poskyrį „Informuotumas“, galima teigti, kad nei vienas ekspertas nesusidūrė su informacijos apie naująją pinigines socialinės paramos įstatymo modelį

stoka. Pažymėtina, kad tikrai efektyvūs tarp organizaciniai santykiai užtikrina tinkamą komunikaciją tarp administracinio valdymo grandžių (Parsons, W., 2001, p. 437). Taigi, centrinės valdžios institucijos sėkmingai komunikavo su vietos valdžia. Svarbu paminėti, kad visų ekspertų nuomone, bandomojo projekto įgyvendinimui pasiruošta pakankamai.

3.3.2. Įstatymo nuostatos

Naujos redakcijos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011) įtvirtinta nemažai naujų įstatymo nuostatų, kurios griežtina socialinės paramos teikimo tvarką ir deklaruoja socialiai teisingą socialinės paramos teikimo modelį. Siekiant išsiaiškinti jų veikimą praktikoje, būtų tikslinga sužinoti ekspertų vertinimus apie minėto įstatymo pagrindinius pasikeitimus (žr. 3.3.3 lentelę).

3.3.3 lentelė

Pagrindinių Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimų ir naujovių vertinimas ekspertų atžvilgiu

Ekspertai	Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos				
	Papildomos pašalpos mokėjimas 6 mėn, kai asmuo įsidarbina	Socialinės pašalpos mažinimas nedirbančiam 36 mėn. ir daugiau	Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims	Asmenys, įsiregistravę teritorinėje darbo biržoje, iškart įgyja teisę į kreiptis dėl socialinės pašalpos	Socialinės paramos teikimas nutraukiamas, gavėjui atsisakius arba nesudarius galimybės patikrinti jo gyvenimo sąlygas
Socialinės paramos skyriaus vedėja	„<...>skatins įsidarbinti <...>“	„<...>drausminanti nuostata, tikrai nėra bloga <...>“	„<...>nukentėjo daugia vaikės šeimos<...>“	„<...>piktnaudžia vimo protrūkis<...>“	„<...>reikalavimas leisti patikrinti gyvenimo sąlygas yra visiškai logiškas<...>“
Seniūnė	„<...>tikrai skatins įsidarbinimą<...>“	„<...>labai teisinga<...>“	„<...>nuskriaus daugia vaikės šeimos<...>“	„<...>pradėjo piktnaudžiauti socialine parama<...>“	„<...>toks tikrinimas yra būtinas<...>“
Seniūnaitis	„<...>skatins<...>“	„<...>teigiamai vertinu<...>“	„<...>pritariu<...>“	„<...>manau, kad gerai<...>“	„<...>labai gerai<...>“
Bendruomenės pirmininkė	„<...>abejoju ar skatins, kas nedirbo, tas nedirbs<...>“	„<...>iš dalies teisingai<...>“	„<...>jei jau yra tokia nuostata, vadinasi ji ir turi būti<...>“	„<...>teigiamai vertinu<...>“	„<...>reikia važiuoti ir tikrinti<...>“

Remiantis 3.3.3 lentelės duomenimis, galima teigti, kad seniūnės ir vedėjos įstatymo nuostatų vertinimai sutapo labiausiai. Abi informantės pastebėjo, kad socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims labiausiai „nuskriaus“ daugia vaikės šeimas. Tokių šeimų pajamos iš socialinių pašalpų sumažėjo, o vienišų asmenų padidėjo. Tačiau socialinės paramos skyriaus vedėja teigia, kad „<...>nereikia norėti visada gauti viską 100% ir gyventi iš valstybės. Socialinė parama skirta rėmimui, o ne ilgalaikiu naudojimu parama<...>“. Tokios pat nuomonės laikėsi ir seniūnaitis su bendruomenės pirmininke. Pastaroji, skirtingai nuo visų

informantų, abejoja, ar papildoma pašalpa, mokama asmeniui įsidarbinus skatins socialinės paramos gavėjus ieškoti darbo, jos teigimu „<...>kas jau neieškojo darbo, tas neieškos ir dabar. Nemažai paramos gavėjų mėgsta išgėrinėti, tai jiems pinigų tereikia, o apie darbą ir negalvoja<...>“. Tokie asmenys piktnaudžiauti socialine parama ilgai negalės. Naujuoju Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011) įtvirtintas socialinės pašalpos mažinimas nedirbantiems 36 mėn. ir ilgiau. Šią įstatymo nuostatą ekspertai vertina teigiamai. Jų teigimu, tai netgi drausminanti priemonė, kurios jau senai reikėjo. Manytina, jog socialinės pašalpos mažinimas pakeis visuomenėje vyraujančią nuomonę, kad galima gyventi iš pašalpų. Svarbu pažymėti, kad 6 mėn. registracijos teritorinėje darbo biržoje panaikinimas, ekspertų vertinimus padalijo į dvi dalis. Vietos valdžios atstovai, vedėja ir seniūnė, akcentavo piktnaudžiavimo socialine paramą protrūkį, o seniūnaitis ir bendruomenės pirmininkė pritarė tokiam pakeitimui. Vedėjos teigimu, „<...>Labai daug tokių, kurie prisiregistruavo darbo biržoje sausio mėnesį, paramą gauną tris mėnesius nuo registracijos pradžios, o kovą ar balandį išsiregistruoja, tačiau po kelių dienų vel prisiregistruoja ir tanpa tarsi naujais paramos gavėjais<...>“. Pastebėjusi tokią įstatymo spragą Akmenės rajono savivaldybė Socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą papildė nuostata, kuri reglamentuoja 3 mėn. registracijos darbo biržoje laikotarpį, kuriam pasibaigus asmuo galės kreiptis dėl teisės į socialinę paramą. Pasak seniūnės, tokia nuostata buvo būtina „<...>Iš tiesų tai labai teisingas pakeitimas, labai gerai, kad Savivaldybė stebi vykstančius procesus, bendradarbiauja su darbo birža ir ieško kaip dar patobulinti naująją tvarką<...>“. Svarbu pažymėti, kad minėta nuostata galios tiems asmenims, kurie savo registraciją darbo biržoje pertrauks. Tikslinga paminėti, kad svarbiausia naujovė socialinės paramos reformoje – socialinės paramos gavėjų gyvenimo sąlygų tikrinimas. Remiantis naujuoju Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011), gavėjai atsisakę arba nesudarę sąlygų patikrinti jų gyvenimo sąlygas, socialinės pašalpos netenka. Šiuo klausimu ekspertų vertinimai buvo teigiamai. Pasak vedėjos, „<...>Jeigu asmuo prašo paramos, reiškia jisai neturi jokių kitų pragyvenimo šaltinių ir yra išbandęs visas kitas priemones pragyvenimui be valstybės paramos, todėl ir neturėtų piktintis, kai patikrinama, ar jis teisingai gauna paramą<...>“. Galima teigti, kad toks tikrinimas pagrįstas socialinio teisingumo principu – skirti paramą tik tiems asmenims, kam jos iš tikrųjų reikia. Manytina, kad socialinės paramos gavėjų tarpe turėjo kilti pasipiktinimų šios nuostatos atžvilgiu. Todėl siekiant tai išsiaiškinti, seniūnaičio ir bendruomenės pirmininkės buvo paklausta **„Koks gyventojų požiūris į pasikeitusią tvarką?“**. Bendruomenės pirmininkė teigė, kad ne visi gyventojai žino apie pasikeitusią tvarką „<...>mes stengiamės informuoti visus gyventojus, kad žinotų ir naujas teises savo, ir numatytus reikalavimus jiems<...>“. Pasak seniūnaičio, yra dalis gyventojų, kurie pasipiktinę tokia nauja tvarka „<...>Kiti net nenori įsileisti, skundžiasi, kad pažeistas jų privatumas<...>“. Tačiau iškart priduria, kad „<...>jei žmogus jau gauna paramą iš valstybės, tai tegul, ir nepyksta, jog tikrinamos jo gyvenimo

sąlygos<...>“. Apibendrinant pagrindinių įstatymo nuostatų pakeitimų vertinimus, galima teigti, kad ekspertai iš esmės pritarė visoms naujovėms. Tam tikros įstatymo nuostatos laikytinos drausminančiomis, kurių pagalba socialinė parama pasieks tik tuos asmenis, kuriems ji iš tikrųjų yra reikalinga. Kitaip tariant, siekiama išryškinti šalyje jau susiformavusių socialinio teisingumo principų svarbą (Dromantienė, L., 2008, p. 84).

Piniginės socialinės paramos reforma siekiama glaudesnio bendradarbiavimo tarp bendruomenės ir atsakingų institucijų. Deklaruojama bendruomenės įtraukimo į socialinės paramos teikimo procesą svarba. Galima teigti, kad dabar žemiausioje vietos savivaldos valdymo grandyje, seniūnijoje, atsirado visiškai naujas socialinės paramos administravimo vienetas – socialinės paramos teikimo komisija. Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisija veikia Akmenės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintais socialinės paramos teikimo komisijos veiklos nuostatais. Pagrindinis Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos tikslas – padidinti piniginės socialinės paramos veiksmingumą ir teisingumą, teikiant paramą nepasiturintiems gyventojams, įvertinus konkrečias sąlygas ir aplinkybes. Pažymėtina, kad komisiją sudaro: seniūnė, seniūnaičiai, bendruomenių pirmininkai, socialiniai darbuotojai ir kiti suinteresuoti asmenys. Taigi, interviu metu buvo siekiama sužinoti, **„Ar socialinės paramos teikimo komisijos padės sumažinti piktnaudžiavimą socialinę paramą?“** (žr. 3.3.4 lentelę).

3.3.4 lentelė

Ekspertų vertinimas socialinės paramos teikimo komisijos sudarymą ir svarbą

Ekspertai	Jūsų nuomone, ar socialinės paramos teikimo komisijos padės sumažinti piktnaudžiavimą socialinę paramą?
Socialinės paramos skyriaus vedėja	<i>„<...> tokios komisijos labai reikalingos, nes jos pažįsta savo gyventojus, žino situaciją ir gali teisingai priimti sprendimus dėl piniginės socialinės paramos teikimo <...>“</i>
Seniūnė	<i>„<...> Ne tik, kad padės, bet jau ir padeda<...>“</i>
Seniūnaitis	<i>„<...> Žinoma, kad padės<...>“</i>
Bendruomenės pirmininkė	<i>„<...> Manau, kad reikalinga tokia komisija<...>“</i>

3.3.4 lentelėje pateikti ekspertų vertinimai apie socialinės paramos teikimo komisijos sudarymą atspindi jos svarbą ir reikalingumą. Kadangi seniūnė, seniūnaitis ir bendruomenės pirmininkė yra socialinės paramos teikimo komisijos nariai, siekiant išsiaiškinti šios komisijos funkcionavimą, jų papildomai buvo klausiama **„Su kokiomis problemomis savo veikloje susidūrė socialinės paramos teikimo komisija?“** (žr. 3.3.5 lentelę)

3.3.5 lentelė

Seniūnės, seniūnaičio, bendruomenės pirmininko nuomonė apie problemas socialinės paramos teikimo komisijos veikloje

Ekspertai	Su kokiomis problemomis savo veikloje susidūrė socialinės paramos teikimo komisija?
Seniūnė	„<...>Bent jau pakolkas komisija nesusidūrė su jokiais sunkumais. Turim savo veiklos nuostatus, kuriais ir vadovaujamės savo veikloje<...>“
Seniūnaitis	„<...>Daugiausiai susiduriame su žmonių melavimu, neigimu<...>“
Bendruomenės pirmininkė	„<...>Negalėčiau įvardinti problemų, pakolkas darbas vyksta sklandžiai<...>“

3.3.5 lentelėje pateikti ekspertų vertinimai apie socialinės paramos teikimo komisijos veiklą daugiausiai teigiami, konkrečios problemos nebuvo įvardintos, išskyrus seniūnaičio pastebėjimą. Informantas pamini, jog kartais sunku nustatyti ir įvertinti gyvenimo sąlygas, kai socialinės paramos gavėjai skleidžia melagingą informaciją „<...>Atvažiavę patikrinti randam sugyventinį, žmogus sako, kad jis čia negyvena, o kaip įrodyti, kad gyvena. Sunku įrodyti tokius dalykus<...>“. Remiantis šiuo teiginiu, manytina, kad socialinės paramos teikimo komisijos veikloje ne viskas aiškiai reglamentuota. Galima teigti, kad komisijos nariai tikrindami socialinės paramos gavėjus remiasi nuomone, matytais, girdėtais faktais.

Išsiaiškinus informantų nuomonę apie pagrindinius Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) pakeitimus ir naujoves, ekspertų buvo klausama kokius įstatymo trūkumus ir privalumus jie galėtų įvardinti (žr. 3.3.6 lentelę).

3.3.6 lentelė

Ekspertų nuomonė apie Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumus ir privalumus

Ekspertai	Įstatymo trūkumai	Įstatymo privalumai
Socialinės paramos skyriaus vedėja	„<...>pagrindinis minusas tas, kad neprisiteisę elementų asmenys kompensacijos gauti negalės, o pinigine socialine parama tik vaikų dalis<...>“	„<...> socialinės pašalpos diferencijavimas, padidėję naudingojo būsto ploto normatyvai, sutrumpėjęs registracijos darbo biržoje terminas, griežtesnė ir drausminanti tvarka<...>“

3.3.6 lentelės tęsinys

Seniūnė	„<...>sunkiausia sukontroliuoti pašalpos panaudojimą tinkamai <...>“	„<...>griežtesnė piniginių socialinės paramos teikimo tvarka, sutaupyta lėšas savivaldybė galės pasilikti ir panaudoti visuomenės reikmėms, socialinės paramos gavėjai turi atidirbti visuomenei naudingų darbų<...>“
Seniūnaitis	„<...>labai sudėtinga tik lankantis namuose nuspręsti teikti ar neteikti socialinę paramą, sunku susekti kas kur dirba nelegaliai<...>“	„<...>sugriežtinta tvarka ir numatytas pašalpos mažinimas<...>“
Bendruomenės pirmininkė	„<...>kompensacija už kurą skiriama tik pateikus sąskaitą faktūrą<...>“	„<...> registracijos darbo biržoje sutrumpinimas<...>“

Išanalizavus ekspertų pateiktus įstatymo trūkumus, galima teigti, kad kiekvienas informantas juos įvardino skirtingai. Socialinės paramos skyriaus vedėja teigė, kad naujas reikalavimas tėvams prisiteisti vaiko išlaikymą sukels vienišų mamų pasipiktinimą. Tačiau ekspertė pabrėžė, jog „<...>kai jau žinojome jog keisis tvarka ir bus tokia įstatymo nuostata, pranešinėjome žmonėms, jog reikia susitvarkyti visus dokumentus dėl vaikų išlaikymo<...>“. Galima teigti, kad buvo susidurta su tėvų neatsakingumu ir abejingumu siekiant išnaudoti visas kitas pajamų gavimo galimybes. Seniūnė, kalbėdama apie Piniginių socialinės paramos įstatymo (2011) trūkumus, pagrindinę problemą mato socialinės paramos gavėjams skiriamų pinigų panaudojime. Seniūnaitis dėmesį atkreipė į Socialinės paramos komisijos veiklos neapibrėžtumą „<...>Manau, kad trūkumas yra komisijos veikloje, labai sudėtinga tik lankantis namuose nuspręsti teikti ar neteikti socialinę paramą. Praktiškai viskas yra sprendžiama pasigrindžiant nuomonės principu<...>“. Pažymėtina, kad bendruomenės pirmininkė, kalbėdama apie trūkumus, rėmėsi gyventojų nuomone „<...>labiausiai žmonės piktinasi dėl to kieto kuro kompensacijų<...>“. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimu (Nr. T-276) priimtą „Piniginių socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą“ papildė nuostata, kad asmenys norintys gauti kompensaciją už kietą kurą, visų pirma turės pristatyti sąskaitą faktūrą ir tik tada jiems bus skirta kompensacija. Bendruomenės pirmininkės teigimu, tokia nuostata neteisinga, nes dauguma žmonių kietą kurą perka iš pavienių asmenų, kurie negali išrašyti sąskaitos faktūros. Manytina, kad tokiu būdu asmenys įpareigoti kietą kurą pirkti iš girininkijų, kurios turi teisę išrašyti sąskaitą faktūrą. Kalbėdami apie privalumus, respondentai laikėsi nuomonės, jog pagrindinė socialinės paramos reformos stiprybė yra sugriežtina socialinės paramos teikimo tvarka. Numatyti reikalavimai socialinės paramos gavėjams, išskirtos priemonės, kuriomis bus skatinamas įsidarbinimas ir mažinamas piktnaudžiavimas socialine parama.

Siekiant išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie įstatymo taikymo perspektyvą, buvo paprašyta pateikti pasiūlymus **„Kokie būtų pasiūlymai, kaip reiktų tobulinti pasikeitusį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą? Ką keisti?“** (žr. 3.3.7 lentelę).

3.3.7 lentelė

Ekspertų siūlymai Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo tobulinimui

Ekspertai	Ekspertų pasiūlymai
Socialinės paramos skyriaus vedėja	„<...> asmenims, įsigijusiems verslo liudijimus ir registruotiems darbo biržoje, pusę metų bus mokama 30% dydžio papildoma pašalpa, 3 mėn. registracijos laikotarpis darbo biržoje, kompensacija už kietą kurą mokama pateikus sąskaitą faktūrą, socialinės paramos neskirti, jei asmuo nemoka vietinės rinkliavos mokesčių už komunalinių atliekų tvarkymą, 50% sumažinti pašalpą tėvų atžvilgiu, kurių vaikai globos įstaigose<...>“
Seniūnė	„<...> skatinti bendradarbiavimą su kitomis institucijomis, plėtoti glaudesnę ryšį su kitomis ES šalimis, kuriuose dirba Lietuvos piliečiai<...>“
Seniūnaitis	„<...> sunku pasakyti, reiktų daugiau laiko<...>“
Bendruomenės pirmininkė	„<...> sudaryti gyventojams laisvesnes sąlygas perkant kietą kurą<...>“

Socialinės paramos skyriaus vedėja pateikė daugiausia pasiūlymų Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo tobulinimui. Visi informantės pateikti pasiūlymai yra „Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo“ (Nr. T-276) papildymai. Seniūnė pasiūlė įstatymą tobulinti skatinant bendradarbiavimą tarp institucijų. Teigtina, kad tokiu būdu efektyviau įgyvendinamos tam tikros įstatymo nuostatos. Efektyvus bendradarbiavimas su Darbo inspekcija padėtų greičiau išsiaiškinti atvejus, kai asmuo dirba nelegaliai kitoje vietovėje, negu jo faktinė gyvenamoji vieta. Taip pat pasiūlyta siekti glaudesnio ryšio su ES šalimis, kuriuose dirba Lietuvos piliečiai. To pasekoje, būtų žymiai paprasčiau sukontroliuoti užsienyje nelegaliai uždarbiaujančius asmenis, tačiau Lietuvoje gaunančius socialinę pašalpą. Seniūnaitio teigimu, reikia daugiau laiko norint norint pasakyti, kaip reiktų tobulinti įstatymą. Bendruomenės pirmininkės nuomonė nesikeitė, pagrindiniu įstatymo trūkumu, kurį reikia tobulinti įvardino kompensacijų už kietą kurą skyrimo tvarką.

Apibendrinant poskyrį „Įstatymo nuostatos“, galima teigti, jog visi ekspertai akcentavo griežtesnės tvarkos ir įsidarbinimo skatinimo privalumus. Tačiau, analizavus įstatymo nuostatų trūkumus, informantų nuomonės ir vertinimai išsiskyrė. Pažymėtina, kad siūlymai, kaip tobulinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą (2011), taip pat buvo skirtingi.

Siūlymų gausa išsiskyrė socialinės paramos skyriaus vedėja, kuri pateikė Akmenės rajono savivaldybės priimtus papildomus reikalavimus socialinės paramos gavėjams.

3.3.3. Įgyvendinimas (Akmenės eksperimentas)

Šia klausimymo tema siekta atskleisti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) įgyvendinimo Akmenės rajone, vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją, ypatumus. Papildomais temos klausimais atskleistas ekspertų vertinimas.

Tikslinga pirmiausia išsiaiškinti, kaip informantai vertina „**Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį ?**“. Šiuo klausimu ekspertai buvo vieningos nuomonės – Akmenės rajono savivaldybės sprendimas dalyvauti eksperimentiniame projekte įvertintas teigiamai. Socialinės paramos skyriaus vedėjos teigimu, „*<...>augantis socialinės paramos gavėjų skaičius ir vis auganti išlaidų socialinei paramai suma davė signalus, kad kažkas yra ne taip, kad reikia sureguliuoti socialinės paramos teikimą ir atsižvelgti ar ji teikiama teisingai<...>*“. Seniūnė pritarė, kad griežtesnė socialinės paramos teikimo tvarka yra būtina „*<...>reikėjo griežčiau reglamentuoti socialinės paramos teikimą. Ta vyraujanti nuomonė, kad galima gyventi iš pašalpų rodė, jog valstybės parama teikiama be tikslo, be jokio skatinimo įsidarbinti<...>*“. Taigi, remiantis ekspertų nuomone, bandomojo projekto įgyvendinimas Akmenės rajone laikomas reikalingu ir tikslingu.

Pažymėtina, savarankiškosios savivaldybės funkcijų įgyvendinimas įtakojo ir vietos savivaldos institucijų funkcijas. Siekiant išsiaiškinti, kaip pasikeitė Akmenės rajono savivaldybės ir Kruopių seniūnijos veikla, socialinės paramos vedėjos ir seniūnės paklausta: „**Kaip pasikeitė Akmenės rajono savivaldybės/Kruopių seniūnijos funkcijos, nusprendus dalyvauti naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime?**“. Vedėjos teigimu, pagrindinis pasikeitimas: padaugėjo darbo ir įvairios dokumentacijos, taip pat atsirado nauja funkcija „*<...>Savivaldybė turi išnagrinėti seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijų pateiktas rekomendacijas dėl socialinės paramos teikimo, neteikimo ar sustabdymo<...>*“. Seniūnė pagrindine naujove taip įvardino: „*<...>Socialinės paramos teikimo komisijos, kurių iki šiol nebūdavo. Dabar seniūnija turi teisę tikrinti, ar žmogus teisingai gauna socialinę paramą. Taigi ir darbo padaugėjo, ir dokumentacijos<...>*“. Taigi, socialinės paramos reforma pridėjo naujų funkcijų, tiek seniūnijoms, tiek savivaldybėms. Galima teigti, kad seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijos, remiantis naująja socialinės paramos teikimo tvarka, dabar turi didesnę įtaka sprendimo priėmimo proceso dėl socialinės paramos skyrimo, neskystimo, sustabdymo ar nutraukimo. Socialinės paramos komisijos nariai lankosi socialinės paramos gavėjų namuose, surašinėja buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktus, kuriuos išnagrinėję rašo rekomendacijas ir

teikia jas savivaldybei. Pažymėtina, kad savivaldybė paramos skyriame vadovaujasi gautomis rekomendacijomis.

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011) skatina bendruomenės, visuomenės narius įtraukti į socialinės paramos teikimo procesą. Seniūnaičio ir bendruomenės pirmininkės paklausta: „**Kaip Jūs įtraukiamas į socialinės paramos teikimo procesą?**“. Abu informantai teigė, kad prisideda prie socialinės paramos teikimo būdami socialinės paramos teikimo komisijos nariais. Teigtina, kad tokiu būdu jie atstovauja bendruomenės interesus.

Tikslinga išsiaiškinti kokie, ekspertų nuomone, naujojo Pinginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projekto įgyvendinimo trūkumai ir privalumai (žr. 3.3.8 lentelę).

3.3.8 lentelė

Ekspertų nuomonė apie naujojo Pinginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumus ir privalumus

Ekspertai	Trūkumai	Privalumai
Socialinės paramos skyriaus vedėja	„<...>Šiai dienai mes matome privalumus<...>“	„<...>pasitvirtinome socialinės paramos teikimo komisijas<...>“
Seniūnė	„<...>viskas vyksta sklandžiai<...>“	„<...>sprendimas dėl socialinės paramos teikimo yra „nuleistas“ į žemiausią lygmenį t.y. seniūniją<...>“
Seniūnaitis	„<...>Socialinės paramos teikimo komisijos nariai, turime dirbti ir tikrinti žmonės vos ne gandų lygyje<...>“	„<...>komisijų sukūrimas<...>“
Bendruomenės pirmininkė	„<...>dabar nematau trūkumų<...>“	„<...>sukurtos socialinės paramos teikimo komisijos<...>“

Remiantis 3.3.8 lentelėje pateiktais ekspertų vertinimais apie bandomojo projekto įgyvendinimo trūkumus ir privalumus, galime pastebėti, kad visi informantai pagrindiniu privalumu laiko socialinės paramos teikimo komisijų sukūrimą. Manytina, tokiu būdu siekiama užtikrinti socialiai teisingą socialinės paramos skyrimą. Vietinė valdžia ir bendruomenė geriausiai pažįsta savo gyventojus ir gali kompetentingai priimti sprendimus. Tačiau, remiantis seniūnaičio pastaba, jog socialinės paramos teikimo komisijos narių darbas paremtas nuomone, ką mato nuvykę į socialinės paramos gavėjo namus. Galima teigti, kad šios komisijos veikla vis dėl to nėra pakankamai aiškiai reglamentuota.

Apibendrinant poskyrį „Įgyvendinimas (Akmenės eksperimentas)“ teigtina, kad apklaustų respondentų nuomone, Akmenės rajono savivaldybė tikslingai dalyvauja eksperimente vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją. Kaip bandomojo projekto įgyvendinimo privalumą informantai nurodė socialinės paramos teikimo komisijos sudarymą seniūnijose. Remiantis tuo, kad teisingiausius sprendimus gali priimti, geriausiai situaciją žinantys asmenys. Tačiau svarbu

paminėti, jog komisijos veikloje matoma ir netikslumų. Galima teigti, kad trūksta konkretnės komisijos veiklos aprašymo. Pažymėtina, kad konkretizuota komisijos veikla nepaliktų vietos jos veiklos interpretavimams.

3.4. Tyrimo rezultatų analizė: socialinės paramos gavėjų apklausa

3.4.1. Informuotumas

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011) aktualiausias socialinės paramos gavėjams. Taigi, tikslinga sužinoti, kokia jų nuomonė ir vertinimai apie socialinės paramos reformą, kurią įgyvendina Akmenės rajono savivaldybė. Parinkti 5 informantai pagal tam tikrus kriterijus (žr. 3.2 skyrelyje).

Visų pirma, siekta išsiaiškinti, ar informantai žino apie Akmenės rajono savivaldybės dalyvavimą bandomajame projekte ir kaip jie susipažino su naująja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka. Dauguma apklaustųjų atsakė, kad apie Akmenės sprendimą dalyvauti eksperimentiniame socialinės paramos teikimo procese sužinojo iš spaudos. Tačiau du informantai teigė, sužinoję iš „<...> bendruomenės pirmininkės<...>“ ir „<...>nuėjus į seniūniją tvarkytis pašalpos<...>“. Sekančiu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti **„Ar socialinės paramos gavėjams pakanka informacijos apie pasikeitusią tvarką? Ar žino kas pasikeitė“** (žr. 3.4.1 lentelę).

3.4.1 lentelė

Informantų nuomonė, ar pakanka informacijos apie naująją socialinės paramos tvarką, ar žino kas pasikeitė

Informantai	Ar pakanka informacijos apie naująją socialinės paramos tvarką, ar žinote kas pasikeitė?
1	„<...>manau trūksta informacijos<...>“
2	„<...>reikėtų daugiau informacijos apie tai, kas pasikeitė<...>“
3	„<...>trūksta informacijos<...>“
4	„<...>pakanka, kas liečia mane aš tuos pakeitimus žinau<...>“
5	„<...>man asmeniškai trūksta<...>“

Remiantis 3.4.1 lentelėje pateiktais socialinės paramos gavėjų atsakymais, galima teigti, kad informacijos apie pasikeitusią socialinės paramos tvarką trūksta. Respondentai žino, kad kažkas socialinės paramos srityje pasikeitė, tačiau įvardinti konkrečiai negalėjo, išskyrus 4-tą socialinės paramos gavėją. Informantas teigė, kad „<...>Žinau, kad nuo šiol nebereikės pusę metų registruotis darbo biržoje, kad gauti pašalpą. Taip pat girdėjau, jog pasikeitė reikalavimai kietam kurui įsigyti, nuo šiol reikės pirma sąskaitą faktūrą, o tada tik gausiu pinigus. Žinau, kad būtina nuo šiol atlikti visuomenei naudingus darbus ir, kad dabar būtina prisiteisti vaikų išlaikymą, kitaip negausiu

socialinės pašalpos<...>“. Teigtina, kad socialinės paramos gavėjams trūksta informacijos apie socialinės paramos reformą.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad socialinės paramos gavėjai apie naująją socialinės paramo teikimo tvarką sužinojo iš spaudos. Tik du informantai teigė, jog buvo informuoti socialinės darbuotojos ir bendruomenės pirmininkės. Daugumai respondentų trūksta informacijos apie socialinės paramos reformą.

3.4.2. Įstatymo nuostatos

Pasikeitusios Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos reglamentavo griežtesnę socialinės paramos teikimo tvarką ir numatė didesnius reikalavimus socialinės paramos gavėjams. Todėl tikslinga išsiaiškinti, kaip patys socialinės paramos gavėjai vertina įstatymo nuostatas (žr. 3.4.2 lentelę).

3.4.2 lentelė

Informantų Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatų vertinimas

Informantai	Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos				
	Papildomos pašalpos mokėjimas 6 mėn, kai asmuo įsidarbina	Socialinės pašalpos mažinimas nedirbančiam 36 mėn. ir daugiau	Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims	Asmenys, įsiregistravę teritorinėje darbo biržoje, iškarto įgyja teisę į kreiptis dėl socialinės pašalpos	Socialinės paramos teikimas nutraukiamas, gavėjui atsisakius arba nesudarius galimybės patikrinti jo gyvenimo sąlygas
1	„<...>Iš dalies skatins ieškotis darbo <...>“	„<...>Nepritariu tokiam pakeitimui <...>“	„<...>pašalpos išskirstymas bus skriauda daugiavaikėms šeimoms <...>“	„<...>Labai gerai vertinu <...>“	„<...>manau, kad teisinga <...>“
2	„<...>Gal ir skatins, bet nemanau, kad atsiras to darbo <...>“	„<...>Nepritariu tokiai nuostatai.<...>“	„<...>Galvoju, kad visai gerai <...>“	„<...>labai gerai<...>“	„<...>Nemanau, kad ji teisinga <...>“
3	„<...>Nemanau, kad skatins <...>“	„<...>nepritariu <...>“	„<...>nesutinku su pašalpų išskirstymu<...>“	„<...>tesingai nuspręsta<...>“	„<...>labai geras pakeitimas...>“
4	„<...>Manau, kad turėtų skatinti <...>“	„<...>Iš dalies sutinku <...>“	„<...>Nepritariu <...>“	„<...>geras pakeitimas <...>“	„<...>Iš dalies pritariu <...>“
5	„<...>Gal ir skatins<...>“	„<...>nemanau, kad teisinga<...>“	„<...>visiems vienoda turi būti<...>“	„<...>pritariu<...>“	„<...>nesu prieš komisijos tikrinimą<...>“

Remiantis 3.4.2 lentelės duomenimis galime teigti, kad visi informantai teigiamai vertino įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja registracijos darbo biržoje sutrumpinimą. Tačiau visi taip pat nesutiko su socialinės pašalpos mažinimu, neišdarbinus ilgiau kaip 36 mėn., dauguma respondentų akcentavo darbo vietų nebuvimą. 1-asis informantas: „<...>Nemanau, kad visi nori gyventi iš tos

pašalpos. Žinoma, kad norim ir dirbti. Tačiau, kad nėra kur<...>“; 2-asis respondentas taip pat pritarė: „<...>Šiuo atveju mano nuomonė tokia pati, kai sukurs pakankamai darbo vietų, kad Darbo birža turėtų, ką pasiūlyti, tada ir galės mažinti socialinę pašalpą <...>“. Svarbu pabrėžti, kad ne visi socialinės paramos gavėjai buvo tokie griežti: „<...>Sutinku, kad pašalpa būtų mažinama ilgalaikiams, girtuokliaujantiems paramos gavėjams, kurie švaisto paramą netinkamai<...>“. Siekiant sužinoti respondentų nuomonę apie socialinės pašalpos diferencijavimą pagal asmenų skaičių, išsiaiškinta, kad dauguma apklaustųjų nepritarė tokiai nuostatai. Teigdami, kad tai yra neteisinga daugiavaikių šeimų atžvilgiu: „<...>Atrodo, kad daugiavaikėms šeimoms reikia mažiau išlaidų pragyvenimui, nei tam vienam gyvenančiam žmogui. Juk ir vaikų turi, o juos reikia ir apmokyti, ir į mokyklą išleisti. Nemanau, kad teisinga tokioms šeimoms mažinti paramą<...>“. Remiantis respondentų nuomone, tokia įstatymo nuostata neremia šeimos, priešingai – skatina pasipiktinimą ir susipriešinimą. Dauguma socialinės paramos gavėjų pritarė gyvenimo sąlygų patikrinimui. Respondentų teigimu, jeigu asmuo socialinę pašalpą gauna teisingai, tai jis nebijos įsileisti socialinės paramos teikimo komisijos pasižiūrėti, kaip jis gyvena. 1-asis informantas: „<...>tegul važiuoja ir tikrina, yra nemažai žmonių, kurie turi papildomų pajamų šaltinių<...>“; 2-ojo respondento teigimu: „<...>Ta komisija tiesiog atlieka savo darbą. Nematau problemos įsileisti juos į namus ir parodyti kaip gyvenu. Galbūt tiems žmonėms, kurie daro kažką nelegaliai, tai ir kelia pasipiktinimą<...>“. Svarbu pažymėti, kad 3-iasis ir 4-asis respondentai suabejojo gyvenimo sąlygų tikrinimu. Jų nuomone: „<...>tas vertinamas turi būti pateiktas labai aiškiai, kad žmogus žinotų dėl ko nebeteko pašalpos. Tokiu būdu nebus pagrindo gandams, jog komisija galbūt neteisingai nusprendė<...>“, „<...>Aš nieko blogo nepadariau, kad reikėtų eiti ir tikrinti kaip aš gyvenu, tai gal pradės tikrinti ir ką valgau, ir pagal tai nuspręs, ar aš turiu teisę gauti socialinę pašalpą, ar ne<...>“. Galima teigti, kad socialinės paramos gavėjų gyvenimo sąlygų patikrinimas vertinamas dvejopai. Trys iš penkių gavėjų pritarė naujam reikalavimui, kiti du respondentai suabejojo šios nuostatos teisingumu.

Respondentų buvo klausama: „**Kaip vertinate socialinės paramos teikimo komisijos veiklą: gyventojų gyvenimo sąlygų nustatynėjimą, tikrinimą, lankymą namuose, buitines tyrimo aktų surašymą ir pan.?**“. Svarbu pažymėti, kad socialinės paramos gavėjai pritarė gyvenimo sąlygų tikrinimui, vertindami komisijos veiklą buvo atsargesni. 3-iojo respondento nuomone, komisijos gyvenimo sąlygų tikrinimas pažeidžia jo privatumą: „<...>Mes visiškai netenkame savo privatumo. Ateina, tikrina, dantų šepetukus skaičiuoja, kas čia per tvarka. „**Nepasitikite komisija?**“ Juk dabar visi tik linkę kuo daugiau sutaupyti, tad ir imsis visų priemonių, kaip tik sumažinti pašalpos gavėjų skaičių. Girdėjau, kad skatina žmones pranešinėti jei mano, kad žmogus neteisėtai gauna pašalpą. Tai kaip čia išeina? Aš nepatiksiu kokiam savo kaimynui, tai tas ir skųs mane pastoviai, o mane tikrins ir tikris, ir dar į komisijos posėdžius kvies

pasiaiškinti. <...>“, 4-asis respondentas pastebi, kad: „<...>Ne tik aš, bet ir kiti gyventojai nežino, kuo remiasi komisija nusprendama neteikti pašalpos. Sakykim, aš vieną kartą neturėjau galimybės įsileisti komisijos, tai man jau pašalpą atims? Manau, turėtų būti nustatyti aiškūs reikalavimai, kad žinotume dėl ko galime neteikti pašalpos<...>“. Socialinės paramos gavėjų vertinimai, leidžia daryti išvadą, kad vis dėl to socialinės paramos teikimo komisijos veikla nėra pakankamai aiški visuomenei. Svarbu pabrėžti, kad toks socialinės paramos gavėjų vertinimas, važinėjant po jų namus ir skatinant pateikti informaciją apie galimus piktnaudžiavimo socialine parama atvejus, gali sukelti visuomenės susipriešinimą. Respondentai praktiškai remiasi savo nuomonėmis ir pamąstymais, o ne tam tikrais komisijos veiklos nuostatų punktais. Taigi, darytina išvada, kad žmonės nežino, kuo remiantis bus tikrinamos jų gyvenimo ir buities sąlygos, koku pagrindu Socialinės paramos komisija galės nutraukti socialinės pašalpos teikimą ar išvis neskirti socialinės pašalpos ir pan.

Išsiaiškinus socialinės paramos gavėjų vertinimus apie pateiktas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatas, respondentams pasiūlyta pateikti minėto įstatymo trūkumus ir privalumus (žr. 3.4.3 lentelę)

3.4.3 lentelė

Socialinės paramos gavėjų nuomone, Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) trūkumai ir privalumai

Informantai	Trūkumai	Privalumai
1	„<...>pašalpų išskirstymas bendrai gyvenantiems žmonėms yra neteisingas<...>“	„<...>neberekės Darbo biržoje registruotis pusę metų<...>“
2	„<...>pašalpos mažinimas, neįsidarbinus<...>“	„<...>registracijos darbo biržoje sumažinimas<...>“
3	„<...> priverstinis visuomenei naudingų darbų atlikimas, pašalpos mažinimas, neaiški komisijos veikla<...>“	„<...>kad neberekės pusę metų registruotis darbo biržoje<...>“
4	„<...> pašalpos dydžio išskirstymas, pagal asmenų skaičių, pašalpos mažinimas, griežta tvarka dėl vaiko išaikymo prisiteisimo<...>“	„<...>komisijos sudarymas, registracijos darbo biržoje sutrumpinimas<...>“
5	„<...> pašalpos dydžio išskirstymas<...>“	„<...>komisijų sudarymas, registracijos darbo biržoje sutrumpinimas<...>“

Remiantis 3.4.3 lentėleje pateiktais socialinės paramos gavėjų vertinimais, galima teigti, kad didžiausiu privalumu apklaustieji respondentai laiko 6 mėn. registracijos darbo biržoje panaikinimą. Pasak 4-ojo respondento: „<...>pusės metų terminas buvo nereikalingas, juk prieš pusę metų ar po pusės metų, žmogui gyventi vistiek reikia<...>“; 2- ojo respondento nuomone: „<...>bus lengviau pragyventi iki pastovaus darbo susiradimo<...>“. 4- asis ir 5-asis informantai socialinės paramos

teikimo komisijos atsiradimą vertino, kaip privalumą. Remiantis jų nuomone, komisijos pagalba bus atrinkti tikrieji socialinės paramos gavėjai, kuriems parama reikalinga, kaip vienintelis pragyvenimo šaltinis, o ne kaip papildomos pajamos. Svarbu paminėti, kad naujuoju Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011) reglamentuoti reikalavimai, socialinės paramos gavėjų buvo įvertinti neigiamai. Svarbu pabrėžti, kad pradėjus įgyvendinti naująjį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) modelį, visuomenei naudingų darbų atlikimas yra privalomas. Atsisakius vykdyti šią nuostatą, socialinės paramos gavėjas nebetenka teisės į socialinę pašalpą. 3-ojo respondentas tokį įstatymo pakeitimą vertina neigiamai: „<...>geriau įdarbintų kokioje rimtoje darbo vietoje, kur galėčiau gauti atlyginimą. Dabar seniūnija tik pasiskirsto darbus kaip jai reikia ir turi sau naudą<...>“. 4-oji respondentė pastebi: „<...>Didžiausias trūkumas tas, kad įstatymas paruoštas labai griežtai dėl vaikų išlaikymo <...>“. Svarbu pažymėti, kad socialinės pašalpos mažinimą, neįsidarbinus ir vaiko išlaikymo prisiteisimą, informantai siūlė taikyti individualiai. Pasak jų, pasitaiko atveju, kai įstatymo nuostatos tikrai neteisingos socialinės paramos gavėjo atžvilgiu, todėl būtinos išimčių taikymas. Pagrindiniais įstatymo trūkumais, respondentai laiko pašalpos mažinimą ir pašalpos dydžio diferencijavimą, atsižvelgiant į asmenų skaičių.

Apibendrinant, teigtina, jog socialinės paramos gavėjų nuomone, naujoji socialinės paramos teikimo tvarka sumažins daugiavaikių šeimų pajamas, joms socialinė pašalpa diferencijuojama. Respondentai neigiamai įvertino ir socialinės pašalpos mažinimą, jų nuomone, pašalpa gali būti mažinama tada, kai nėra bedarbystės. Kaip privalumus, socialinės paramos gavėjai akcentavo socialinės paramos teikimo komisijų sudarymą ir registracijos darbo biržoje sutrumpinimą. Svarbu paminėti, kad kalbėdami apie socialinės paramos teikimo komisijų veiklą, respondentai laikėsi nuomonės, jog jos veikla ir įgaliojimai nėra pakankamai aiškiai nustatyti.

3.4.3. Įgyvendinimas (Akmenės eksperimentas)

Šioje klausimyno dalyje siekiama išsiaiškinti: „**Ar respondantai pritaria Akmenės rajono savivaldybės sprendimui dalyvauti bandomajame projekte įgyvendinant savarankiškąją savivaldybės funkciją**“, „**Ar žino kur Akmenės rajono savivaldybė panaudos sutaupytas lėšas**“.

Pažymėtina, kad 4 iš 5 socialinės paramos gavėjų pritaria tokiam Akmenės rajono savivaldybės sprendimui, nors neneigia, kad mato trūkumų: „<...>Visuomet ši tvarka turi savų minusų, bet negaliu paneigti, kad yra ir teigiamų dalykų<...>“. 4-asis respondentas pastebėjo: „<...>Gerai, kad keitėsi tvarka. Reikia priežiūros tam, kad socialinę paramą gautų tie žmonės, kuriems jos reikia, o ne naudotusi parama vien tam, kad sugeba ją gauti<...>“. 2-asis respondentas teigia: „<...>Iš pradžių aš nepritariau naujai tvarkai. Tačiau, kai susipažinau artimiau su įstatymo

pakeitimais, tai nesiskundžiu. Aišku, kaip sakiau, trūkumų yra<...>“. Galima pastebėti, nors socialinės paramos gavėjai piktinasi griežtesnėmis įstatymo nuostatomis, tačiau tokio modelio įgyvendinimui pritaria. Remiantis informantų nuomone, reikia sustabdyti piktnaudžiavimus socialine parama ir ją skirti socialiai teisingai t.y., tiems žmonėms, kuriems socialinė parama yra reikalinga.

Naujasis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011) finansuojamas valstybės nustatytomis sumomis. Sutaupyta lėša savivaldybės galės panaudoti visuomeninėms reikmėms. Socialinės paramos gavėjų tikslingai paklausta, ar jie žino kur Akmenės rajono savivaldybė panaudos sutaupyta lėša. 3 iš 5 respondentų nežinojo, kur sutaupyta lėša bus panaudota. 4-asis ir 5-asis respondentai teigė: „<...>*ne nieko negirdėjau<...>*“, 3-iojo informanto nuomone „<...>*Tikriausiai pasikels sau algas ir išsimokės priedus už „gerą“ darbą<...>*“. Tik 1-asis respondentas paaiškino: „<...>*Taip, teko. Dalyvavau susirinkime, kur meras pristatė savivaldybės ataskaitą ir prižadėjo, jog sutaupytų pinigų skirs mūsų seniūnijai, kad būtų apšviestos gatvės <...>*“. 2-asis informantas teigė, kad kažką yra girdėjęs apie sutaupytų lėšų panaudojimą. Galima teigti, kad vis dėl to žmonės nėra pakankamai informuoti ir tai jiems kelia abejonių. Taigi, darytina išvada, jog prastas žmonių informuotumas apie sutaupytų lėšų panaudojimą, mažina sėkmingą eksperimentinio piniginės socialinės paramos teikimo modelio įgyvendinimą.

Apibendrinant klausimyno dalį „**Įgyvendinimas (Akmenės eksperimentas)**“, teigtina, beveik visi respondentai pritaria naujajai socialinės paramos teikimo tvarkai Akmenės rajone. Tačiau pabrėžia, kad socialinė reforma turi trūkumų. Akmenės rajono savivaldybės lėšų panaudojimas informatams kelia abejonių, dauguma jų nežino kur bus panaudoti sutaupyti pinigai.

3.5. Piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo galimybės

Akmenės rajono savivaldybėje Kruopių seniūnijos pavyzdžiu

Teisinė dalis

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) privalumus ir trūkumus. Remiantis informantų atsiliepimais, suformuotos Piniginės socialinės paramos administravimo Akmenės rajono savivaldybėje stiprybės ir silpnybės. Remiantis respondentų nuomone, visų pirma, tikslinga išskirti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) galimus tobulinimus. Pateikiamos minėto įstatymo stiprybės ir silpnybės (žr. 3.4.4 lentelę).

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo stiprybės ir silpnybės

Įstatymo nuostata	Stiprybė	Silpnybė
Asmenys įsiregistravę teritorinėje darbo biržoje iš karto įgyja teisę kreiptis dėl piniginės socialinės paramos.	<i>Galimybė iškart gauti socialinę paramą.</i>	<i>Galimybė piknaudžiauti socialine parama.</i>
Būstą nuomojantys asmenys įgyja teisę į kompensacijas.	<i>Suteikta galimybė jaunos šeimos, neturinčioms nuosavo būsto, pretenduoti į būsto šildymo, karšto ir šalto vandens kompesacijas.</i>	<i>Būsta nuomos sutarties įregistravimas Registrų centre.</i>
Socialinė pašalpa bendrai gyvenantiems asmenims diferencijuojama (1-100%, 2-80%, 3-70%).	<i>Sumažėjęs socialinės paramos gavėjų skaičius ir išlaidos socialinei paramai.</i>	<i>Daugiavaikės šeimos gaus mažesnes socialines pašalpas. Atsiranda tikimybė, kad asmenys deklaruos skirtingas gyvenamąsias vietas.</i>
Papildoma socialinė pašalpa, įsidarbinusiems ilgalaikiams bedarbiams.	<i>Skatinamas įsidarbinimas. Nelegalaus darbo mažinimas.</i>	-
Piniginės socialinės pašalpos mažinimas asmenims, pašalpą gaunantiems: nuo 36 mėn. iki 48 mėn. - 20%, nuo 48 mėn. iki 60 mėn. – 30%, ilgiau kaip 60 mėn – 40%.	<i>Skatinamas įsidarbinimas. Stabdomas ilgalaikis naudojimas socialine parama.</i>	<i>Mažas laisvų darbo vietų skaičius.</i>
Socialinės paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų, socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas.	<i>Piktnaudžiavimo socialine parama kontroliavimas.</i>	<i>Gyventojų privatumo pažeidžiamumas. Neaiški gyvenimo sąlygų tikrinimo tvarka.</i>
Seniūnijų, bendruomenės įtraukimas į socialinės paramos teikimo procesą.	<i>Sudarytos galimybės teisingiau skirstyti socialinę paramą.</i>	<i>Viešų ir privačių interesų supainiojimo tikimybė.</i>
Vaiko išlaikymo prisiteisimas.	<i>Išnaudojamos visos pajamų gavimo galimybės.</i>	<i>Nemažai vienišų motinų neteks teisės į socialinę pašalpą.</i>
Visuomenei naudingų darbų atlikimas.	<i>Asmenų įpraeigojimas atidirbti už valstybės suteiktą paramą. Sumažėjęs socialinės paramos gavėjų skaičius</i>	-

3.4.4 lentelėje pateiktos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) stipriosios ir silpnosios pusės. Galima teigti, kad dauguma įstatymo nuostatų daugiau vertinamos, kaip stiprybės. Pagrindiniai minėto įstatymo nuostatų trūkumai:

- Įsiregistravus teritorinėje darbo biržoje socialinė pašalpa mokama iškart. *Kadangi socialinė pašalpa skiriama 3 mėnesiams, asmenys prisiregistruoja teritorinėje darbo biržoje ir 3 mėn. gauna socialinę pašalpą. Praėjus 3 mėn laikotarpiui išsiregistruoja, kad vėl galėtų kreiptis dėl socialinės pašalpos. Turėtų būti nustatytas tam tikras registracijos darbo biržoje terminas, kad asmenys negalėtų piktnaudžiauti socialine parama.*
- Socialinės pašalpos diferencijavimas. *Šis pakeitimas sumažino daugiavaikių šeimų gaunamus socialinės paramos dydžius, o vienišų asmenų atvirkščiai – jie gauna didesnes socialines pašalpas. Manytina, kad padaugės atvejų, kad bendrai gyvenantys asmenys deklaruos skirtingas gyvenamąsias vietas, siekdami gauti didesnes socialines pašalpas.*
- Vaiko išlaikymo prisiteisimas. *Vienišų motinų reikalaujama prisiteisti vaiko išlaikymą. Dauguma vienišų motinų neteko teisės pretenduoti į socialinę pašalpą. Manau, kad šią nuostatą reikia taikyti individualiai, atsižvelgus į kiekvieną situaciją, nes pasitaiko įvairių atvejų, kai vaiko tėvas tiesiog dingęs ir motina neturi galimybės iš jo prisiteisti vaiko išlaikymą ir pan.*
- Visuomenei naudingų darbų atlikimas. *Ne visi socialinės paramos gavėjai nori vykdyti šią nuostatą. Pasitaiko atvejų, kai socialinės paramos gavėjai tiesiog gėdijasi atlikti visuomenei naudingus darbus, nes dažniausiai pasitaikantis darbas yra gatvių šluojimas, miestelio aplinkos tvarkymas ir pan. Mano nuomone, visuomenei naudingi darbų atlikimas būtų tikslingesnis, jei juos parinktų pagal socialinės paramos gavėjo turimą išsilavinimą. Pvz.: praradusį darbą buvusi mokytoja, galėtų dirbti pagalbine mokytoja mokykloje ir pan. Dar vienas siūlymas, susitarti su darbo birža, kad visuomenei naudingus darbus asmuo galėtų atidirbti pas darbdavį, kuris jam mokėtų atlyginimą iš valstybės pervestos socialinės pašalpos. Tokiu būdu socialinės paramos gavėjai bus įdarbinti.*

Akmenės rajono savivaldybės tvarko aprašo vertinimas

Akmenės rajono savivaldybė, įgyvendindama savarankiškąją savivaldybės funkciją, Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimu (Nr. T-276) patvirtino „Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą“. Tvarkos aprašas parengtas, remiantis naujuoju Piniginės socialinė paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011). Svarbu pažymėti, kad Akmenės rajono savivaldybė minėtą tvarkos aprašą papildė „savo“ nuostatomis. Remiantis respondentų nuomone, išskirtos „Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo“ stiprybės ir silpnybės (žr. 3.4.5 žr. lentelę).

Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo stiprybės ir silpnybės

Tvarkos aprašo nuostata	Stiprybė	Silpnybė
Kompensacija būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti, naudojant kietąjį ar kitokį kurą, skiriama pateiktus sąskaitą faktūrą apie įsigytą kurą.	<i>Kontroliuojamas kompensacijai skirtų lėšų panaudojimas.</i>	<i>Apribotas kieto kuro pirkimas.</i>
Įsigijusiems ir pagal patentą dirbusiems asmenims, papildomai skiriama socialinė pašalpa, bet neilgiau kaip 6 mėn., jei per tą laiką nesikreipta dėl socialinės pašalpos. Papildomos socialinės pašalpos dydis yra 30% socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėn.	<i>Skatinamas legalus darbas.</i>	-
Neskirti socialinės pašalpos ir kompensacijos 3 mėn. asmenims, kurie per 6 mėn. nuo teisės į socialinę pašalpą atsiradimo pertraukė registraciją darbo biržoje.	<i>Piktnaudžiavimo socialine pašalpa kontroliavimas.</i>	-
Neskirti piniginės socialinės paramos, jeigu asmens buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akto išvadoje nurodyta, kad asmuo gyvenamoje vietovėje faktiškai negyvena.	<i>Piktnaudžiavimo socialine pašalpa kontroliavimas, tikrinant socialinės paramos gavėjo gyvenamą vietą.</i>	<i>Gyventojų nepasitikėjimas surašomais buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktais.</i>
Socialinės paramos teikimo komisijų sudarymas	<i>Galimybė tikrinti socialinės paramos gavėjų atitikimą tvarkos aprašo reikalavimams.</i>	<i>Nepakankamai aiškiai reglamentuota komisijos veikla.</i>

Remiantis 3.4.5 lentelėje pateiktomis „Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo“ stiprybėmis ir silpnybėmis, galima teigti, kad pagrindiniai jo papildymai daugiau vertinami, kaip stiprybės. Socialinės paramos gavėjų nuomone, apribotas kieto kuro pirkimas įvertintas neigiamai, tačiau vis dėl to šis reikalavimas laikytinas stiprybe. Tokiu būdu kontroliuojamas skirtos kompensacijos naudojimas numatytoms reikmėms. Svarbu pabrėžti, kad gyventojų gyvenimo ir buities sąlygų tikrinimo aktas turi būti reglamentuotas teisiškai, nepaliekant vietos diskusijoms apie jo teisingą surašymą. Taip bus išvengta galimybės nepasitikėti socialinės paramos teikimo komisija.

Piniginės socialinės paramos teikimo organizavimas Akmenės rajono savivaldybėje

Naujojo piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) įgyvendinimo vertinimas atskleidė silpnąsias ir stipriąsias socialinės paramos teikimo organizavimo puses. Remiantis tyrimo rezultatų analize, paaiškėjo:

Stiprybės:

- Socialinės paramos teikimo komisijos rekomendacijų teikimas. *Įtraukiant bendruomenes, seniūnus, seniūnaičius ir kt. suinteresuotus asmenis į socialinės paramos teikimo organizavimą, sudaryta galimybė teisingiau skirstyti socialinę paramą. Vietos bendruomenė ir vietos valdžia geriausiai žino savo teritorijos socialinę situaciją ir gali kompetingai priimti sprendimus dėl socialinės paramos teikimo.*

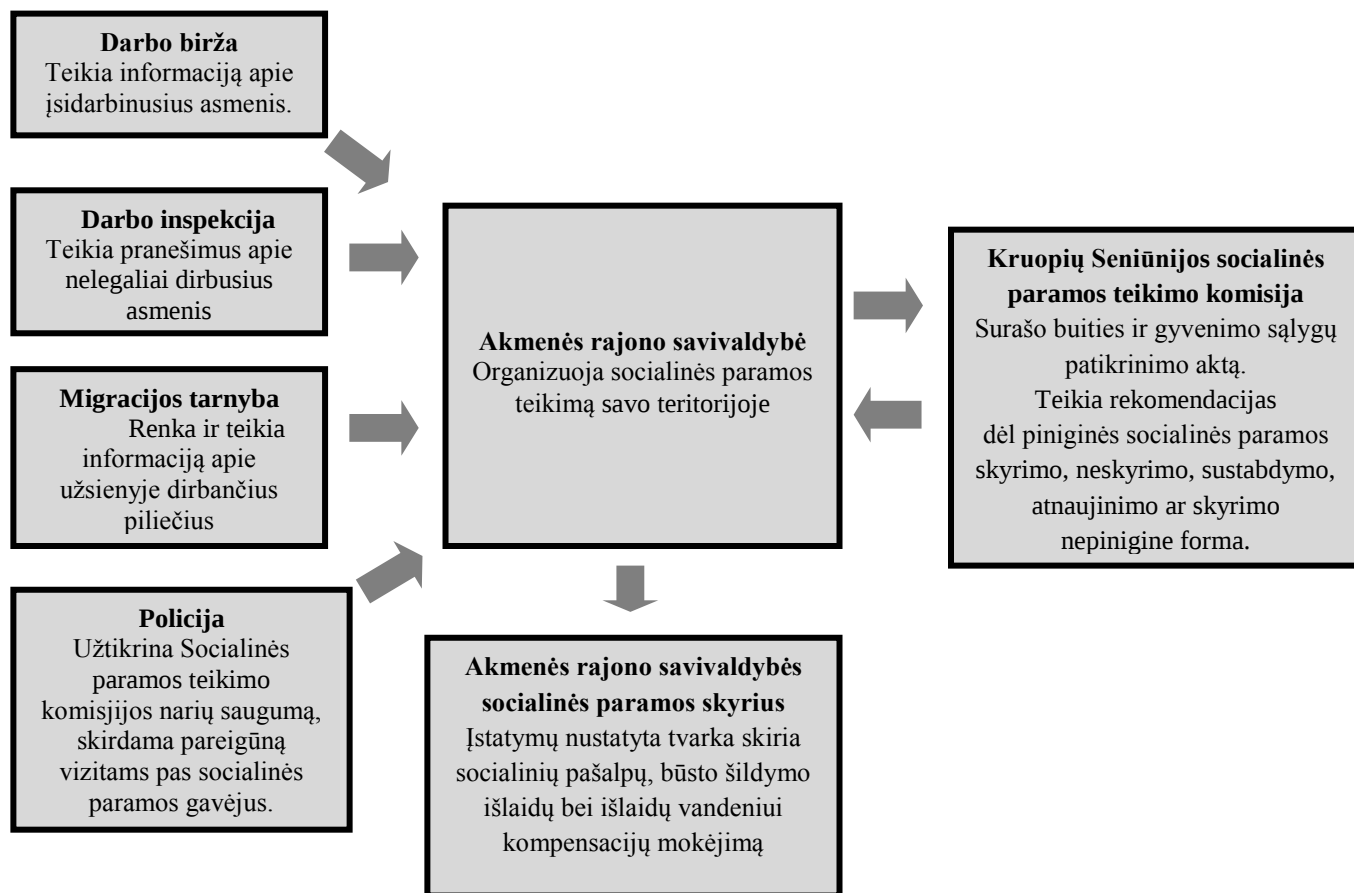
Silpnybės:

- Socialinės paramos teikimo komisijos lankymosi namuose tvarka nepakankamai reglamentuota. *Vizitavimo sąlygas reikia apibrėžti aiškiai: kas tikrinama socialinės paramos gavėjo namuose, kiek kartų bus lankomasi ir pan.*
- Neužtikrintas socialinės paramos teikimo komisijos saugumas. *Komisijos saugumas turi būti reglamentuotas. Siūlytina, vizituotis namuose su policijos pareigūnu, kuris būtų, kaip dar vienas nepriklausomas stebėtojas, užtikrinantis socialinės paramos teikimo komisijos objektyvumą.*
- Vizitavimo sąlygų nesudarymas. *Nesuteikta transporto priemonė. Socialinės paramos teikimo komisijos vizitams socialinės paramos gavėjų namuose turi būti skirta transporto priemonė. Komisiją sudaro 7 žmonės, taigi reikalinga tokia transporto, kurios pagalba visi komisijos nariai galėtų dalyvauti vizituose.*
- Rekomendacinio pobūdžio socialinės paramos teikimo komisija. *Respondentų vertinimai atskleidė, kad neužtenka vien rekomendacinio pobūdžio komisijos. Tiek socialinės paramos gavėjams, tiek jos teikėjams neaišku, kuo turi remtis socialinės paramos teikimo komisija. Komisijos veiklos nuostatuose nėra konkretumo, taip sudaroma galimybė diskusijoms dėl jos kompetencijos, vydančios savo veiklą. Taigi, socialinės paramos teikimo komisija reikalauja teisinio pagrindo. Jos veikla, funkcijos, teisės ir pareigos turi būti reglamentuotos griežtai, kad nekiltų neaiškumų, lankant socialinės paramos gavėjus ir surašinėjant buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktus. Rekomendacijos taip pat turi įgauti teisinį pobūdį.*

3.5.1 Piniginės socialinės paramos administravimo modelis Akmenės rajono savivaldybėje

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad būtinas glaudesnis Akmenės rajono savivaldybės bendradarbiavimas su darbo birža, policija, migracijos tarnyba. Siekiant teisingo ir tikslingo

socialinės paramos teikimo, šios institucijos turi būti laikytinos socialinės paramos organizavimo grandimis (žr. 3.5.1 pav.).

3.5.1 pav. Rekomendacinis Akmenės rajono savivaldybės piniginės socialinės paramos administravimo modelis.

Darbo biržos, migracijos tarnybos, policijos institucijų įsijungimas į piniginės socialinės paramos teikimo modelį yra būtinas. Migracijos tarnyba, teikdama pranešimus apie užsienio šalyse legaliai ar nelegaliai dirbančius Lietuvos gyventojus, padės sustabdyti piktnaudžiavimą socialine parama, tokiais atvejais, kai asmuo dirba užsienyje, tačiau Lietuvoje gauna socialinę pašalpą. Tai labai svarbus aspektas, norint užtikrinti socialinės paramos teikimą tik tiems asmenims, kam jos iš tikrųjų reikia. Darbo birža teiks duomenis apie įsidarbinusius asmenis, darbo inspekcija pranešinė apie nelegaliai uždarbiaujančius socialinės paramos gavėjus. Tokiu būdu bus galima greičiau sukontroliuoti socialinės paramos teikimą. Policija, užtikrins socialinės paramos teikimo komisijos saugumą, vizitų pas socialinės paramos gavėjų metu. Svarbu pabrėžti, kad skirtas pareigūnas bus, kaip nepriklausomas stebėtojas, siekiant užtikrinti socialinės paramos teikimo komisijos narių objektyvumą. Darytina išvada, kad visų minėtų institucijų bendradarbiavimas yra būtinas piniginės, siekiant efektyvaus ir produktyvaus socialinės paramos reformos administravimo.

IŠVADOS

- Lietuvoje socialinę paramą sudaro: socialinės paslaugos ir pinigine socialinė parama. Socialinės paramos sistema pagrįsta visuomenės poreikių tenkinimu, esant socialinei rizikai. Tačiau socialinė parama negali užtikrinti ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo. Tai pagalbos teikimas, padedant išgyventi ekstremaliomis sąlygomis. Socialinė parama turi būti vykdoma taip, kad skatintų asmenis būti aktyviais darbo rinkos dalyviais.
- 2012 m. pradėta įgyvendinti Piniginės socialinės paramos sistemos reforma, kurios pagrindinis tikslas – mažinti piktnaudžiavimą socialine paramą ir skatinti asmenų įsidarbinimą. Naujuoju Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011) pakito socialinės paramos finansavimas, administravimas, socialinės paramos dydžiai bei jos teikimo kriterijai. Įgyvendinant naująjį Piniginės socialinės paramos įstatymo modelį, socialinės paramos teikimas laikomas, kaip savarankiška savivaldybių funkcija.
- Akmenės rajono savivaldybė, įgyvendindama savarankišką savivaldybės funkcija, turi išskirtines kompetencijas. Savivaldybė savarankiškai tvirtinasi: lėšų piniginei socialinei paramai nustatymo metodiką, priima sprendimus dėl lėšų piniginei socialinei paramai įgyvendinti skyrimo, tvirtina piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą. Seniūnijose sukurtos socialinės paramos teikimo komisijos. Jos tikrina socialinės paramos gavėjų gyvenimo sąlygas, surašo buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą. Juo remiantis, teikia savivaldybei rekomendacijas dėl socialinės paramos teikimo, neteikimo, sustabdymo ar nutraukimo.
- Patvirtinus socialinės paramos teikimo komisijas, padidėjo darbo krūvis seniūnams. Jie organizuoja socialinės paramos teikimo komisijų darbą ir paskirsto pašalpų gavėjus visuomenei naudingai veiklai atlikti.
- Socialinės paramos teikimo komisijos lankymosi namuose tvarka - nepakankamai reglamentuota. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad nėra nustatytos konkrečios socialinės paramos gavėjų vizitavimo sąlygos.
- Neužtikrintas socialinės paramos teikimo komisijos saugumas. Vizitams socialinės paramos gavėjų namuose, neskirtas lydintis pareigūnas. Taip pat lankymuisi pas socialinės paramos gavėjus neskirta transporto priemonė. Tai apsunkina komisijos veiklą, nes ją sudaro 7 žmonės, taigi visi vienu kartu negali vizituoti asmenų.
- Socialinės paramos gavėjai nėra pakankamai informuoti apie piniginės socialinės paramos reformą. Tyrimas atskleidė, kad jie taip pat nežino, kur bus panaudotos Akmenės rajono savivaldybės sutaupytos lėšos.

- Teisę į socialinę pašalpą asmuo įgyja iškart prisiregistravęs teritorinėje darbo biržoje. Įvedus tokią sąlygą pradėta piktnaudžiauti socialine parama, prisiregistruojant, po to vėl išsiregistruojant iš darbo biržos.
- Tyrimo metu išsiaiškinta, kad piniginės socialinės paramos dydžio diferencijavimas pagal bendrai gyvenančių asmenų skaičių, įtakoja daugiavaikių šeimų pajamas iš socialinių pašalpų. Tokios šeimos gauna mažesnes socialines pašalpas.
- Socialinės paramos teikimo procese trūksta bendradarbiavimo su tokiomis institucijomis, kaip darbo birža, migracijos tarnyba, mokesčių inspekcija, policija. Operatyvūs pranešimai apie užsienyje įsidarbinusius arba nelegaliai Lietuvoje dirbusius asmenis padėtų sureguliuoti teisingą socialinės paramos teikimą.
- Socialinės paramos teikimo komisijoms sunkiausia išsiaiškinti šeimos sudėtį, ar asmenys yra sugyventiniai. Gyvendami kartu socialines pašalpas gauna, kaip vieni gyvenantys asmenys. Sudėtinga įrodyti, kad jie yra bendrai gyvenantys asmenys ir pašalpa turėtų būti diferencijuojama.

REKOMENDACIJOS

- Akmenės rajono savivaldybė turėtų aiškiai reglamentuoti socialinės paramos teikimo komisijų veiklą, apibrėžti jos veikimo ribas, nustatyti, ką nuvykę komisijos nariai turi tikrinti.
- Akmenės rajono savivaldybės ir tokių institucijų, kaip darbo birža, migracijos tarnyba, mokesčių inspekcija, policija bendradarbiavimas yra būtinas. Tokių būdu savivaldybę greičiau pasiektų informacija apie užsienyje dirbančius socialinės paramos gavėjus ar nelegaliai Lietuvoje įsidarbinusius asmenis ir pan.
- Policija turėtų skirti pareigūną, kuris lydėtų socialinės paramos teikimo komisiją, vizituojant socialinės paramos gavėjus. Jis taip pat būtų, kaip nepriklausomas stebėtojas, užtikrinantis komisijos objektyvumą.
- Socialinės pašalpos netūrėtų būti diferencijuojamos. Jų teikimas visiems socialinės paramos gavėjams turi būti suvienodintas.
- Akmenės rajono savivaldybė turėtų papildyti tvarkos aprašą dėl socialinės pašalpos mažinimo. Pašalpos mažinimas turėtų būti taikomas individualiai. Mažinant socialines pašalpas jas švaistantiems asmenims, o paliekant, nemažą darbo stažą turintiems asmenims.
- Akmenės rajono savivaldybė, siekdama užtikrinti bandomojo projekto įgyvendinimo skaidrumą, turėtų informuoti visuomenę, kur sutaupytos lėšos bus panaudotos. Metų gale surengti viešą ataskaitą, kurioje pateiktų sumas kiek sutaupyta ir planus, kur lėšos bus panaudotos.
- Norint išvengti gyventojų susipriešinimo, seniūnijose ar savivaldybėje turi būti sudaryta galimybė anonimiškai pranešti apie galimus piktnaudžiavimus socialine pašalpa.
- Papildyti tvarkos aprašą nuostata, kad kilus įtarimams dėl galimai nelegalaus uždarbio, ar kito pajamų šaltinio. Skatinti ne komisiją ieškoti faktų tiesai išsiaiškinti, bet socialinės paramos gavėją įpareigoti surinkti tam tikrus įrodymus (per kelias dienas) ir pateikti komisijai, nes kitu atveju socialinė parama būtų nutraukiama.

LITERATŪRA

1. 2011 m. gruodžio 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-276 „Dėl piniginių socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo patvirtinimo“.
2. 2011 m. Rugsėjo 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-210 „Dėl dalyvavimo piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projekto devintame skirsnyje „piniginių socialinės paramos teikimas vykdant savarankiškąją savivaldybių funkciją“ numatytos funkcijos įgyvendinime“.
3. 2012 m. balandžio 25 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-107 „Dėl piniginių socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo“.
4. 2012 m. gegužės 15 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimo projektas ATSP-134 „Dėl piniginių socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo“.
5. 2012 m. kovo 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-87 „Dėl piniginių socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo dalinio pakeitimo ir papildymo“.
6. Bartkevičienė, A. Žąsytytė, D., Bubnys, R. (2010). *Socialinės paramos koncepcijos kompleksiško diskursas įkalinimo institucijose*. Profesinės studijos: teorija ir praktika 7, 45-54.
7. Bernotas, D., Guogis, A. (2004). *Socialinės politikos modeliai dekomodifikacijos ir savarankiškai dirbančiųjų problemos*. Monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras.
8. Bitinas, A., Tartilas, A., Litvaitienė J. (2011). *Socialinės aspaugos teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
9. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
10. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. (2000). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
11. Dromantienė, L. (2008). *Socialinės Europos kūrimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

12. Europos socialinė chartija (pataisyta) // Valstybės žinios. 2001-06-08, Nr. 49-1704.
13. Guogis, A. (2000). *Socialinės politikos modeliai*. Vilnius: Eugrimas.
14. Guogis, A. (2008). *Dėl Lietuvos socialinės apsaugos sampratos*. Socialinis darbas: Nr. 72.
15. Guogis, A. (2011-02-08). *Lietuvos socialinės apsaugos sistema, daugiau klausukų negu atsakymų* [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-02-24]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-02-08-arvydas-guogis-lietuvos-socialines-apsaugos-raida-daugiau-klaustuku-negu-atsakymu/57655>>.
16. Holzmann, R, Jorgensen, S. (2001). *Social Risk Management: A New Conceptual Framework for Social Protection, and Beyond*. Journal of International Tax and Public Finance 8 (4) [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-02-04].
17. Išoraitė, M. (2005). *Socialinių paslaugų administravimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
18. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: JUDEX leidykla.
19. Karpuškienė, V. (2002). *Lietuvos piniginės socialinės paramos efektyvumo įvertinimas*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
20. Lazutka, R. (2001). Socialinė apsauga. Žmogaus socialinė raida. (2001). Vilnius: Homo Liber.
21. Lazutka, R., Žalimienė, L., Skučienė, D., Tamošiūnė-Ivaškaitė V., Šumskaitė, L. (2008). *Socialinė parama Lietuvoje: remiamųjų padėtis ir paramos rezultatai*. Vilnius: Lodvila.
22. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimas „Dėl Paramos šeimai valstybinių pašalpų įstatymo įsigaliojimo“ // Valstybės žinios. 1991-07-10, Nr. 19-495.
23. Lietuvos Respublikos Buto (individualaus gyvenamojo namo) šildymo išlaidų, išlaidų šaltam ir karštam vandeniui kompensavimo gyventojams, turintiems mažas pajamas, įstatymas // Valstybės žinios. 1999-04-23, Nr. 36-1062.
24. Lietuvos Respublikos Išmokų vaikams įstatymas // Valstybės žinios. 2004-06-03, Nr. 88-3208.
25. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės Žinios. 1992-11-30, Nr. 33-1014.
26. Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas // Valstybės žinios. 2006-11-30, Nr. 130-4889.
27. Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas // Valstybės žinios. 2011-12-20, Nr. 155-7353.
28. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, patvirtinti 2010 m. spalio 13 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1463 [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-04-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.socmin.lt/index.php?-1525314171>>.

29. Lietuvos Respublikos Socialinės paramos mokiniams įstatymas // Valstybės žinios. 2006-06-30, Nr. 73-2755.
30. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas // Valstybės žinios. 2006-02-11, Nr. 17-589.
31. Lietuvos Respublikos Valstybinio socialinio draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004-11-26, Nr. 171-6295.
32. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas // Valstybės žinios. 1999-07-09, Nr. 60-1945.
33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-2000 metų veiklos programa // Valstybės žinios. 1996-12-10, Nr. 120-2821.
34. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-2004 metų veiklos programa [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-03-04]. Prieiga per internetą: <http://www.lrv.lt/bylos/vyriausybes/po_1990_11_programa.pdf>.
35. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Socialinės paramos koncepcijos“ // Valstybės žinios. 1994 05 13, Nr. 36, 653.
36. Parsons, W. (2001). *Viešoji politika: Politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas*. Vilnius: Eugrimas.
37. Pieters, D. (1998). *Įvadas į pagrindinius socialinės apsaugos principus*. Vilnius: Eugrimas.
38. *Social justice, social protection and social security*. (2011). [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-03-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.issa.int/News-Events/News2/Social-justice-social-protection-and-social-security>>.
39. Socialinės apsaugos terminų žodynas (2000) [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-03-05]. Prieiga per internetą: <<http://sec.lt/pages/zodynas/1.htm>>.
40. *Socialinės apsaugos terminų žodynas*. (1999). Vilnius: PIF leidyba.
41. Spicker, Paul. (2008). *Social policy: themes and approaches* [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-02-02]. Prieiga per internetą: <<http://www2.rgu.ac.uk/publicpolicy/introduction/index.htm?CFID=63170625&CFTOKEN=80166905&jsessionid=503077d0a081312837ca365a213617432f3eTR>>.
42. Tartilas, J. (2005). *Socialinės saugos pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
43. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
44. Vaišvila, A. (2002). *Teisingumas: jo formos ir socialinė reikšmė (metodologinis aspektas)*. Jurisprudencija, 24(16).
45. Vaux A. (1988). *Social support: theory, research, and intervention*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-03-16] Prieiga per internetą: <<http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=28641275>>.

46. *Viešasis valdymas*. (2010). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
47. Žalimienė, L. (2004). *Socialinė politika ir pagyvenusių žmonių socialinė apsauga. Socialinė gerontologija. Ištakos ir perspektyvos*. Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas socialinio darbo institutas.

PRIEDAI

Interviu klausimai ekspertui

Bendri duomenys apie informantą: Akmenės rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriaus vedėja, 2012 m.

1. Informuotumas apie naująjį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Kas ir kaip informavo apie naująjį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą?

Visų pirma prasidėjo nuo šito, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija jį ruošė, siuntė. Mums būdavo siunčiami šio įstatymo projektai ir mes turėdavome pakomentuoti, įvertinti ir pateikti pasiūlymus, kas minėtame įstatyme, mūsų nuomone, yra gerai, kas blogai, ką norėtume naujo, o ką reiktų keisti. Taigi Piniginės socialinės paramos įstatymo projekto ruošimo eigoje mes jau žinojome, kad toks įstatymas bus, kad turės priimti jį, patvirtinti, bet kas ir kaip kada kol paruoš kol sutikrins su teisininkais, tai mes tuos projektus buvome jau kaip ir numatę, galėjom ginčytis kas tinka, o kas netinka.

1.2 Kaip susipažinote su naująja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka?

Kadangi dalyvavom Pinginės socialinės paramos įstatymo projekto ruošime, tai viso šito proceso eigoje Savivaldybė ir susipažino su naująja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka. O kai Seimas patvirtino minėtą įstatymą dar kartą jį nagrinėjom.

1.3 Kaip buvo rengiamasi bandomojo projekto įgyvendinimui?

Prieš nusprendžiant dalyvauti bandomajame projekte ir vykdyti savarankiškąją savivaldybės funkciją savivaldybėje vyko daug diskusijų ir pamąstymų. Kadangi su 2011 metų lygyje nustatyta pinigų suma skirta socialinei paramai finansuoti Savivaldybė turės „išgyventi“ ateinančius trejus metus (2012-2013-2014) atlikome tam tikrus skaičiavimus ar mums užtektų nustatytos lėšų sumos socialinei paramai išmokėti. Taip pat pasižiūrėjome socialinės paramos gavėjų kaitą, kiek jinai kinta ar mes galėtume sutaupyti, o gal lėšų net pritrūktų ir finansavimą socialinei paramai reiktų skirti iš Savivaldybės biudžeto, nes Akmenės rajone ištikrųjų labai daug socialiai remtinų asmenų ir išlaidos socialinei paramai gana nemažos. Pamastę ir paskaičiavę, kad vis dėl to gal nieko neprarasim dalyvauti bandomajame projekte. Aišku, čia buvo ir Mero iniciatyva ne tam kad kažką sutaupyti, bet labiau orientuotasi į tą socialinį teisingumą, kad socialinę paramą gautų tie asmenys, kam jos ištikrųjų reikia.

1.4 Ar ruošiantis įgyvendinimui pakako informacijos apie bandomąjį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą?

Taip, informacijos tikrai pakako. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nuolat bendradarbiavo su mūsų savivaldybe rengiant šį įstatymo projektą, teikėm mes savo pasiūlymus šio įstatymo projekto tobulinimui. Taip pat vyko ne vienas susitikimas su Socialinės apsaugos ir darbo ministru, kuriuose dalyvavo visų bandomojo projekto savivaldybių merai, tame tarpe ir mūsų meras. Ministras taip pat buvo atvykęs ir į mūsų savivaldybę.

1.5 Jūsų nuomone, ar pakankamai pasirengta naujosios tvarkos įgyvendinimui?

Manau, kad taip, pakankamai pasirengta. Pamąstyta, paskaičiuota ar užteks 2011 metų lygio lėšų, taip pat įvertinta socialinės paramos gavėjų kaita. Nebuvo taip, kad sumastė Savivaldybė ir eina, buvo ruožtasi tam bandomajam projektui. Beto dalyvaujam įgyvendinant savarankiškąją funkciją ne vien tik tam, kad sutaupyti, bet ir tam, kaip ir minėjau, kad Akmenės rajone socialinę paramą gautų tie asmenys, kam jos tikrai reikia.

2. Naujojo Pinginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos:

2.1 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

Kas be ko, kiek ateina žmonės nori to darbo, tik gaila, kad nevisada jo yra. Ši nuostata, kad žmogui bus mokama pašalpa jam dirbant bus paskatinimas. Nes žinot kaip yra tam paramos gavėjui nieko nereikia, o tam dirbančiam reikia lėšų ir nuvažuoti iki darbo vietos, ir nusipirkti kažkokį tai rubą, ir pietus pavalgyti. Dirbantis žmogus kad ir už pusę etato. kiekvieną dieną turi vienokių ar kitokių išlaidų, o tam paramos gavėjui praktiškai nieko nereikia. Tie papildomi pinigai mokami įsdarbinus padės jam lengviau integruotis į darbo rinką, įsidarbinti kad ir žmogus galės iš jų kompensuoti išlaidas kelionei iki darbo ir pan. Tikrai vertinu labai teigiamai.

2.2 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą, siekiant užkirsti kelią piknaudžiavimui socialine parama?

Šis socialinės paramos mažinimas dar nėra įsigaliojęs Akmenės rajone. Kadangi žmogus turi 12 mėnesių būti socialinės paramos gavėju, taigi šią nuostatą Savivaldybė taikys tik nuo kitų metų. Tas mažinamas įpareigoja žmogų ieškotis papildomų darbų, ar tai kokį verslo liūdijimą įsigyti. Skatina žmogų suktis iš tos situacijos, kad nebūti vien tik paramos gavėju ir nieko daugiau nedaryti. Pvz.: dabar gaunam iš Darbo biržos pažymas, kad asmuo atsisakė darbo su pateisinama priežastimi. Žinoma, tai gali būti liga ar invalidumo grupė, tačiau dažniausiai pasitaiko tokie įvairių formų piknaudžiavimo atvejai. Labai daug ateina jaunų žmonių, kurie patingi dirbti. Taigi tokia drausminanti nuostata tikrai nėra bloga, atvirkščiai pakeis visuomenės nuostatą, kad dirbti nereikia, nes galima gyventi ir iš pašalpų.

2.3 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Pirmoji mūsų patirtis įgyvendinant šią nuostatą rodo, kad nukentėjo daugiavaikės šeimos. Bet kokiu atveju tokių šeimų vaikams ir tos aprangos, ir tų batų reikia, o dabar tegaus po 70% pašalpos. Kažkada skaičiavome, kad 5 asmenų šeima remiantis šia nauja nuostata netenka 500Lt palyginus su senąja tvarka. Taip pat svarbu aspektas yra tai, kad naujuoju įstatymo vaiko pinigai (52Lt) įsiskaičiuoja į pajamas, ko anskčiau nebuvo. Tai ištikrųjų yra nuostolis daugiavaikėms šeimoms. Tačiau vis dėl to juk čia yra parama, ji negali būti ilgalaikė. Žinot kaip yra, aš Savivaldybėje dirbu jau 10 metų ir mūsų praktika rodo, kad jau ateina "pašalpininkų" karta. Kažkada tie vaikai buvo 14-15 m., o dabar baigę mokyklą jie ateina pas mus ir prašo pašalpos vietoj to, kad dėtų visas pastangas darbo susiradimui. Mano nuomone, taip yra todėl, kad vaikystėje tokie vaikai matė vienintelį pavyzdį mamą ar tėtį, kurie laukia mėnesio 20d., kada gaus pašalpą ir jokios motyvacijos ieškotis darbo. Žinoma, kaip pažiūrėsi, nukentės tos daugiavaikės šeimos šiek tiek, tačiau nereikia norėti visada gauti viską 100% ir gyventi iš valstybės. Socialinė parama skirta rėmimui, o ne ilgalaikiui naudojimuisi parama.

2.4 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Visų pirma ši nuostata paremta tuo, kad žmogui reikia gyventi čia ir dabar. Tačiau ne už pusės metų, jam dabar reikia pinigų pragyvenimui. Taip pat vieni žmonės gauna išeitines, kitiems, turintiems stažą asmenims, darbo birža pusę metų moka tam tikrą sumą pinigų. Tačiau reikia nepamiršti, kad ne visi yra vienodi ir lygūs, yra žmonių, kurie nieko neturi, darbo stažo neturi, galbūt jiems nepakanka gebėjimų pasirūpinti savimi ir pan., tai iš kur tada reikia tokiam žmogui pragyventi. Į šią nuostatą buvo pažvelgta daugiau, plačiau, remiantis Europos patirtimi nuspręsta, kad žmogui reikia gyventi ne už 6 mėnesių, o čia ir dabar. Iš dalies ši nuostata būtų kaip ir gera, tačiau atsirado tokių, kurie pradėjo piknaudžiauti šia nuostata. Labai daug tokių, kurie prisiregistravo darbo biržoje sausio mėnesį, paramą gauną tris mėnesius nuo registracijos pradžios, o kovą ar balandį išsiregistruoja, tačiau po kelių dienų vel prisiregistruoja ir tampa tarsi naujais paramos gavėjais. Savivaldybė pamačiusi tokį piknaudžiavimo protrukį nusprendė, kad žmonės turi išlaikyti buvimo darbo biržoje tęstinumą, o ne pamesti šią teisę kada patogu. Taigi, įtvirtinome 3 mėnesių laikotarpio registraciją darbo biržoje, tikrai po jo asmuo galės gauti piniginę socialinę paramą. Aišku, ši nuostata netaikoma asmenims išvis pirmą kartą registruojantis darbo biržoje.

2.5 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

Getai vertinu. Jeigu pas mane viskas gerai, aš esu paramos gavėjas, aš turiu būti, ir namuose, ir įsileisti socialinius darbuotojus tikrinimui. Kodėl reikia piktintis. Kaip mes sakome, jūs, paramos gavėjai, sėdite namuose, vieną kartą per tris mėnesius ateinate tvarkytis dokumentų socialinei paramai gauti ir tiek. O paramą gaunate iš valstybės, todėl reikalavimas leisti patikrinti jūsų gyvenimo sąlygas yra visiškai logiškas. Jeigu asmuo prašo paramos, reiškia jisai neturi jokių kitų pragyvenimo šaltinių ir yra išbandęs visas kitas priemones gyvenimui be valstybės paramos, todėl ir neturėtų dėl ko piktintis kai patikrinama ar jis teisingai gauna paramą.

2.6 Kaip vertinate Seniūnijų įtraukimą į socialinės paramos teikimo procesą t.y. kad jose sudarytos socialinės paramos teikimo komisijos? Ar tokios komisijos turi pakankamai kompetencijų teikti rekomendacijas dėl socialinės paramos skyrimo, neskystimo ir pan?

Labai teigiamai vertinu Seniūnijų įtraukimą į socialinės paramos teikimo procesą. Todėl, kad pagal ankstesnę tvarką, asmuo patekęs tam tikrus dokumentus pagal įstatymą turėdavo teisę gauti socialinę paramą, tai mes ją ir skirdavome žmogui. Tiesiog paisėme įstatymo nuostatų. O dabar, vykdant savarankiškąją funkciją, mes turime teisę patikrinti ar žmogus pagrįstai gauna socialinę paramą. Manau, kad tokios komisijos labai reikalingos, nes jos pažįsta savo gyventojus, žino situaciją ir gali teisingai priimti sprendimus dėl piniginių socialinės paramos teikimo.

2.7 Jūsų nuomone, ar socialinės paramos teikimo komisijos padės sumažinti piknaudžiavimą socialinę paramą? (išsiaiškinti atvejus, kai socialinę paramą asmuo gauna neteisingai nurodęs informaciją apie gyvenamąją vietą, materialinę padėtį ir pan.)

Socialinės paramos komisijos išsiaiškina nemažai atvejų žmonės deklaruoja skirtingas gyvenamąsias vietas, tačiau gyvena kartu, kaip sugyventiniai ir džiaugiasi 100% socialine pašalpa. Tokiais atvejais parama nebeteikiama. Mes tikėjomės žmonių pasipiktinimo tokiu tikrinimu, tačiau paradoksalu, bet žmonės patys pradėjo pranešinėti atvejus, kai žmonės gyvena kartu, turi kažkokių papildomų pajamų ir pan.

2.8 Kokie pasikeitusio piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumai?

*Jeigu iš gyventojų pusės pažiūrėjus, pagrindinis minusas tas, kad neprisiteisę elementų asmenys kompensacijos gauti negalės, o pinigine socialinė parama tik vaikų dalis. Bet ir vėl galima sakyti, kam pinigine socialinė parama – visiems tiems, kurie yra išnaudoję visas kitas pajamų gavimo galimybes. Jeigu žmogus nesugebėjo ar patingėjo susitvarkyti dokumentus dėl alimentų, tai toks asmuo ir tegaus tą vaikų dalies pinigine socialinę paramą. **O gyventojai nesipiktina dėl tokios tvarkos? Galbūt jie neturi pinigų, kad eiti į teismus ir prisiteisinėti alimentus?** Na matote, mes kai jau žinojome jog keisis tvarka ir bus tokia įstatymo nuostata, pranešinėjome žmonėms, jog reikia susitvarkyti visus dokumentus dėl vaikų išlaikymo. **Kaip tai darėte?** Kai ateidavo socialinės paramos gavėjai tvarkyti dokumentų dėl paramos gavimo paaiškindavome, kad jūs privalote kreiptis į Vaikų išlaikymo fondo administratorių, susitvarkyti visus dokumentus, nes kitaip įsigaliojus naujai tvarkai neteksite pašalpos. Netgi liepdavome jiems pasirašyti, kad žinote apie būsimą pasikeitimą, prašėme parašyti kada kreipsitės tvarkyti dokumentus ir pan. tam tikslui, jog neiškiltų nesusipratimų, kad apie tai nebuvo nieko girdėję. Tačiau susidūrėme su žmonių abejingumu, dažniausiai sakydavo, kad „Mums dabar gerai, mes gauname pašalpą ir mums nieko nereikia“. Po naujų metų ateina žmonės ir prašo pašalpos, piktinasi kodėl jos negauna, kai pakeliame dokumentus ir parodome, jog pasirašėte, kad tvarkysitės dokumentus dėl vaikų išlaikymo ir pan., tačiau to nepadarėte. Išties tėvams trūksta atsakomybės šiuo atveju, jeigu jie gauna socialinę paramą, tai tegul noriai išnaudoja ir visas kitas galimybes.*

2.9 Kokie pasikeitusio piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumai?

Kaip Savivaldybė pagrindinius privalumus matome tame, kad socialinė pašalpa diferencijuojama. Vienas gyvenantis asmuo dabar galės gauti 100% socialinę pašalpą. Taip didelis pliusas tame, jog padidėjo kompensuojamieji naudingąjo būsto ploto ir karšto bei šalto vandens normatyvai.

Anksčiau vienas gyvenantis žmogus kompensaciją galėdavo gauti už 38 kv. metrus, o dabar gaus už 50 kv. metrų. Nemažai mes turim tokių pensininkų, kurie gyvena po vieną ir gauna ne itin didelis pensijas, tai šita įstatymo nuostata tikrai palengvins jų gyvenimą. Taip pat sutrumpėjęs registracijos darbo biržoj terminas gyventojų atžvilgiu labai teisingas. Visas šias įstatymo nuostatas vertiname teigiamai, nes jos įpareigoja žmones ieškoti pragyvenimo šaltinio ir tam išnaudoti visas galimybes. Tokia griežtesnė ir šiek tiek drausimanti tvarka padės vykdyti socialinį teisingumą ir pašalpas skirti tiems, kuriems jų ištikrųjų reikia.

2.10 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti pasikeitusį piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą? Ką keisti?

Kaip Savivaldybė šio įstatymo tobulinimui mes priėmėme keletą papildomų punktų. **Kokie tai pakeitimai?** Pagrindiniai tai, kad asmenys, kurie registruoti darbo biržoje ir įsigiję verslo liūdijimus, pusę metų papildomai gaus 30% socialinės pašalpos mokėtos per praėjusius 12 mėnesių jei per tą laiką nesikreipė dėl socialinės paramos. Pastebėjus jog piknaudžiaujama registracija darbo biržoje siekiant pasinaudoti socialine parama, papildėme įstatymo nuostatą ir įvedėme 3 mėnesių registracijos laikotarpį darbo biržoje. Tai reiškia, kad asmuo nutraukęs registraciją darbo biržoje, pakartotinai dėl socialinės paramos galės kreiptis tik po 3 mėnesių. Taip pat pakeitėme, jog kompensaciją už kietą kurą asmenys gaus tada, kai pateiks sąskaitą faktūrą už nupirktą kurą. O anksčiau žmogus vos tik paprašęs tokios kompensacijos iškart ją gaudavo ir mes jau nebežinodavome ar tie pinigai būdavo panaudoti pagal paskirtį. Tokiu pakeitimu užsitikrinome, kad pinigai būtų panaudoti tam skirtam tikslui. Tvarkos aprašą papildėme dar viena nuostata, kad asmeniui, kuris nuo 2012 m. nemoka vietinės rinkliavos mokesčių už komunalinių atliekų tvarkymą, socialinės paramos neskirti. Taip pat 50% sumažinome socialinę pašalpą tų tėvų atžvilgiu, kurių vaikai ar vaikas neauga šeimoje t.y. jie yra pas globėjus, vaikų globos ar kūdikių namuose. Visi šie mūsų inicijuoti tvarkos aprašo papildymai rodo, kad dar yra kur tobulinti įstatymą, jie galėtų papildyti ir patį piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą.

3. Naujojo piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono savivaldybės eksperimentas):

3.1 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?

Tikrai teigiamai vertinu tokį sprendimą. Todėl, kad augantis socialinės paramos gavėjų skaičius ir vis auganti išlaidų socialinei paramai suma davė signalaus, kad kažkas yra ne taip, kad reikia sureguliuoti socialinės paramos teikimą ir atsižvelgti ar ji teikiama teisingai. Pirmieji mėnesiai, įgyvendinant naująją tvarką parodė, kad sprendimas dalyvauti bandomajame projekte tikrai teisingas. Paitkrinus socialinės paramos gavėjų gyvenimo sąlygas, pastebėjome, kad daug kam iš jų socialinė parama nebegali būti teikiama arba turi būti sustabdyta. **Kodėl?** Dažniausiai pasitaikantys atvejai tai nustatyti papildomi pajamų šaltiniai ir „neoficialūs“ sugyventiniai.

3.2 Kaip pasikeitė Akmenės rajono savivaldybės funkcijos nusprendus dalyvauti eksperimente įgyvendinant naująjį piniginių socialinės paramos įstatymo modelį?

Pagrindinis pasikeitimas tas, kad padaugėjo darbo ir dokumentacijos, ypač socialiniams darbuotojams. Dabar socialiniai darbuotojai turi eiti tikrinti socialinės paramos gavėjus, surašyti buities tyrimo aktus. Dar viena iš savivaldybės funkcijų, tiksliau Savivaldybės administracijos direktoriaus, tai socialinės paramos teikimo komisijų ir jo veiklos nuostatų tvirtinimas. Savivaldybės administracijos direktorius taip pat tvirtina šios komisijos sudėtį bei skiria pirmininką. Pasikeitus tvarkai, Savivaldybės administracija turi išnagrinėti Seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijų pateiktas rekomendacijas dėl socialinės paramos teikimo, neteikimo ar sustabdymo. Remiantis rekomendacijomis nusprendžiame teikti ar neteikti socialinę paramą. Čia tokie smulkūs darbai, kurie sudaro vieną naujausią ir pagrindinę Savivaldybės funkciją t.y. savarankiškai skirstyti piniginę socialinę paramą.

3.3 Kokia pirmoji patirtis pradėjus įgyvendinti naująją piniginių socialinės paramos teikimo tvarką? Teigiama patirtis. Matome pagrindinį tikslą motyvuoti žmones stengtis kuo mažiau naudotis ta valstybės parama. Tačiau, kaip ji toliau pasiteisins dar sunku spręsti, reikia daugiau laiko, tačiau

šiuo metu esame patenkinti sumažėjusiais socialinės paramos gavėjų skaičiais ir sumažėjusiomis išlaidomis socialinei paramai.

3.4 Kokių privalumų matote naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime? *Pagrindinis privalumas tas, kad vykdant savarankiškąją funkciją savivaldybė turėjo teisę prisiimti ką Savivaldybės administracija galės daryti administruodama socialinę paramą. Taigi, mes pasitvirtinome socialinės paramos teikimo komisijas, kurios tikrina socialinės paramos gavėjų gyvenimo sąlygas ir Savivaldybei teikia rekomendacijos skirti ar neskirti socialinę paramą.*

3.5 Kokių trūkumų matote naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime? *Mero pastebėjimu susidūrėme su spraga, kad nėra aukštojo mokslo studentų registro. Tarkim, 24-25 m. žmogus mokosi stacionare, jis turi teisę gauti pašalpą, nes pajamų neturi. Bet pasirodo, neina jis į tas paskaitas, dirba, o dokumentas visiems metams išduotas Didesniems įgyvendinimo trūkumams išsiaiškinti mums reikėtų daugiau laiko. Šiuo metu dar tvirtinamės įvairius Piniginės socialinės paramos tvarkos aprašo papildymus, kitus teisės aktų. Šiai dienai mes matome privalumus. Naujoji tvarka motyvuoja ir skatina žmogų nebegyventi iš pašalpų, o naudotis socialine parama tik tada, kai jos ištikrųjų reikia.*

3.6 Kokie būtų Jūsų pasiūlymai naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinimui tobulinti?

Pakolkas įgyvendinimas vyksta sklandžiai. Glaudžiai bendradarbiaujame su seniūnijomis, bendruomenėmis, seniūnijose sudarytomis komisijomis. Patvirtintos aiškos komisijos veiklos nuostatos, kurios reglamentuoja jų kompetenciją, todėl kažkokių nesklandumų nekyla.

Interviu klausimai ekspertui

Bendri duomenys apie informantą: Kruopių seniūnijos seniūnė, 2012 m.

1. Informuotumas apie naująjį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Kas ir kaip informavo apie naująjį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą? (apie tai kad Akmenė dalyvauja eksperimentiniame projekte)

Visų pirma buvo suorganizuoti net keli pasitarimai Akmenės rajono savivaldybėje. Juose dalyvavo Socialinės apsaugos ir darbo ministras, meras, Akmenės rajono seniūnijų seniūnai. Po to pats Akmenės raju savivaldybės meras lankėsi mūsų seniūnijoje pateikė savivaldybės veiklos ataskaitą ir pristatė eksperimentinį projektą ne tik mums, seniūnijos atstovams, bet ir gyventojams.

1.2 Kaip susipažinote su nauja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka?

Minėtų pasitarimų metu susipažinome su nauja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka. Visiems seniūnams buvo papakota kaip keisis seniūnijos veikla ir kokias naujas funkcijas seniūnija turės vydyti. Dar ir dabar kiekvieną mėnesį Akmenės rajono savivaldybėje vyksta susirinkimai, kurių metu aptariame išibėgėjusį eksperimentą, kaip sekasi įgyvendinti naująją tvarką, kokius pokyčius pastebime ir pan.

1.3 Ar pakako informacijos apie naująją tvarką?

Taip, pakako informacijos. Minėti susitikimai su valdžios atstovais būdavo gana išsamūs ir aiškūs. Juose galėdavome pateikti savo pastebėjimus ir siūlymus.

1.4 Jūsų nuomone, ar pakankamai pasirengta naujosios socialinės paramos teikimo tvarkos tvarkos įgyvendinimui?

Tikrai pakankamai. Mūsų seniūnija gavo pakankamai informacijos apie pasikeitusią tvarką. Jau prieš pradėdant įgyvendinti eksperimentinį modelį buvome informuoti, jog seniūnijoje turėsime sudaryti socialinės paramos teikimo komisijas. Tai visiškai nauja seniūnijos funkcijas. Kai prasidėjo pats įgyvendinimas naujosios tvarkos tai mums nebuvo naujiena, žinojome kaip tai palies seniūnijos funkcionavimą.

2. Naujojo Pinginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos:

2.1 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

Mano nuomone, tikrai skatins įsidarbinimą. Todėl, kad iki šiol asmuo pradėjęs dirbti netekdavo pašalpos, o darbdavys tam žmogui pasiūlydavo tik minimalų atlyginimą. Dažnai žmogus suskaičiavęs išlaidas kelionei į darbą, pragyvenimui, nusprendė, kad pradėjęs dirbti jam prireiktų kur kas daugiau pajamų, taigi ir net nepradėdavo dirbti. O dabar ta skiriama papildoma pašalpa pridės papildomų pajamų ir motyvuos žmones dirbti.

2.2 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą, siekiant užkirsti kelią piknaudžiavimui socialine parama?

Na ši nuostata Akmenės rajone įsigalios tik nuo kitų metų, bet manau, kad ji labai teisinga. Jau senai reikėjo tokią nuostatą priimti ir neleisti žmonėms tapti ilgalaikiais socialinės paramos gavėjais.

2.3 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Remiantis mūsų seniūnijos patirtimi galiu pasakyti, kad toks socialinės pašalpos diferencijavimas labiausiai nuskriaus daugiavaikes šeimas, jų pajamos žymiai sumažės. O tie vieni gyvenantys asmenys gaus dar didesnę socialinę paramą. Negalėčiau tokiai nuostatai visiškai pritarti.

2.4 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Gyventojai greitai sugebėjo pasinaudoti šia įstatymo nuostata ir pradėjo piknaudžiauti socialine parama. Jie prisiregistruoja darbo biržoje tik tam, kad gautų pašalpą, o po to vėl išsiregistruoja. Tačiau Akmenės rajono savivaldybė pastebėjusi tokią tendenciją ėmėsi veiksmų ir nusprendė įteisinti 3 mėnesių registracijos darbo biržoje būtinybę, jeigu tokia registracija jau buvo pertraukta. **Kaip vertinate tokį pakeitimą?** Išties tai labai teisingas pakeitimas, labai gerai, kad Savivaldybė stebi vykstančius procesus, bendradarbiauja su darbo birža ir ieško kaip dar patobulinti naująją tvarką. Esu girdėjusi ir tokių atvejų, kai žmogus prisiregistruoja darbo biržoje ir išvažiuoja į užsienį, o socialinę pašalpą gauna tris mėnesius. Grįžęs vėl padaro tą patį. Mano, nuomone, tokia pataisa buvo būtina.

2.5 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

Labai teigiamai vertinu. Toks tikrinimas yra būtinas, nes paskutiniu metu gyventojai sugebėdavo ir dirbti, ir dar gauti socialines pašalpas. Nematau čia nieko blogo tikrinti gyvenimo sąlygas. Taigi jei žmogus teisėtai ją gauna, jis ir nebijos tokio tikrinimo. O jei atvykus į namus negalima rasti socialinės paramos gavėjo, kyla mintis, kad jis turi kitokios veiklos, galbūt kažkur uždarbiauja. Vieną, antrą ar trečią kartą neradus žmogaus namuose socialinė parama jam nebeteikiama. Viskas čia labai teisinga, juk jei nori gauti paramą iš valstybės, tai turėk ir atsakomybės sudaryti sąlygas patikrinti kaip tu gyveni, ar neturi papildomų pajamų ir pan.

2.6 Ką manote, ar socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas Seniūnijoje padės sustabdyti piknaudžiavimą socialine parama t.y išsiaiškinti atvejus kai socialinę paramą gauna asmenys neteisingai nurodę duomenis apie savo gyvenimo sąlygas, materialinę padėtį ir pan?

Ne tik, kad padės, bet jau ir padeda. Aš pati esu socialinės paramos teikimo komisijos pirmininkė ir matau, kaip ši komisija funkcionuoja. Labai gerai, kad ši komisija sudaryta iš bendruomenės narių, seniūnaičių, socialinių darbuotojų. Todėl, kad taip atsakomybė dėl sprendimo teikti ar neteikti socialinę paramą padalijama tarp komisijos narių, o ne kokiam vienam žmogui. Pasitardami, kartu važiuodami tikrinti gavėjų gyvenimo sąlygas galime teisingiau priimti atitinkamus sprendimus ir, manau, žmonės dėl to nekylą abejonių. Juk ne vieno žmogaus nuomone, nuspręsta teikti ar neteikti tą paramą.

2.7 Su kokiomis problemomis savo veikloje susiduria socialinės paramos teikimo komisija? Ką reikėtų keisti, tobulinti?

Bent jau pakolkas komisija nesusidūrė su jokiais sunkumais. Turim savo veiklos nuostatus, kuriais ir vadovaujamės savo veikloje. **O ar žmonės nesipiktina, kad komisijos nariai važinėja į jų namus ir tikrina?** Na tokių akivaizdžių pasipiktinimų tikrai nesulaukėme. Mūsų seniūnija yra nedidelė, pažįstame savo žmones, o jie pažįsta mus ir noriai įsileidžia į namus. Beto mūsų komisiją sudaro ir kitų seniūnijos kaimų seniūnaičiai, bendruomenės pirmininkai, taigi ir į kitą gyvenvietę nuvažavus nesusiduriame su problemomis, kad žmonės nenorėtų įsileisti mūsų ir pan.

2.8 Kokie pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumai?

Mano nuomone, pagrindinis trūkumas, kad tie pinigai iš socialinės paramos panaudojami netinkamai. Daug asmenų juos išleidžia girtavimui. Aišku, skiriame tada paramą ir maisto kortele. Tačiau, tas mėgstantis išgerinėti žmogus vistiek randa, kaip prisisukti ir paima prisiperka produktų, o juos kur nors parduoda pigiau ir vėl turi grynųjų už kuriuos perka alkoholį. Turbūt sunkiausia sukontroliuoti tos pašalpos panaudojimą tinkamai.

2.9 Kokie pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumai?

Pagrindiniai privalumai tai griežtesnė piniginės socialinės paramos teikimo tvarka ir tai, kad sutaupyta lėšas savivaldybė galės pasilikti ir panaudoti visuomenės reikmėms. Pavyzdžiui mūsų seniūnijoje gatvės būna apšviestos tik porą žiemos mėnesių, nes nėra pinigų. O dabar meras prižadėjo, kad sutaupytų lėšų dalį skirs mūsų seniūnijos gatvių apšvietimui. Taip lėšos skiriamos visuomenės poreikiams, o ne vien tik tai socialiai remtinų, kurie visą gyvenimą valstybės parama ir tesinaudoja. Taip pat gerai, kad socialinės paramos gavėjai turi atidirbti visuomenei naudingų

darbų 20 val. per mėnesį. Darbo birža pirmiausia mums tokius asmenis ir siunčia. Mūsų seniūnijoje jei šienauja pievas, tvarko parko teritoriją, prižiūri kapinaites. Taigi dar vienas plusas, gražėja mūsų miestelis

2.10 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti pasikeitusį pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą? Ką keisti?

*Mano nuomone, trūksta bendradarbiavimo su kitomis institucijomis. **Ka turite omenyje?** Tai, kad sunku nustatyti ar rajone gyvenantis asmuo, nedirba mieste. Tokiu atveju reikia ypatingai glaudaus bendradarbiavimo su kitomis institucijomis. Beja kaip minėjau, kad pasitaiko atveju, kai žmogus dirba užsienyje, bet sugeba Lietuvoje gauti socialinę pašalpą. Reiktų glaudesnio ryšio ir su ES šalimis, juk esame šios sąjungos nariai. Taigi ir duomenys apie jų šalyje dirbančius Lietuvos piliečius turėtų pasiekti mus, kad galėtume išvengti tokių piknaudžiavimo socialine parama atvejų.*

3. Naujojo pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono savivaldybės eksperimentas):

3.1 Kaip seniūnija įtraukiama į socialinės paramos teikimo procesą?

Seniūnija dalyvauja socialinės paramos teikimo procese per socialinės paramos teikimo komisijas. Pačiai seniūnijai pavesta sudaryti šią komisiją, tik tvirtinama ji Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu. Taip mūsų seniūnija įtraukiama ir per socialinės paramos gavėjų visuomenei naudingų darbų atidirbinėjimą. Tokį atėjusį žmogų mes užregistruojame, sudarome su juo darbo sutartį ir nustatome kaip jis atidirbs tas priskirtas 20 val. Dažniausiai praktikuojame, kad atėjęs dirbti žmogus per vieną savaitę ir atidirbtų visas valandas. Aišku, būna atveju, kad žmogus net neateina arba ateina vieną kartą ir daugiau nesirodo, tada jau imamės mums priskirtų teisių ir nutraukiame pašalpos mokėjimą.

3.2 Kaip pasikeitė seniūnijos veikla/funkcijos pradėjus įgyvendinti naują pinigines socialinės paramos teikimo modelį? Kokias naujas funkcijas įgavo seniūnija?

Pagrindinė naujovė yra socialinės paramos teikimo komisijos, kurių iki šiol nebūdavo. Dabar seniūnija turi teisę tikrinti ar žmogus teisingai gauna socialinę paramą. Taigi ir darbo padaugėjo, ir dokumentacijos. Turime ne tik nuvažiuoti ir tikrinti, kaip gyvena žmonės, bet ir surašinėti buities tyrimo aktus, išnagrinėjus juos, užpildyti rekomendacijas ir teikti jas Savivaldybei.

3.3 Kokia pirmoji patirtis pradėjus įgyvendinti naująją pinigines socialinės paramos teikimo tvarką? Kas pasikeitė?

Na ta pirmoji patirtis, manau teigiama. Atskleidėm atvejų, kai socialinę paramą žmonės gaudavo neteisėtai, jiems paramos teikimą sustabdėme. Teko susidurti ir su tokiomis situacijomis, kad pasikeitus tvarkai, nemažai asmenų prarado teisę į socialinę paramą, nes nėra pajėgūs pasirūpinti savimi: nuvažiuoti prisiregistruoti darbo biržoje, nėra susitvarkę vaikų išlaikymo ir pan. Stengiamės tokiems asmenims padėti susitvarkyti dokumentus, net nuvežame į darbo biržą, kad neprarastų tos teisės į socialinę paramą, nes jiems ji ištikrųjų yra reikalinga.

3.4 Kokių privalumų matote naujojo pinigines socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime?

Pagrindinis privalumas, kad sprendimas dėl socialinės paramos teikimo yra „nuleistas“ į žemiausią lygmenį t.y. seniūniją. Manau tai teisinga, nes ištikrųjų mes geriausiai žinome savo žmones ir socialinę situaciją miestelyje, todėl teisingai galime priimti sprendimus dėl socialinės paramos teikimo.

3.5 Kokių trūkumų matote naujojo pinigines socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime?

Gal ateityje ir iškils kokių problemų ar trūkumų, tačiau šiuo metu viskas vyksta sklandžiai. Glaudžiai bendradarbiaujame su savivaldybe, bendruomene ir jokių sunkumų nekylo. Galbūt reiktų daugiau laiko, kad galėtumėme nurodyti trūkumus.

3.6 Kokie būtų Jūsų pasiūlymai naujojo pinigines socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinimui tobulinti?

Pakolkas sunku spręsti. Dabar naujoji tvarka įgyvendinama sklandžiai. Gal metų pabaigoje ir galėsime pasakyti, ką reiktų tobulinti.

3.7 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?

Labai teigiamai vertinu, nes manau, kad reikėjo griežčiau reglamentuoti socialinės paramos teikimą. Ta vyraujanti nuomonė, kad galima gyventi iš pašalpų rodė jog valstybės paramai teikiama be tikslo, be jokio skatinimo įsidiarbinti. O įgyvendinant naują tvarką žmonės tapo kur kas labiau motyvuoti.

Interviu klausimai ekspertui

Bendri duomenys apie informantą: Kruopių Seniūnijos seniūnaitis, 2012 m.

1. Informuotumas apie naują Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Kaip buvote informuotas apie naują piniginės socialinės paramos įstatymo modelį? Kas Jums suteikė informacijos apie naują tvarką?

Seniūnė informavo. Buvo surengtas susirinkimas, kurio metu pristatytas naujasis socialinės paramos įstatymas.

1.2 Ar pakanka informacijos apie naują piniginės socialinės paramos teikimo tvarką? Ar žinote kas pasikeitė?

Taip, manau, kad pakanka informacijos apie naują tvarką. Esu socialinės paramos teikimo komisijos narė ir žinau kaip veikia naujoji tvarka, kokie pakeitimai ir pan.

1.3 Jūsų nuomone, ar pakankamai pasirengta naujosios socialinės paramos teikimo tvarkos įgyvendinimui?

Manau, kad pakankamai pasirengta. Visi buvo informuoti apie tai kas, kaip pasikeitė ir kas naujo bus. Socialinės paramos komisija susipažino su savo veiklos nuostatais, taigi žinome, kokia mūsų kompetencija, kaip turime spręsti įvairius klausimus susijusius su socialinės paramos teikimu.

2. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos:

2.1 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

Manau, kad skatins. Žmonės bus motyvuoti dirbti.

2.2 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą, siekiant užkirsti kelią piknaudžiavimui socialine parama?

Labai teigiamai vertinu šią nuostatą. Kodėl taip manote? Na aksčiau žmonės galėjo naudotis socialine paramą tiek kiek norėdavo, jie net negalvojo ieškotis darbo, nes buvo patogų gauti pašalpą ir sėdėti namuose.

2.3 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Pritariu šiam socialinės pašalpos diferencijavimui. Nemanau, kad šeimų pajamos nuo to labai nukentės. Beto, juk svarbiausia, kad parama turi padėti išgyventi, o ne užtikrinti ilgalaikių pajamų.

2.4 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Manau gerai, nes iš kažko tie asmenys turi gyventi.

2.5 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

Labai gerai, nes pasitaiko atveju, kad žmonės turi kitų pajamų, o socialinę pašalpą vistiek gauna.

2.6 Koks socialinės paramos gavėjų požiūris į pasikeitusią tvarką?

Dalis gyventojų yra pasipiktinę, kad socialinės paramos teikimo komisija lankosi jų namuose, tikrina gyvenimo sąlygas. Kiti net nenori įsileisti, skundžiasi, kad pažeistas jų privatumas. Tačiau, mano nuomone, jei žmogus jau gauna paramą iš valstybės, tai tegul ir nepyksta, jog tikrinamos jo gyvenimo sąlygos.

2.7 Ką manote, ar socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas Seniūnijoje padės sustabdyti piknaudžiavimą socialine parama t.y išsiaiškinti atvejus kai socialinę paramą gauna asmenys neteisingai nurodę duomenis apie savo gyvenimo sąlygas, materialinę padėtį ir pan?

Žinoma, kad padės. Geriau tokia komisija, nei atsakomybė ant vieno žmogaus pečių, kuris nuspręstų teikti ar neteikti socialinę paramą. Manau, ir patys gyventojai kitaip žiūri į tokį žmonių kolektyvą, kuris reglamentuotai turi teisę tikrinti gavėjų gyvenimo sąlygas. O anksčiau tai niekas

netikrindavo, galima sakyti žmogus gaudavo paramą ir laisva valia galėdavo gauti nelegalių pajamų, jo niekas nekontroliuodavo. O dabar jau kitaip, jau žmonės bijos, kad nebūtų pakviesti į komisiją pasiaiškinti kilus įtarimam. Jie žino, kad socialinė parama komisijos rekomendacija gali būti nebeteikiama.

2.8 Jūsų nuomone, su kokiomis problemomis savo veikloje susiduria socialinės paramos teikimo komisija? Ką reikėtų keisti, tobulinti?

Daugiausiai susiduriame su žmonių melavimu, neigimu, kad pvz.: gyvena vienas, o ištikrųjų gyvena su sugyventiniu. Atvažiavę patikrinti randam sugyventinį, žmogus sako, kad jis čia negyvena, o kaip įrodyti, kad gyvena. Sunku įrodyti tokius dalykus, taigi remiamės nuomone.

2.9 Kokie pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumai?

Manau, kad trūkumas yra komisijos veikloje, labai sudėtinga tik lankantis namuose nuspręsti teikti ar neteikti socialinę paramą. Sunku įrodyti, ar žmogus gyvena vienas, nebūnam mes visada to gavėjo namuose. Sunku susekti kas kur dirba nelegaliai. Praktiškai viskas yra sprendžiama pasigrindžiant nuomonės principu.

2.10 Kokie pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumai?

Privalumas ta sugriežtinta tvarka ir numatytas pašalpos mažinimas.

2.11 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą? Ką keisti?

*Sunku pasakyti, manau reikėtų daugiau laiko, kad įvertinti ką reikėtų keisti. Pakolkas tos įstatymo nuostatos man atrodo teisingos. **O kodėl?** Jos griežčiau įpareigoja tą paramos gavėją ir netgi motyvuoja, tai labai gerai. O anksčiau taigi išvis jiems laisvė buvo, gaudavo pašalpą ir dar puikiai sugebėdavo dirbti.*

3. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono eksperimentas):

3.1 Kaip pasikeitė seniūnijos veikla/funkcijos pradėjus įgyvendinti naują piniginės socialinės paramos teikimo modelį? Kokias naujas funkcijas įgavo seniūnija?

Pagrindinė naujovė seniūnijoje yra tos sudarytos komisijos.

3.2 Kaip Jūs įtraukiamas į socialinės paramos teikimo procesą?

Aš esu socialinės paramos teikimo komisijos narė. Dalyvauju socialinės pašalpos teikimo procese. Važiuoju kartu su kitais komisijos nariais tikrinti gavėjų gyvenimo sąlygas.

3.3 Kokių pastebėjimų turite pradėjus įgyvendinti naująją piniginės socialinės paramos teikimo tvarką? Kas pasikeitė?

Pastebėjau, kad dabar parama teikiama tikslingiau.

3.4 Kokių privalumų matote naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime? Įgyvendinime tai pagrindinis privalumas, kad sukūrė tas komisijas seniūnijose. Jos kur kas efektingiau galės prižiūrėti ir nuspręsti dėl socialinės paramos teikimo.

3.5 Kokių trūkumų matote naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime?

Mano nuomone, pagrindinis trūkumas tai, kad mes, socialinės paramos teikimo komisijos nariai, turime dirbti ir tikrinti žmonės vos ne gandy lygyje. Jeigu koks kaimynas griežia dantį ant kito kaimyno, prisako nebūtų dalykų, mes tuoj pat išsikviečiame tą žmogų pasiaiškinti arba važiuojame pas jį patį į namus. Patikrinti patikrinimą, surašom buities tyrimo aktą, bet kai išvažiuojame tai nežinome, ar neateis pas tą žmogų sugyventinis ir pan.

3.6 Kokie būtų Jūsų pasiūlymai naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinimui tobulinti?

Gal būtų gerai, jeigu socialinės paramos teikimo komisijoje būtų griežtai reglamentuota, ką daryti jei nerandi žmogaus namie, iš karto atimti pašalpą, ar dar plaukti poros kartą. Dabar tai palikta spręsti patiems komisijos nariams savo nuomonės pagrindu. Todėl, tikėtina, kad gali kilti neašrumų ir nesusikalbėjimo.

3.7 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?
Taip, pritariu. Manau dalyvavimas eksperimentiniame modelyje labai naudingas. Kodėl? Pagrindinis plusas, mano nuomone, kad parama bus teikiama tikslingiau ir sumažės pašalpininkų skaičius.

3.8 Kaip Jūs manote, ar reiktų toliau įgyvendinti naująją tvarką, o gal grįžti prie senosios tvarkos?
Manau, kad reiktų toliau tęsti naujosios tvarkos įgyvendinimą.

Interviu klausimai ekspertui

Bendri duomenys apie informantą: Kruopių Seniūnijos bendruomenės pirmininkė, 2012 m.

1. Informuotumas apie naująjį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Kaip buvote informuotas apie naująjį piniginės socialinės paramos įstatymo modelį? Kas Jums suteikė informacijos apie naująją tvarką?

Seniūnė informavo. Buvo seniūnijoje surengtas susirinkimas ir papasakota apie naujoves.

1.2 Kaip susipažinote su naująją piniginės socialinės paramos teikimo tvarką?

Į naują tvarką labiau gilinausi, kai paaikškėjo jog busių socialinės paramos teikimo komisijos narė. Tada domėjausi spaudoje pateiktais įvairiais pranešimais apie naująją tvarką, taip pat vyko diskusijos su seniūnė, kurių metu kalbėjom apie socialinės paramos naujoves.

1.3 Ar pakanka informacijos apie naująją piniginės socialinės paramos teikimo tvarką? Ar žinote kas pasikeitė?

Taip manau, kad pakanka. Bent jau mano, seniūnijos atžvilgiu, mes žinome kas ir kaip pasikeitė. Tačiau teko pastebėti, kad gyventojai dar nelabai susipažinę su naująją tvarką ir ne visi žino, kad yra pakeitimų.

1.4 Jūsų nuomone, ar pakankamai pasirengta naujosios piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos įgyvendinimui?

Manau pakankamai.

2. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos:

2.1 Jūsų nuomone, pasikeitusios įstatymo nuostatos bus naudingos ar atvirkščiai? (pateikti pagrindinius įstatymo pakeitimus:

2.2 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

Nežinau ar skatins, kas jau nesieškojo to darbo, manau tas nesieškos ir dabar. Nemažai paramos gavėjų mėgsta išgerinėti, tai jiems pinigų tereikia, o apie darbą ir negalvoja.

2.3 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą, siekiant užkirsti kelią piknaudžiavimui socialine parama?

Čia kaip pažiūrėsi. Iš dalies, žinoma gerai, kad mažins, bet jei to darbo nėra ką jiems daryti. Pasitaiko atvejų, kad Darbo birža žmogui pasiūlo darbą, tačiau kitame mieste už 30 km., tas žmogus neturi teisių, autobusas pro jo gyvenamą vietą nevažiuoja, taigi nėra jam kaip nuvykti iki tos darbo vietos. Aišku, žmogus atsisakė, o Darbo birža jau grasina, kad išmes jį. Tokiais atvejais, manau įstatymo nuostatos turėtų būti lankstesnės ir atlaidžiau žiūrėti į ta žmogų.

2.4 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Aš teigiamai vertinu, jei jau yra tokia nuostata, vadinasi ji ir turi būti. Beto, kiek teko su gyventojais kalbėtis, tai jie irgi nelabai tam prieštarauja.

2.5 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Teigiamai vertinu. Ne visi žmonės žinojo, kad įsigaliojo tokia nuostata, tai aš pati pranešinėjau, skatinau žmones, kad važiuotų registruotis Darbo biržoje ir neprarastų galimybės gauti socialinę pašalpą. Tikrai ne visi žinojo apie tokią galimybę tvarkytis pašalpą.

2.6 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

Manau gerai, nes reikia važiuoti ir tikrinti. Juk tas gavėjas, kuris nieko neslepia nebijo ir įsileidžia į namus be jokių pasipiktinimų. Tiems girtaujantiems gavėjams išvis nelabai svarbu juos tikrina ar netikrina, nes jie nieko nedarba, papildomų pajamų negauna, tik visus paramos pinigus išleidžia

alkoholiui. Aišku, labai gaila, kad valstybės parama nueina tokiems tikslams, bet manau labai būtų sudėtingą sukontroliuoti tokius asmenis, kad svaigalam neišleistų gautų pinigų.

2.7 Koks gyventojų požiūris į pasikeitusią tvarką?

Dalis gyventojų dar nelabai žinojo, kad tokia tvarka pasikeitė. Tačiau su komisijos nariais mes stengiamės informuoti visus gyventojus, kad žinotų ir naujas teises savo ir namatytus reikalavimus jiems. **Nusiskundimų nesulaukėte?** Ne, dauguma gyventojų nusiteikę gana palankiai ir nesipiktina.

2.8 Ką manote, ar socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas Seniūnijoje padės sustabdyti piknaudžiavimą socialine parama t.y išsiaiškinti atvejus kai socialinę paramą gauna asmenys neteisingai nurodę duomenis apie savo gyvenimo sąlygas, materialinę padėtį ir pan?

Manau, kad reikalinga ta komisija. O kaip kitaip reikėtų sukontroliuoti paramos gavėjus. Yra nustatyta komisija, turim teisę nuvažiuoti patikrinti. Jei seniūnei vienai reikėtų važiuoti, ne taip atrodytų, kaip dabar - oficiali komisija turi teisę tikrinti žmones.

2.9 Kaip vertinate socialinės paramos teikimo komisijai priskirtas funkcijas (gyventojų gyvenimo sąlygų nustatymas, tikrinimas, lankymasis namuose ir pan.) ?

Man tokios funkcijos visiškai priimtinos. **O ar patys nesijaučiate nesmagiai, važinėdami po namus, tikrindami gyventojus ir pan.?** Ne, tokios minties net neturėjau. Nežinau, gal todėl, kad gyventojai pas mus geranoriški. Būna, kad nuvažiuojam pas močiutę kokią, tai ji ir arbata pavaišina, kad tik pabūtumėm ir pabendrautume. Ištiesų jaučiame, kad žmonės nori ir pabendrauti, ypatingai senesni gyventojai, kurie gyvena vieni. Manau, kad tas tikrinimas turi ir plusų, aplankom nemažai žmonių, pabendraujam su jais, o jie džiaugiasi.

2.10 Jūsų nuomone, su kokiomis problemomis savo veikloje susiduria socialinės paramos teikimo komisija? Ką reikėtų keisti, tobulinti?

Negalėčiau įvardinti problemų, pakolkas darbas vyksta sklandžiai.

2.11 Kokie pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumai?

Šiuo metu labiausiai žmonės piktinasi dėl to kieto kuro kompensacijų. Akmenės savivaldybė įtvirtino tokį nurodymą, kad visų pirma žmogus turi nusipirkti kietą kurą, po to pateikti sąskaitą faktūrą ir tik tada tegaus kompensaciją. Žmonės skundžiasi, kad ne tik kad neturi už ką nusipirkti malkų, bet kad ir perkant iš miškininkų, kurie pardavinėja malkas jie negali išrašyti sąskaitos faktūros. Būtinai turi pirkti iš girininkijos, kad išrašytų sąskaitą. O žmonės lieka be malkų.

2.12 Kokie pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumai?

Žinoma pagrindinis privalumas, kad nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje. Tai labai palengvins žmonių buitį, jie iškart galės gauti pajamų.

2.13 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą? Ką keisti?

Siūlyčiau kažką keisti su kieto kuro pirkimu ir sąskaitų faktūrų išrašymu. Kaime gyventojai dažniausiai malkas perka iš kitų paprastų žmonių, miškininkų, kurie kerta miškus ir pardavinėja malkas. Taip daug paprasčiau ir patogiau, nes ir girininkija ne visada turi pardavimui to kieto kuro arba reikia ilgai laukti. Nežinau, galbūt skirti pinigų tam kietam kurui nusipirkti, o po to paprašyti, kad žmogus atneštų sąskaitą.

3. Naujojo piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono eksperimentas):

3.1 Kaip bendruomenė įtraukiama į socialinės paramos teikimo procesą?

Aš kaip bendruomenės pirmininkė esu socialinės paramos teikimo komisijos narė seniūnijoje. Taigi tarpininkauju tarp gyventojų ir seniūnijos. Pranešiau gyventojams, kad keitėsi tvarka. Buvo tokių atvejų, kai žmogus net nebuvo registruotas Darbo biržoje, tai pasakiau, kad tvarkytusi pašalpą ir gaus pinigėlių.

3.2 Kokių privalumų matote naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime?

Tai, kad sukurtos socialinės paramos teikimo komisijos. Jos manau būtinos norint užtikrinti, kad paramą žmonės gautų teisingai.

3.3 Kokių trūkumų matote naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinime?
Pakolkas gerai sekasi jį įgyvendinti, komisija veikia gerai, dirba savo darbą. Nežinau, dabar nematau trūkumų.

3.4 Kokie būtų Jūsų pasiūlymai naujojo piniginės socialinės paramos įstatymo modelio įgyvendinimui tobulinti?

Siūlymų irgi neturiu.

3.5 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?

Pritariu tokiam sprendimui ir siūlyčiau kitoms savivaldybės taip pat pradėti įgyvendinti tokią tvarką ir siekti, kad paramą gautų tik tie asmenys, kuriems jos ištikrųjų reikia.

3.6 Kaip Jūs manote, ar reiktų toliau įgyvendinti naująją tvarką, o gal grįžti prie senosios tvarkos?

Tiktai naują tvarką įgyvendinti. Senoji išvis buvo palaida bala, niekas nieko nekontroliavo, galėdavo ir dirbti, ir pašalpas gauti.

Interviu klausimai Kruopių miestelio gyventojams

Bendri duomenys apie informantą: Socialinės paramos gavėjas - daugiavaikės šeimos mama.

1. Informuotumas apie naują Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Ar žinote, kad Akmenės rajonas dalyvauja eksperimentiniame projekte įgyvendinant naują pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą?

Taip žinau. Vienybėje skaičiau.

1.2 Kaip susipažinote su naująja pinigines socialinės paramos teikimo tvarka? Kas Jus informavo apie pasikeitusią tvarką?

Su pačia tvarka nesusipažinau. Tik žinau, keletą pakeitimų. Kokius žinote pakeitimus? Žinau, kad neberekės pusę metų registruotis darbo biržoje, dabar iškart įstojęs gali gauti pašalpą. Žinau, kad pašalpa daugiavaikėms šeimoms sumažėjo. Taip pat, kad dabar tikrins mus kažkokios komisijos. Aš buvau susitikusi su bendruomenės pirmininke ir jinau man papasakojo.

1.3 Ar pakanka informacijos apie naująją pinigines socialinės paramos teikimo tvarką? Ar žinote kas pasikeitė?

Manau trūksta informacijos, galėtų plačiau ir paprastai papsakoti kokios naujovės.

2. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos.

2.1 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

Iš dalies skatins ieškotis darbo. Tačiau, mano nuomone, tas mokamas 50% socialinės pašalpos dydis nedidelis. Sakymas jei gauna pilną 350 Lt pašalpą, tai susiradus darbą dar papildomai gaus 175Lt. Manau tai per mažą pinigų sumą, todėl, kad geriausiu atveju einame dirbti už minimumą, plius dedasi išlaidos kelionei į darbo vietą, dar reikia galvoti kas vaikus prižiūrės. Jei 100% pašalpą mokėtų, tada valdžia paskatintų tikrai.

2.2 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą metų bėgyje neįsidarbinus?

Nepritariu tokiam pakeitimui, nes visų pirma tegul sukuria darbo vietų Lietuvoje. Nemanau, kad visi nori gyventi iš tos pašalpos. Žinoma, kad norim ir dirbti. Tačiau, kad nėra kur. Darbo birža jei ką ir pasiūlo, tai su nerealiomis sąlygomis. Ka turite omenyje? Na skiria darbą kitam mieste, o darbo valandos nebūtinai normalios, būna ir naktinių ir dieninių, tai kaip nusigauti iki darbo, teisių neturiu, dieną gali ir su autobusu nuvažiuoti, o kai naktinės tada kaip? Reikia kažkam mokėti, kad nuvežtų. O čia ir vėl papildomos išlaidos.

2.3 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Kiek domėjausi, tai man atrodo, kad tas pašalpos išskirstymas bus skriauda daugiavaikėms šeimoms. Atrodo, kad daugiavaikėms šeimoms reikia mažiau išlaidų pragyvenimui nei tam vienam gyvenančiam žmogui. Jos turi ir vakų nemažai, o juos reikia ir apmokyti, ir į mokyklą išleisti. Nemanau, kad teisinga tokioms šeimoms mažinti paramą.

2.4 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams neberekės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Labai gerai vertinu, jau senai galėjo taip padaryti. Atrodo, kad pusę metų iki pašalpos gavimo nereikia nei valgyti, nei gerti, nei apsirengti. Beto ir į Darbo biržą važinėti reikia turėti iš ko. Dabar bus galima gauti iškart pašalpą, tai ir pinigėlių bus.

2.5 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

Aš manau, kad teisingai. Yra daug žmonių, kurie turi visokių kitokių pajamų šaltinių, dar gyvena susidėję, o skelbiasi priešingai. Teisingai, tegul važiuoja ir tikrina. Pašalpa man priklauso ir aš nebijau jokių tikrinimų, nes nieko neslepiu.

2.6 Ką manote, ar socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas Seniūnijoje reikalingas? Taip, manau, kad reikalinga tokia komisija. Kaip ir minėjau, tegul važiuoja ir tikrina. Gal sukontroliuos pagaliau, kad pašalpa būtų teikiama teisingai, o ne tiems, kurie ir taip turi iš ko gyventi.

2.7 Kaip vertinate socialinės paramos teikimo komisijos veiklą: gyventojų gyvenimo sąlygų nustatynėjimą, tikrinimą, lankymąsi namuose, buities tyrimo aktų surašymą ir pan.?

Aš pritariu visai komisijos veiklai. Manau ją sudaro pakankamai astakingi žmonės, kurie tu teisę tikrinti gyvenimo sąlygas ir gali tai daryti atsakingai.

2.8 Jūsų nuomone, kokie naujosios piniginės socialinės paramos tvarkos trūkumai?

Man atrodo, kad pašalpų išskirstymas bendrai gyvenantiems žmonėms yra neteisingas. Juk jiems tiek taip pat, o gal ir daugiau negu vienam gyvenančiam žmogui reikia ir apsirengti, ir pavalgyti, o kur dar vaikų išlaikymas.

2.9 Jūsų nuomone, naujosios piniginės socialinės paramos tvarkos privalumai?

Privalumas, kad nebereikės Darbo biržoje registruotis pusę metų, o jau iškart galės gauti paramą. Taip pat ir tas komisijos sudarymas, manau, yra geras dalykas. Gal sukontroliuos tuos nelegaliai dirbančius. Kam jiems tada ta valstybės parama, jei ir taip turi pajamų. Negalima dirbti ir dar pašalpą gauti. Geriau jau iš tokių atimtų pašalpą ir pridėtų tiems, kuriems ištikrųjų jos reikia.

2.10 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti naujosios piniginės socialinės paramos tvarką? Ką keisti?

Jei norima skatinti įsidarbinimą, manau valdžia turėtų papildomos pašalpos mokėjimą pakelti iki 100%. Tada žmogus bus tikras, kad įsidarbinus jam nesumažės pajamos, o ir galės eiti dirbti, kad ir kur toliau, nes turės pinigų iš ko važinėti į darbą.

3. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono savivaldybės eksperimentas):

3.1 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?

Iš esmės tai pritariu tam, kad dalyvauja. Vis dėl to nemažai gerų pakeitimų įvesta. Tik negaliu pasakyti ar naudingas, jei pavyks sumažinti piknaudžiavimą paramą, tada galės sakyti, kad naudingas.

3.2 Ar teko girdėti, kaip Akmenės rajono savivaldybė panaudos sutaupytas lėšas?

Taip, teko. Dalyvavau susirinkime, kur meras pristatė savivaldybės ataskaitą ir prižadėjo, jog sutaupytų pinigų skirs mūsų seniūnijai, kad gatvės būtų apšviestos, nes dabar tik kelis žiemos mėnesius tešviečia.

3.3 Kaip Jūs manote, ar reiktų toliau įgyvendinti naująją tvarką, o gal grįžti prie senosios tvarkos?

Manau, kad reiktų naują tvarką tęsti. Nėra tokia bloga ji.

3.4 Kaip Jūs vertinate pasikeitusią tvarką?

Teigiamai vertinu, manau naujovių socialinėje paramoje jau reikėjo.

Interviu klausimai Kruopių miestelio gyventojams

Bendri duomenys apie informantą: Socialinės paramos gavėjas – jauna šeima, neturinti vaikų.

Informuotumas apie naują Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Ar žinote, kad Akmenės rajonas dalyvauja eksperimentiniame projekte įgyvendinant naują piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą?

Taip, kažką girdėjau.

1.2 Kaip susipažinote su naująja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka? Kas Jus informavo apie pasikeitusią tvarką?

Nuėjusi į seniūniją sužinojau. Socialinė darbuotoja papasakojo apie naują tvarką.

1.3 Ar pakanka informacijos apie naują piniginės socialinės paramos teikimo tvarką? Ar žinote kas pasikeitė?

Reikėtų daugiau informacijos apie tai, kas pasikeitė.

2. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos:

2.1 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

Gal ir skatins, bet nemanau, kad atsiras to darbo. Jeigu jau dabar žmogus su išsilavinimu eina tiesiai į darbo biržą ir nematydamas jokių perspektyvų tiesiog padeda diplomą į stalčių ir išvažiuoja į užsienį. Tai ką kalbėti apie tuos, kurie neturi išsilavinimo. Gal turite pasiūlymų kaip reukėtų pakeisti tvarką? Visų pirma prieš skatindami eiti dirbti, tegul sukuria pakankamai darbo vietų. Kiek bedarbių Lietuvoje, o kiek tėra darbo vietų. Jau į vieną darbo vietą koks 100 žmonių pretenduoja.

2.2 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą metų bėgyje neįsidarbinus?

Šiuo atveju mano nuomonė tokia pati, kai sukurs darbo pakankamai darbo vietų, kad Darbo birža turėtų, ką pasiūlyti, tada ir galės mažinti socialinę pašalpą. Tada žinosiu, kad tai daroma pagrįstai, neini dirbti – negauni pašalpos. O ne taip kaip dabar, neisi dirbti, nes nėra kur dirbti, o tau dar pašalpą mažins. Nepritariu tokiai nuostatai.

2.3 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Galvoju, kad visai gerai. Tas vienam gyvenančiam žmogui bus lengviau išsilaikyti nei iki šiol. O didesnėms šeimoms ne taip ir mažai ta pašalpa sumažės.

2.4 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Manau labai gerai, kad taip padarė. Įstojus į Darbo biržą irgi reikia iš kažko pragyventi, o dabar tik įsiregistravus galės tvarkytis dokumentus dėl socialinės pašalpos. Ištikrųjų bus lengviau pragyventi iki pastovaus darbo susiradiimo.

2.5 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

Nemanau, kad ji teisinga. Tai taip išeina neras manęs vieną kartą namuose ir atims socialinę pašalpą. Sakyčiau neteisybė. Ar Jums jau teko įsileisti į namus komisiją, kuri tikrina? Taip, lankėsi jau porą kartų. Galiu pasakyti, kad toks tikrinimas šiek tiek trigdo ir verčia pasijusti nejaukiai. Atrodo, kad nusikaltimą darome prašydami socialinės paramos ir už tai kiekvieną mėnesį turime būti tikrinami. Gerai, kad toje komisijoje pažystami vietiniai žmonės, tai pabendraujam dar. Bet labai nesipiktinate tuo lankymusi? Na ne, ką jau darysi. Jų toks darbas.

2.6 Ką manote, ar socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas Seniūnijoje reikalingas? *Gal iš dalies ir reikalingas. Kodėl taip manote? Nieko blogo ta komisija man nedaro. Abu su vyru esame registruoti darbo biržoje, gauname pašalpas, tiesa jau kitokias, negu praietais metais. Kas pasikeitė?*

Aš gaunu 350Lt, pilną pašalpą, o vyras jau mažesnę 280Lt. Kaip vertinate tokį pakeitimą? Mūsų pajamų tai nesumažino, anksčiau gaudavome po 315Lt ir suidarydavo tokia pat suma, kaip ir dabar 630Lt. Aišku, galėtų ta suma būti didesnė, nes pragyventi turint tokias pajamas labai sunku. Gerai, kad mes gyvename kaime, tai dar šiek tiek lengviau. Neįsivaizduoju, kaip mieste reiktų pragyventi iš tiek pinigų.

2.7 Kaip vertinate socialinės paramos teikimo komisijos veiklą: gyventojų gyvenimo sąlygų nustatymą, tikrinimą, lankymą namuose, buities tyrimo aktų surašymą ir pan.?

Ta komisija tiesiog atlieka savo darbą. Nematau problemos įsileisti juos į namus ir parodyti kaip gyvenu. Galbūt tiems žmonėms, kurie daro kažką nelegaliai tai ir kelia pasipiktinimą.

2.8 Jūsų nuomone, kokie naujosios piniginės socialinės paramos tvarkos trūkumai?

Pagrindinis trūkumas, kad nusprendė mažinti pašalpas nedirbantiems, o darbo vietų nesiruošia kurti. Vietoj to, kad imtusi karpymų, geriau skirtų pinigų darbo vietų kūrimui.

2.9 Jūsų nuomone, naujosios piniginės socialinės paramos tvarkos privalumai?

Gerai, kas nusprendė įsiregistravusiems Darbo biržoj iškart suteikti galimybę tvarkyti dokumentus dėl socialinės pašalpos. Ta papildoma pašalpa susiradus darbą, taip pat gerai. Jei susirasčiau darbą ir dar papildomai gaučiau socialinę pašalpą, žinoma, kad būčiau patenkinta.

2.10 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti naujosios piniginės socialinės paramos tvarką? Ką keisti?

Matau vienintelį pasiūlymą, ne mažinti socialinę pašalpą, o kurti darbo vietas. Nemanau, kad visi taip ir nori gyventi iš pašalpų, juk labai sudėtinga pragyventi iš 630Lt per mėnesį dviems asmenims. Jei būtų darbo, tikrai eičiau ir dirbčiau. Tačiau, pasiūlymų iš darbo biržos nesulaukiu.

3. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono eksperimentas):

3.1 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?

Iš pradžių aš nepritariau tai naujai tvarkai. Tačiau, kai susipažinau artimiau su įstatymo pakeitimais, tai nesiskundžiu. Aišku, kaip sakiau, trūkumų yra. Tačiau nemažai ir plusų.

3.2 Ar teko girdėti, kaip Akmenės rajono savivaldybė panaudos sutaupytas lėšas?

Kažką girdėjau, kad panaudos visuomenei naudingiems darbams tuos pinigus. Ar pritariate tam? Jei ištikrųjų taip ir bus, tai žinoma. Būtų sveikintas dalykas jei sutvarkytų sporto aikšteles ir pan. Abejojate, kad lėšos gali būti panaudotos kitur? Ištiesų tai abejoju, dažnai mūsų valdžia dalija pažadus į kairę ir į dešinę, o po kurio laiko pasimato, kad pažadai išgaravę.

3.3 Kaip Jūs manote, ar reiktų toliau įgyvendinti naują tvarką, o gal grįžti prie senosios tvarkos?

Pritariu tam, kad įgyvendintų naują tvarką.

3.4 Kaip Jūs vertinate pasikeitusią tvarką?

Visuomoj ta tvarka turi savų minusų, bet negaliu paneigti, kad yra ir teigiamų dalykų.

Interviu klausimai Kruopių miestelio gyventojams

Bendri duomenys apie informantą: Socialinės paramos gavėjas – vienas gyvenantis vyras.

1. Informuotumas apie naują Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Ar žinote, kad Akmenės rajonas dalyvauja eksperimentiniame projekte įgyvendinant naują pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą?

Taip žinau.

1.2 Kaip susipažinote su naująja pinigines socialinės paramos teikimo tvarka? Kas Jus informavo apie pasikeitusią tvarką?

Niekas neinformavo. Perskaičiau spaudoje. Kiek iš spaudos sužinojau, kas keisis, tiek ir žinau. Kaiėjau į seniūniją tvarkytis socialinės pašalpos, socialinė darbuotoja pasakė pagrindinius dalykus, kurie keisis.

1.3 Ar pakanka informacijos apie naująją pinigines socialinės paramos teikimo tvarką? Ar žinote kas pasikeitė?

*Manau, kad trūksta informacijos. Žinau, kad dabar neatidirbęs visuomenei naudingų darbų, nebegausiu socialinės pašalpos. **Kaip vertinate tokį pakeitimą?** Blogai, jau geriau įdarbintų kokioje rimtoje darbo vietoje, kur galėčiau gauti atlyginimą. Dabar seniūnija tik pasiskirsto darbus kaip jai reikia ir turi sau naudą.*

2. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatos:

2.1 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

*Nemanau, kad skatins. **Kodėl taip manote?** Todėl, kad alga vistiek yra maža, o tie keli litai prie jos nepadės išgyventi. Ir išvis kam dirbti, jei gauni minimumą, o nedribant gauni pašalpas ir dar gali šiaip kur padirbėdamas prisdurti pragyvenimui.*

2.2 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą metų bėgyje neįsidarbinus?

Ruošiasi atimti paskutinį duonos kąsnį iš ir taip sunkiai gyvenančių žmonių. Šalyje didelė bedarbystė, darbo pasirinkimo nėra, o dar mažins pašalpas. Tikrai visi išvyks į užsienį. Tas socialiai remtinas žmogus ir taip sunkiai gyvena, bet valdžia dar jį apkrauna visokiais reikalavimais.

2.3 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuris reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Nesutinku su tokiu pašalpų išskirstymu. Manau, kad visiems pašalpa turėtų būti vienoda. O tokie skirtingi mokėjimai tik skatins pasipiktinimą.

2.4 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Manau labai geras pakeitimas, bent tiek palengvino pragyvenimą.

2.5 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

*Nesutinku su tuo. **Kodėl nesutinkate?** Kaip gali būti nuspręsta atimti socialinę pašalpą jei aš nenoriu, jog landžiotų po mano namus. Aš nieko blogo nepadariau, kad reikėtų eiti ir tikrinti kaip aš gyvenu, tai gal pradės tikrinti ir ką valgau, ir pagal tai nuspręs ar aš turiu teisę gauti socialinę pašalpą ar ne.*

2.6 Ką manote, ar socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas Seniūnijoje reikalingas?

Manau, kad visiškai nereikalingas. Vietoj to, kad sudarinėtų tokias komisijas, geriau esamų darbuotojų kvalifikaciją keltų ir mažintų tuos tuos „perteklinius“ valdininkus, neturinčius nieko bendro su socialine rupyba.

2.7 Kaip vertinate socialinės paramos teikimo komisijos veiklą: gyventojų gyvenimo sąlygų nustatynėjimą, tikrinimą, lankymąsi namuose, buities tyrimo aktų surašymą ir pan.?

*Mes visiškai netenkame savo privatumo. Ateina, tikrina, dantų šepetukus skaičiuoja, tai kas čia per tvarka. Man dar daug abejonių kelia tas buities tyrimo akto surašymas, juk yra tikimybė, kad aš paprašysiu, susitarsiu ir surašys viską taip, kad man būtų naudinga. **Nepasitikite komisija?** Juk dabar visi tik linkę kuo daugiau sutaupyti, tad ir imsis visų priemonių, kaip tik sumažinti pašalpos gavėjų skaičių. Girdėjau, kad skatina žmones pranešinėti jei mano, kad žmogus neteisėtai gauna pašalpą. Tai kaip čia išeina? Aš nepatiksiu kokiam savo kaimynui, tai tas ir skųs mane pastoviai, o mane tikrins ir tikris, ir dar į komisijos posėdžius kvies pasiaiškinti. Nematau čia logikos.*

2.8 Jūsų nuomone, kokie naujosios piniginės socialinės paramos tvarkos trūkumai?

*Daug trūkumų matau ir daug neteisybės. **Ka turite omeny?** Visų pirma tie visuomenės naudingi darbai, kaip sakiau, geriau eičiau normalų darbą dirbti, po to pašalpos mažinimas. Ir išvis tas komisijų sukūrimas paremtas tikrai kažkokiom nuomonėm, nematau čia aiškių nurodymų kuom jie remsis nusprenddami atimti pašalpą ar ne. Taip išeina klausysis kaimynų nuomonės, neras kokį kartą manęs namie ir jau atims pašalpą. Jokio teisingumo.*

2.9 Jūsų nuomone, naujosios piniginės socialinės paramos tvarkos privalumai?

Privalumas, kad neberekės pusę metų registruotis darbo biržoje.

2.10 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti naujosios piniginės socialinės paramos tvarką? Ką keisti?

Manau reiktų nemažinti socialinės paramos, tol kol nepadidės darbo vietų skaičius. Neskirstyti pašalpos, visiems ji turėtų būti vienoda. Arba panaikinti tas komisijas, ar kažkaip nustatyti jų veiklos ribas, kad būtų aiškų ne tik man, bet ir kitiems žmonėms, nes dabar atrodo, kad ji remiasi tik nuomonėmis.

3. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono eksperimentas):

3.1 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?

*Nepritariu. Kodėl 5 savivaldybių žmonės kentės nuo valdininkų priklausomybės, o kitose savivaldybėse bus kaip buvę. **Būtumėt norėjęs, kad su žmonėmis būti pasitarta dėl dalyvavimo šita eksperimente?** Taip, tikrai būčiau norėjęs ir būčiau išsakęs savo nuomonę.*

3.2 Ar teko girdėti, kaip Akmenės rajono savivaldybė panaudos sutaupytas lėšas?

Ne, nieko negirdėjau. Tikriausiai pasikels sau algas ir išsimokės priedus už „gerą“ darbą.

3.3 Kaip Jūs manote, ar reiktų toliau įgyvendinti naująją tvarką, o gal grįžti prie senosios tvarkos?

Na bent jau pakolkas man atrodo, kad senoji tvarka buvo gerenė. Buvo mažiau neteisybės.

3.4 Kaip Jūs vertinate pasikeitusią tvarką?

*Neigiamai. **Kodėl?** Labai jau daug visko reikalauja iš to paprasto žmogaus, dar tikrina ir už ką? Už ta minimalią pašalpą iš kurios ir taip beveik neįmanoma išgyventi.*

Interviu klausimai Kruopių miestelio gyventojams

Bendri duomenys apie informantą: socialinės paramos gavėja – vieniša mama.

1. Informuotumas apie naująjį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Ar žinote, kad Akmenės rajonas dalyvauja eksperimentiniame projekte įgyvendinant naują piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą?

Taip žinau.

1.2 Kaip susipažinote su naująja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka? Kas Jus informavo apie pasikeitusią tvarką?

Skaičiau spaudoje, taip pat teko kalbėtis su bendruomenės pirmininke.

1.3 Ar pakanka informacijos apie naująją piniginės socialinės paramos teikimo tvarką? Ar žinote kas pasikeitė?

Manau, kad pakanka. Kas liečia mane aš tuos pakeitimus žinau. Gal galite įvardinti? Žinau, kad nuo šiol nebereikės pusę metų registruotis darbo biržoje, kad gauti pašalpą. Taip pat girdėjau, jog pasikeitė reikalavimai kiema kurui įsigyti, nuo šiol reikės pirma sąskaitą faktūrą, o tada tik gausiu pinigų. Žinau, kad būtina nuo šiol atlikti visuomenei naudingus darbus ir, kad dabar būtina prisiteisti vaikų išlaikymą, kitaip negausiu socialinės pašalpos.

2. Pinginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įstatymo nuostatos.

2.1 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

Manau, kad turėtų skatinti. Tie papildomi pinigai gerai. Tik manau, kad ta papildoma pašalpa turėtų būti didesnė nei 50% prieš tai gautos pašalpos. Kodėl taip manote? Todėl, kad minimumo dabar nepakanka pragyvenimui. Labai dideli mokesčiai, aukštos maisto kainos ir pan. Kaip manote, kokio dydžio papildoma pašalpa įsidarbinus turėtų būti? Manau 80% mažiausiai, išvis geriausiai jei būtų 100%, tada su minimu pajamas sudarytų apie 1000Lt ir tada jau galėtų žmogus normaliai pragyventi ir vaikus pilnavertiškai išlaikyti.

2.2 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą metų bėgyje neįsidarbinus?

Iš dalies sutinku su šiuo mažinimu. Sutinku, kad ta pašalpa būtų mažinama ilgalaikiams, girtuokliaujantiems paramos gavėjams, kurie švaisto paramą netinkamai. Tačiau toms daugiavaikėms šeimoms ar asmenims, kurie turi nemažą darbo stažą ir neteko darbo, nemažinti pašalpos, nes vis dėl to jie yra nusipelnę ją gauti. Aš pati esu vieniša motina, auginu keturis mažamečius vaikus, vaikų tėvas pabėgęs į užsienį, negaliu susitvarkyti išlaikymo, o kreiptis į Vaikų fondo išlaikymo administratorių neturiu tam papildomų pinigų. Tai taip išeina, kad po 4 metų man pašalpa bus sumažinta 40%, tai nejaugi mano mažamečiai vaikai turės patys užsidirbti pragyvenimui. Nematau teisingumo. Dėl to manau, kad socialinė pašalpa turėtų būti mažinama individualiai atsižvelgus į žmogaus situaciją, o ne apskritai visiems.

2.3 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuris reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Nepritariu tokiam diferenciacijavimui. Kodėl, tas vienas žmogus turi gauti didesnę pašalpą nei šeima. Jau ir taip šeimos gaudavo nedidelias pašalpas, dabar dar labiau sumažino. Peršasi mintis, kad valstybė skatina žmones gyventi po vieną, nes taip jiems bus tiesiog paprasčiau išgyventi. O turintiems vaikus dar pasunkina kasdienybę. Nėra jokios paramos šeimoms.

2.4 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Labai geras pakeitimas. Tas pusės metų terminas buvo nereikalingas, juk prieš pusę metų ar po pusės metų žmogui gyventi vistiek reikia. O jei jau jis susiras tą darbą, tai ir išeis dirbti, nebepretenduos į paramą.

2.5 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

Iš dalies pritariu, nes vėl gi yra nemažai žmonių gaunančių tą pašalpą neteisingai, tai yra, kad ji jam nepriklauso, nes turi kitų pajamų arba gyvena su sugyventiniu. Tada tokiems žmonėms tikrai reiktų nebeteikti paramos. Tačiau, pažiūrėjęs iš kitos pusės tas vertinamas turi būti pateiktas labai aiškiai, kad žmogus žinotų dėl ko nebeteko pašalpos. Tokiu būdu nebus pagrindo gandams, jog neteisingai galbūt komisija nusprendė.

2.6 Ką manote, ar socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas Seniūnijoje reikalingas?

Manau, kad taip, reikalingas. Jos pagalba, paramos teikimas bus sukontroliuotas teisingai.

2.7 Kaip vertinate socialinės paramos teikimo komisijos veiklą: gyventojų gyvenimo sąlygų nustatynėjimą, tikrinimą, lankymąsi namuose, buities tyrimo aktų surašymą ir pan.?

Vertinu teigiamai. Tik manau, kad pakolkas trūksta aiškumo jos veikloje. Ne tik aš, bet ir kiti gyventojai nežino kuo remiasi komisija nusprenddama neteikti pašalpos. Sakykim, aš vieną kartą neturėjau galimybės įsileisti komisijos, tai man jau pašalpą atims? Manau, turėtų būti nustatyti aiškūs reikalavimai, kad žinotume dėl ko galime neteikti pašalpos.

2.8 Jūsų nuomone, kokie naujosios piniginių socialinės paramos tvarkos trūkumai?

Didžiausias trūkumas tas, kad įstatymas paruoštas labai griežtai dėl vaikų išlaikymo. Jei mano vyras dingęs, negaliu jo surasti, tai ka daryti tuoj pat neteksiu pašalpos. Tokiais atvejais, turėtų atsirasti individualumo kiekvieno atvejo vertinime. Taip pat ir socialinės pašalpos mažinimas turėtų būti taikomas individualiai. Nepritariu ir pašalpos dydžio skirstymą šeimoms.

2.9 Jūsų nuomone, naujosios piniginių socialinės paramos tvarkos privalumai?

Sudarytas komisiją vertinčiau teigiamai, tik reikia ji dirbtų aiškiai ir viešai. Kad neberekės pusę metų registruotis darbo biržoje taip pat labai geras pakeitimas.

2.10 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti naujosios piniginių socialinės paramos tvarką? Ką keisti?***Pasiūlymai įvardinti prie kiekvienos įstatymo nuostatos.***

3. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono eksperimentas):

3.1 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?

Pritariu tokiam sprendimui. Gerai, kad keitėsi tvarka. Reikia priežiūros jog socialinę paramą gautų tie žmonės, kuriems jos reikia, o ne naudotusi parama vien tam, kad sugeba ją gauti.

3.2 Ar teko girdėti, kaip Akmenės rajono savivaldybė panaudos sutaupytas lėšas?

Ne, nieko negirdėjau.

3.3 Kaip Jūs manote, ar reiktų toliau įgyvendinti naująją tvarką, o gal grįžti prie senosios tvarkos?

Manau, kad patobulinus naująją tvarką galima ją įgyvendinti ir toliau.

3.4 Kaip Jūs vertinate pasikeitusią tvarką?

Įstatymo nuostatos gražios, bet manau sunkiai realizuojamos. Mažuose miesteliuose gal ir įgyvendins 80% įstatymo, tačiau didesniuose miestuose tai bus tikrai sunku. Kaip komisija sukontroliuos šimtus paramos gavėjų, kas, ką, kur veikia. Tai ir fiziškai neįmanoma.

Interviu klausimai Kruopių miestelio gyventojams

Bendri duomenys apie informantą: socialinės paramos gavėjas – mama, auginanti du vaikus.

1. Informuotumas apie naująjį Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą:

1.1 Ar žinote, kad Akmenės rajonas dalyvauja eksperimentiniame projekte įgyvendinant naują piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą?

Taip, girdėjau.

1.2 Kaip susipažinote su naująja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka? Kas Jus informavo apie pasikeitusią tvarką?

Skaičiau spaudoje.

1.3 Ar pakanka informacijos apie naująją piniginės socialinės paramos teikimo tvarką? Ar žinote kas pasikeitė?

Man asmeniškai trūksta. Žinau, kokie nauji reikalavimai atsirado.

2. Pinginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įstatymo nuostatos.

2.1 Kaip manote ar papildoma pašalpa, kuri mokama asmeniui įsidarbinus, skatins gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje?

Gal ir skatins. Minimali alga labai maža, todėl papildomi pinigai prie jos reikalingi.

2.2 Ką manote apie įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės pašalpos mažinimą metų bėgyje neišdarbinus?

Nemanau, kad ši nuostata teisinga. Gal galite pasakyti kodėl tokia Jūsų nuomonė? Manau jei mūsų šalyje būtų pakankamas darbo pasirinkimas, tada pritarčiau tokiai nuostatai. O kaip dabar su darbais sunku. Jeigu augini vaikus, tai išvis sudėtinga. Ne visi darbai normaliomis darbo valandomis, iškyla kitas klausimas, kas prižiūrės vaikus. Daug tokių keblumų, o dar prisidėjęs pašalpos mažinimas, manau apsunkins mūsų gyvenimą.

2.3 Kaip vertinate naujojo įstatymo nuostatą, kuris reglamentuoja socialinės paramos dydžio diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo gaus 100% pašalpą, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80% antram ir 70% trečiam šeimos nariui)

Nepritariu tokiam išskirstymui pagal šeimos narių skaičių. Mes su vyrų auginame du vaikus, jau automatiškia pašalpa sumažėja. Nerandu logikos čia. Juk didesnėms šeimoms ir daugiau lėšų reikia. Reikia ir vaikus apręgti, ir į mokyklą išleisti, kai darbo neturi tai yra ypatingai sunku. Užuo padėjusi valstybė, dar sumažina tokių šeimų pajamas.

2.4 Kokia Jūsų nuomonė apie tai, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikės pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Manau geras šis pakeitimas.

2.5 Pagal naujo įstatymo nuostatas paramos gavėjui atsisakius ar nesudarius galimybės patikrinti gyvenimo sąlygų socialinė parama nebus teikiama arba bus nutrauktas jos teikimas, kaip vertinate šį pakeitimą?

Aš nieko prieš neturiu prieš komisijos tikrinimą. Mūsų šeima pašalpas gauna teisingai, dėl to nebijau įsileisti komisijos į namus.

2.6 Ką manote, ar socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas Seniūnijoje reikalingas?

Reikalingas. Juk nemažai kaime tokių, kurie naudojami pašalpomis, nors neturi teisės. Gal dabar sumažės tokių apsimetėlių.

2.7 Kaip vertinate socialinės paramos teikimo komisijos veiklą: gyventojų gyvenimo sąlygų nustatymą, tikrinimą, lankymą namuose, buities tyrimo aktų surašymą ir pan.?

Manau, kad gerai, tegul važiuoja ir tikrina.

2.8 Jūsų nuomone, kokie naujosios piniginės socialinės paramos tvarkos trūkumai?

Didžiausias trūkumas tame, kad pašalpų dydį išskirstė pagal šeimos narius.

2.9 Jūsų nuomone, naujosios piniginės socialinės paramos tvarkos privalumai?

Privalumas manau registracijos laikotarpio darbo biržoje sumažinimas bei komisijų atsiradimas.

2.10 Kokie būtų pasiūlymai kaip reiktų tobulinti naujosios piniginės socialinės paramos tvarką? Ką keisti?

Siūlyčiau panaikinti socialinės paramos išskirstymą pagal šeimos narius.

3. Naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo įgyvendinimas (Akmenės rajono eksperimentas):

3.1 Ką manote apie Akmenės rajono savivaldybės priimtą sprendimą dalyvauti įgyvendinant eksperimentinį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo modelį? Ar šis sprendimas yra teisingas/naudingas? Ar pritariate tokiam sprendimui? O gal nepritariate, kodėl?

Manau gerai, kad dalyvauja. Reikia pagaliau atskirti tuos, kuriems reikalinga parama, o kurie tik naudojami kaip priedu prie savo pajamų.

3.2 Ar teko girdėti, kaip Akmenės rajono savivaldybė panaudos sutaupytas lėšas?

Ne, neteko.

3.3 Kaip Jūs manote, ar reiktų toliau įgyvendinti naująją tvarką, o gal grįžti prie senosios tvarkos?

Manau, kad toliau reiktų įgyvendinti.

3.4 Kaip Jūs vertinate pasikeitusią tvarką?

Pasikeitusi tvarka gana griežta ypatingai šeimų atžvilgiu. Todėl šiek tiek pikta, kad valstybė skriaudžia tuos, kuriems jos pagalbos labiausiai ir reikėtų.

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL DALYVAVIMO PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS GYVENTOJAMS ĮSTATYMO PROJEKTO DEVINTAME SKIRSNYJE „PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMAS VYKDANT SAVARANKIŠKĄJĄ SAVIVALDYBIŲ FUNKCIJĄ“ NUMATYTOS FUNKCIJOS ĮGYVENDINIME

2011 m. rugsėjo 28 d. Nr. T-210

Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290) 16 straipsnio 4 dalimi ir siekdama teikiamos piniginės socialinės paramos taiklumo šeimoms (asmenims), kurioms jos labiausiai reikia, racionaliau naudoti piniginei socialinei paramai skirtas lėšas, padidinti bendruomenių, nevyriausybių organizacijų, seniūnaičių galias įtraukiant juos į piniginės socialinės paramos teikimo procesą, Akmenės rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a** pritarti, kad Akmenės rajono savivaldybė dalyvautų įgyvendinant Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projekto devintame skirsnyje „Piniginės socialinės paramos teikimas vykdant savarankiškąją savivaldybių funkciją“ numatytas funkcijas su sąlyga, kad 2012–2014 metais padidėjus valstybės remiamų pajamų dydžiui, gyvenamųjų patalpų šildymo kainoms, susijusioms su kuro kainų padidėjimu, pasikeitus pridėtinės vertės mokesčio dydžiui ar kitais įstatymo numatytais atvejais Akmenės rajono savivaldybei būtų skiriamos lėšos iš valstybės biudžeto minėtoms reikmėms finansuoti.

Savivaldybės meras

Vitalijus Mitrofanovas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO

2011 m. gruodžio 28 d. Nr. T-276

Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymu (Žin., 2011, Nr. 155-7353), siekdama racionaliau naudoti piniginei socialinei paramai skirtas lėšas bei teikiamos piniginės socialinės paramos taiklumo nepasiturintiems gyventojams, kuriems jos labiausiai reikia, kai suaugę asmenys yra išnaudoję visas kitas pajamų gavimo galimybes, didinti bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų, seniūnų ir seniūnaičių galias, įtraukiant juos į piniginės socialinės paramos teikimo procesą, Akmenės rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a**:

1. Patvirtinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams teikimo vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą (pridedama).

2. Nustatyti, kad sprendimas įsigalioja nuo 2012 m. sausio 1d.

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras

Vitalijus Mitrofanovas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄJĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO DALINIO PAKEITIMO IR PAPILDYMO

2012 m. kovo 28 d. Nr. T-87

Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr.55-1049; 2008, Nr.113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, 18 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymu (Žin., 2011, Nr. 155-7353) 30 straipsniu, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a papildyti Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2011m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-276 patvirtinto Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo:

1.13 straipsnio 6 dalį žodžiais „1 dalies“ ir visą 13.6 dalį išdėstyti taip:

„13.6. skirti kompensacijas, jeigu išlaidos už būsto šildymą, už faktinį geriamojo vandens ir (ar) karšto vandens kiekį atitinka šio įstatymo 11 straipsnio nustatytus kompensuojamus dydžius, tačiau bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo neatitinka šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytų reikalavimų.“

2. 19 straipsnį, vietoje „1, 2 dalyje“ įrašant „15.1., 15.2“, ir visą 19 straipsnį išdėstyti taip:

„19. Jeigu šio tvarkos aprašo 15 straipsnio 15.1 dalyje nurodyti asmenys dirbo 12 mėnesių per paskutinius 24 mėnesius, šio straipsnio 15.2 dalyje numatyti socialinės pašalpos gavimo laikotarpiai pradedami skaičiuoti iš naujo.“

3. 13 straipsnį 9, 10, 11, ir 12 dalimis ir jas išdėstyti taip:

„13.9. apskaičiuota kompensacija būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti naudojant kietąjį ar kitokį kurą, kurio faktinės sąnaudos kiekvieną mėnesį nenustatomos vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims pateikus sąskaitą faktūrą apie įsigytą kurą, pervedama į jų nurodytas sąskaitas banke.“

„13.10. įsigijusiems ir dirbusiems pagal patentą vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skirti socialinę pašalpą, kurios dydis lygus 30 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki patentą įsigijimo, vidutinio dydžio už kiekvieną su patentu dirbusį mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius, jei per tą laiką nesikreipė socialinės pašalpos.“

„13.11. kitais atvejais skirti socialinę pašalpą ir kompensaciją vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims, atsidūrusiems sunkioje materialinėje padėtyje, neturintiems jokio pragyvenimo šaltinio arba gaunantiems nepakankamas pajamas, kai jų gebėjimas patiems pasirūpinti savimi dėl objektyvių, nuo jų nepriklausomų priežasčių yra ribotas.“

„13.12. neskirti socialinės pašalpos ir kompensacijos 3 mėnesius vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims, jeigu vienas ar bent vienas iš bendrai gyvenančių asmenų per 6 mėnesius nuo teisės į piniginę socialinę paramą atsiradimo nutraukė registraciją teritorinėje darbo biržoje arba registracija teritorinėje darbo biržoje jam buvo nutraukta. Šie asmenys pakartotinai turi teisę kreiptis dėl piniginės socialinės paramos, jei ne trumpiau kaip 3 mėnesius registruojasi teritorinėje darbo biržoje.“

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras

Vitalijus Mitrofanovas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO PAPILDYMO

2012 m. balandžio 25 d. Nr. T-107

Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr.55-1049; 2008, Nr.113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, 18 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2011, Nr. 155-7353) 30 straipsniu, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a papildyti Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2011m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-276 patvirtinto Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą (papildymas 2012-03-28 sprendimu Nr.T-87):

1. 13 straipsnį 13 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„13.13. neskirti piniginės socialinės paramos bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, jeigu asmens buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akto išvados ir seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos rekomendacijose nurodyta, kad bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo deklaruotoje gyvenamojoje vietoje faktiškai negyvena.“

2. 13 straipsnio 10 dalyje vietoj žodžio „patentas“ įrašyti žodžius „verslo liudijimas“ ir visą 13.10 dalį išdėstyti taip:

„13.10. įsigijusiems ir dirbusiems pagal verslo liudijimą vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skirti socialinę pašalpą, kurios dydis lygus 30 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki verslo liudijimo įsigijimo, vidutinio

dydžio už kiekvieną su verslo liudijimu dirbusį mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius, jei per tą laiką nesikreipė socialinės pašalpos.“

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras

Vitalijus Mitrofanovas